

รายงานโครงการวิจัยฉบับสมบูรณ์

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

โครงการวิจัย

เรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษาพฤติกรรมการณ์กลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

Developed guidelines for child protection systems in delicate communities
A case study of bullying behaviors among children and youth
in the Chonburi region

โดย

ศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ และคณะ

งบประมาณสนับสนุนงานมูลฐาน (Fundamental Fund)
ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567
จากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม
เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2568 รหัสโครงการ 192671

โครงการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษาพฤติกรรมกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
Developed guidelines for child protection systems in delicate communities A case
study of bullying behaviors among children and youth in the Chonburi region
สนับสนุนโดย กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567

คณะดำเนินงานวิจัย

ศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ หัวหน้าโครงการวิจัย
พัชชา เจิงกลิ่นจันทร์
เทียนชัย สุริมาศ
สุดาร์ตน์ ทฤษฎีคุณ
ศิริพงษ์ สวัสดิ์สันติสุข
พนิดา แนนอุดร
ธัญญ์รัตน์ สารแก่ง
ปริญทร์วัฒน์ ธิติพลธนวิชัย
สุภาพร กมลฉ่ำ

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน: กรณีศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี” นี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เนื่องจากได้รับความร่วมมือและการสนับสนุนจากบุคคลและหน่วยงานหลายฝ่าย ผู้วิจัยขอขอบคุณกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ที่กรุณาสละเวลาและให้ข้อคิดเห็น คำแนะนำ ตลอดจนถ่ายทอดประสบการณ์ที่มีคุณค่า อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัย ครั่งนี้

ขอขอบคุณกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัย ผู้บริหารกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ผู้บริหารโรงเรียน หน่วยงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่สนับสนุนบุคลากรเข้าร่วมการศึกษาวิจัย และประสานกลุ่มเป้าหมายในการให้ข้อมูล

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณหน่วยงาน องค์กร และบุคคลผู้เกี่ยวข้องทุกท่านที่มีส่วนสนับสนุนให้การดำเนินงานวิจัยสำเร็จลุล่วงด้วยดี หากขาดการสนับสนุนและความร่วมมือจากทุกภาคส่วนแล้ว งานวิจัยนี้คงไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ได้

ศิริทิพย์ ภาศรีสมบัติ และคณะผู้วิจัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน: กรณีศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูลแบบเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี 11 อำเภอ อายุ 13-25 ปี จำนวน 907 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ส่วนระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เด็กและเยาวชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 40 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเชิงพรรณนา

จากการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น คือ

1. พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 93.2 เคยถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อย 1 วิธีการ มีเพียง ร้อยละ 6.8 เท่านั้น ที่ไม่เคยถูกกลั่นแกล้งเลย เมื่อพิจารณาจำแนกเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด ร้อยละ 97.5 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 94.5 และเพศหญิง ร้อยละ 91.6 ตามลำดับ หากพิจารณาจำแนกช่วยอายุ พบว่า 18 ปีขึ้นไป เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด ร้อยละ 94.7 รองลงมาคือช่วงอายุ 13-17 ปี ร้อยละ 92.7 ค่าเฉลี่ยประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด คือ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มีค่าเฉลี่ย 2.06 รองลงมาคือ ถูกพูดจา ดุถูก ด่าทอ มีค่าเฉลี่ย 1.95 และถูกข่มขู่ หรือถูกนิทา มีค่าเฉลี่ย 1.80

2. พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 97.7 เคยพบเห็นการกลั่นแกล้ง อย่างน้อย 1 วิธีการ มีเพียงร้อยละ 2.3 เท่านั้น ที่ไม่เคยพบเห็นการกลั่นแกล้งเลย เมื่อพิจารณาจำแนกเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยพบเห็นการกลั่นแกล้ง มากที่สุด คือ ทุกคน (ร้อยละ 100.0) รองลงมาคือ เพศหญิง ร้อยละ 97.5 และเพศชาย ร้อยละ 97.4 ตามลำดับ หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป เคยพบเห็นการกลั่นแกล้ง มากที่สุด ร้อยละ 98.9 และช่วงอายุ 13 – 17 ปี ร้อยละ 97.4 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยประเภทพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ที่เด็กและเยาวชนพบเห็นมากที่สุด คือ การข่มขู่ หรือคุกคาม มีค่าเฉลี่ย 2.56 รองลงมาคือ การทำให้ผู้อื่น ถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 2.45 และการถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคม ออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.26

3. พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 88.7 เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น อย่างน้อย 1 วิธีการ และร้อยละ 11.3 เท่านั้น ที่ไม่เคยกลั่นแกล้งผู้อื่นเลย เมื่อพิจารณา จำแนกเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น มากที่สุด ร้อยละ 91.3 รองลงมาคือ เพศชาย ร้อยละ 88.5 และเพศหญิง ร้อยละ 88.4 ใกล้เคียงกัน หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 13 – 17 ปี เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น มากที่สุด ร้อยละ 88.9 รองลงมาคือ ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป ร้อยละ 87.2 ตามลำดับ ค่าเฉลี่ยประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชน กระทำต่อผู้อื่นมากที่สุด คือ เคยข่มขู่ หรือคุกคามผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 1.73 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.60 และจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ กับ ล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 1.54 เท่ากัน

เมื่อพิจารณาถึงผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน พบว่า การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจาก เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาคือ เกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.20 และเกิดจากเพื่อนต่างสถาบันการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.10 ตามลำดับ ส่วนสาเหตุของ ผู้กลั่นแกล้งนั้นแตกต่างกันออกไป มาจากทัศนคติของเด็กต่อการกลั่นแกล้งกัน รวมถึงการเลียนแบบ พฤติกรรม การสร้างการยอมรับในกลุ่มเพื่อน รวมทั้งการทำบาทบาทครอบครั้ว ความสัมพันธ์ในครอบครัวและ การปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บางคนเคยเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งมาก่อนทำให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่นต่อ

แนวทางการรับมือและป้องกันจากการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการ รับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มีค่าเฉลี่ย 3.62 รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.54 และสื่อสารว่า ไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ มีค่าเฉลี่ย 3.35

แนวทางการรับมือของโรงเรียน ต่อปัญหาการกลั่นแกล้งควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรทั้งระบบ โดยโรงเรียนต้องมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง เช่น การกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิด และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกลั่นแกล้งอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ โรงเรียนควรจัดให้มีช่องทางในการร้องเรียนและขอความช่วยเหลือที่เข้าถึงง่าย เช่น กล่องรับเรื่องร้องเรียน การสนทนากับครูที่ปรึกษา หรือการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยให้เด็กสามารถขอความช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน สิ่งสำคัญคือทำให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่ม เพื่อให้เด็กกล้าที่จะเปิดเผยปัญหาและได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

แนวทางการรับมือของชุมชน ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานในระดับชุมชน มีความสำคัญอย่างมากในการแก้ไขปัญหานี้ และต้องมีการบูรณาการระหว่างโรงเรียนและชุมชน แนวทางการรับมือและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการดำเนินงานต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนทางจิตใจจะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เผชิญได้อย่างเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและสอดคล้องกัน และมีการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

1) มาตรการเชิงป้องกัน โดยผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก การกลั่นแกล้งกัน และพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้ง การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก

2) มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งการสร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรมต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ การพัฒนาระบบบริการให้การปรึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น ร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

3) มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยการสร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพ มีกระบวนการชัดเจน และการติดตามและเยียวยาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

Abstract

This research aims to (1) investigate the current situation of bullying among children and youth in Chonburi Province, (2) explore strategies for prevention and intervention, and (3) propose guidelines for developing a protection system for children and youth in vulnerable conditions affected by bullying. A mixed-methods research design was employed. Data collection was conducted in two phases. Phase I utilized a quantitative survey of 907 children and youth aged 13–25 from 11 districts of Chonburi Province. Data were analyzed using descriptive statistics. Phase II adopted a qualitative approach, collecting data through in-depth interviews with 30 individuals—including children, youth, and key personnel in child-related agencies—and focus group discussions with 40 stakeholders, including parents, teachers, social workers, psychologists, community developers, and local officials. Qualitative data were analyzed using content analysis and presented descriptively. The findings are organized into three key dimensions:

1. **Victimization Behaviors:** The survey of bullying among children and youth in Chonburi Province revealed that a vast majority—93.2%—had experienced at least one form of bullying, while only 6.8% had never been subjected to any bullying. When disaggregated by gender and age, LGBTQIAN+ children and youth reported the highest rate of victimization at 97.5%, followed by males at 94.5% and females at 91.6%. Regarding age, those aged 18 and above experienced bullying at the highest rate (94.7%), followed by those aged 13–17 years (92.7%). The most common forms of bullying reported were ridicule and mockery—including being made fun of, teased for personal flaws, or having one's parents' names mocked—with a mean score of 2.06. This was followed by verbal insults or demeaning language (mean = 1.95) and threats or gossip (mean = 1.80).

2. **Witnessing Bullying Behavior:** The findings revealed that a significant majority of children and youth—97.7%—had witnessed bullying in at least one form, whereas only 2.3% reported never having observed any bullying behaviour. When disaggregated by gender and age, LGBTQIAN+ participants reported the highest rate of witnessing bullying at 100%, followed by females at 97.5% and males at 97.4%. In terms of age, those aged 18 years and

above reported the highest rate (98.9%), followed by those aged 13–17 years (97.4%). The most frequently witnessed forms of bullying behaviour included threats or gossip (mean = 2.56), mocking or making others the subject of jokes (mean = 2.45), and the dissemination of harmful rumours or images via social media (mean = 2.26).

3. Perpetration of Bullying Behavior: A total of 88.7% of children and youth admitted to having bullied others in at least one form, while only 11.3% had never engaged in any bullying behaviour. When disaggregated by gender and age, LGBTQIAN+ youth reported the highest perpetration rate at 91.3%, followed closely by males (88.5%) and females (88.4%). In terms of age, those aged 13–17 years reported slightly higher rates of perpetrating bullying (88.9%) than those aged 18 years and above (87.2%). The most commonly reported forms of bullying perpetrated included threatening or gossiping about others (mean = 1.73), physical aggression such as punching, pushing, bumping, or slapping (mean = 1.60), and inappropriate touching of others' private parts without consent, teasing, or making someone the subject of ridicule (mean = 1.54).

From the perspectives of the children and youth, perpetrators were often peers within the same institution (mean = 3.37), followed by online friends (mean = 2.20), and peers from other institutions (mean = 2.10). The causes of bullying were diverse, including negative attitudes, behavioural imitation, peer pressure, family dynamics, and personal experiences of having been bullied in the past. The research found that children and youth use strategies for coping and prevention. They primarily cope by avoiding risky situations or staying close to trusted friends (mean = 3.62), seeking help from peers, teachers, or parents (mean = 3.54), and verbally expressing their discomfort (mean = 3.35).

The research suggested that effective prevention at the school level requires fostering a safe and inclusive environment. Schools must establish clear policies and procedures for handling bullying, including appropriate sanctions for perpetrators and prompt support for victims. Accessible reporting mechanisms—such as complaint boxes, counsellor consultations, or anonymous mobile applications—are crucial. Strong -teacher-student relationships and

peer support systems also encourage disclosure and early intervention. Also, at the community level, collaboration among families, schools, local government, and community-based organizations is essential. A sustainable and systemic approach must be adopted, emphasizing psychological safety and emotional well-being. Each sector must work collaboratively and consistently to protect children and youth.

This research proposed the guidelines for developing a protection system for vulnerable children and youth affected by bullying in Chonburi province, which the guideline are:

1. Preventive Measures: These include advancing child protection policies, raising awareness of children's rights and mutual respect, providing education on bullying and its consequences, monitoring for signs of bullying, and creating child-friendly environments.

2. Supportive and Empowerment Measures: These involve equipping children with the knowledge and skills to prevent and address bullying, developing accessible and just conflict resolution services, enhancing internal and external counselling systems, and implementing behavioural intervention programs in partnership with schools, families, and communities.

3. Protection and Recovery Measures include establishing a well-functioning referral system with clear procedures and ensuring effective follow-up, protection, and rehabilitation processes. A multidisciplinary team approach is required to provide integrated and comprehensive support to affected children and youth.

บทสรุปผู้บริหาร

การวิจัยเรื่อง“แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน: กรณีศึกษาพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี” มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) การเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะที่ 1 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณในการเก็บข้อมูลแบบเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี 11 อำเภอ อายุ 13-25 ปี จำนวน 907 คน ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ส่วนระยะที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เด็กและเยาวชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 40 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเชิงพรรณนา สรุปผลได้ดังนี้

1. สถานการณ์การกลั่นแกล้ง

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ความหมายการกลั่นแกล้งกันว่าหมายถึง การกระทำที่ส่งผลเสียหายต่อผู้อื่นทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยการกระทำที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกันอาจมาจากการกระทำและคำพูด และสามารถเกิดได้ทั้งต่อหน้าและในช่องทางออนไลน์ ซึ่งการกลั่นแกล้งกันมีความต่อเนื่อง และมีความรุนแรงหลายระดับ อีกทั้งยังสามารถขยายวงกว้างได้ โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ จากผลการสำรวจสะท้อนให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เคยถูกกลั่นแกล้ง โดยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่พบบ่อยที่สุด คือ การล้อเลียน การพูดจาดูถูก และ LGBTQIAN+ พบเห็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งสูงสุด โดยพฤติกรรมที่พบคือการข่มขู่ในทางนี้เพศหญิงและ LGBTQIAN+ มีการรับรู้และพบเห็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งสูงกว่าเพศชาย และส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อย 1 วิธีการ โดยเพศชายมักพบการถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่มากที่สุด รองลงมาคือถูกพูดจา ดูถูก ด่าทอ ส่วนการถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผลัก เดินชน ตบตี กับถูกข่มขู่ และการถูกนิยามเป็นวิธีการที่พบได้เท่ากัน ในขณะที่เพศหญิง ถูกพูดจา ดูถูก ด่าทอ มากที่สุด รองลงมาคือ

ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ และถูกข่มขู่ หรือถูกนินทา ส่วน LGBTQIAN+ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มากที่สุด รองลงมาคือ ถูกพุดจา ดุถูก ต้าทอ และถูกจับร่างกายทั้งที่ฉันไม่ยินยอม

2. ผู้พบการกลั่นแกล้ง

ในส่วนของผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น เพื่อน ครู และผู้ปกครอง โดยผู้พบเห็นที่เป็นเพื่อนมีทั้งนั่งเฉย ปกป้อง การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความใกล้ชิด ความรุนแรง และความกล้า หากมีการปกป้องหรือระงับเหตุ การกลั่นแกล้งนั้นมักจะจบลง แต่อาจเกิดขึ้นอีกในภายหลังขึ้นอยู่กับผู้กระทำ ทำให้ผู้พบเห็นไม่กล้าเข้าไปแทรกแซง ซึ่งครูส่วนใหญ่จะเข้าไปแทรกแซงเพื่อยุติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนการกระทำของผู้ปกครองในฐานะผู้พบเห็นเหตุการณ์ขึ้นอยู่กับความรู้ระดับความรุนแรงของเหตุการณ์

3. ผู้ถูกกลั่นแกล้ง

จากการศึกษาพบว่า ผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่มักเป็นเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้องในสถาบันเดียวกัน ดังนั้น กลไกการป้องกันในระดับโรงเรียนค่อนข้างมีความสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.37 รองลงมาคือ เพื่อนในสังคมออนไลน์ และ เพื่อนต่างสถาบันการศึกษา ทั้งนี้เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีมุมมองสอดคล้องกันว่าการกลั่นแกล้งมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้องในสถาบันเดียวกัน โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ย 3.12 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 3.48 ในขณะที่กลุ่ม LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยในประเด็นผู้กลั่นแกล้งสูงกว่าเพศชายและหญิง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.71 และยังชี้ให้เห็นว่า กลุ่ม LGBTQIAN+ มักเผชิญกับการกลั่นแกล้งจาก ครอบครัวและเครือข่าย ซึ่งสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนกลุ่ม LGBTQIAN+ ที่มีข้อท้าทายกว่ากลุ่มอื่น ด้วยค่าเฉลี่ย 2.34 ซึ่งสูงกว่าเพศชายและหญิงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การวิเคราะห์สะท้อนถึงลักษณะของปัญหาการกลั่นแกล้งที่ครอบคลุมในหลากหลายบริบท ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งในหลายกรณีมีการกลั่นแกล้งในครอบครัวและชุมชนร่วมด้วย

4. ผู้กลั่นแกล้ง

ผู้กลั่นแกล้งส่วนใหญ่ คือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน โดยผู้ชายและผู้หญิงที่กลั่นแกล้งมากที่สุด คือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน ส่วน LGBTQIAN+ นอกจากผู้กลั่นแกล้งจะเป็นเพื่อน เพื่อนในสังคมออนไลน์แล้ว ยังพบการกลั่นแกล้งมักเกิดจากครอบครัว/เครือข่าย โดยผู้กลั่นแกล้งที่ทุกเพศมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน เพื่อนต่างสถาบันการศึกษา ครอบครัว/เครือข่าย และบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่

สำหรับผู้กลั่นแกล้ง มีสาเหตุในการกลั่นแกล้งแตกต่างกัน และส่วนใหญ่มีสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งมากกว่า 1 สาเหตุ ได้แก่ ผู้กลั่นแกล้งไม่รู้และไม่ยั้งคิดกระทำไปโดยไม่ตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ถูกละเมิด ผู้กลั่นแกล้งมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดการยับยั้งชั่งใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น มีปัญหาในการจัดการอารมณ์ ผู้กลั่นแกล้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีปัญหาครอบครัว การเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อโดยไม่ไตร่ตรอง เนื่องจากครอบครัวไม่ได้อบรมสั่งสอน หรือมีปัญหาครอบครัวและครอบครัวใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา ผู้กลั่นแกล้งต้องการการยอมรับ เมื่อเพื่อนช่วยหรือสนับสนุนการกลั่นแกล้ง เด็กยังมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกันมากขึ้น ผู้กลั่นแกล้งไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่าง ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น มองว่าความแตกต่างคือความผิดปกติ โดยความแตกต่างหลากหลายที่ถูกระบุว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้กลั่นแกล้งมีหลายประเด็น เช่น ด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รสนิยมและความชื่นชอบด้านร่างกายและสติปัญญา และอื่น ๆ ซึ่งผู้กลั่นแกล้งสามารถนำมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งกันได้

ทั้งนี้ จากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สะท้อนว่า ผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่นถือเป็นผู้ที่ถูกกระทำมาหรือเคยถูกกลั่นแกล้งหรือใช้ความรุนแรงมาเช่นกัน ทั้งจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือชุมชน ดังนั้น เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหในระยะยาว การทำความเข้าใจมูลเหตุที่ทำให้ผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นมีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ต้องพิจารณาในการหาแนวทางการแก้ไข สำหรับประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง เกิดจากรูปลักษณะภายนอกมากที่สุด รองลงมาคือ การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ สติปัญญา พื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพ ฐานะ

แนวทางการรับมือและป้องกันจากการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการรับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มีค่าเฉลี่ย 3.62 รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.54 และสื่อสำรวจว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ มีค่าเฉลี่ย 3.35

แนวทางการรับมือของโรงเรียน ต่อปัญหาการกลั่นแกล้งควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรทั้งระบบ โดยโรงเรียนต้องมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง เช่น การกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิด และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกลั่นแกล้งอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ โรงเรียนควรจัดให้มีช่องทางในการร้องเรียนและขอความช่วยเหลือที่เข้าถึงง่าย เช่น กล่องรับเรื่องร้องเรียน การสนทนากับครูที่ปรึกษา หรือการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยให้เด็กสามารถขอความช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน สิ่งสำคัญคือการให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่ม เพื่อให้เด็กกล้าที่จะเปิดเผยปัญหาและได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

แนวทางการรับมือของชุมชน ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานในระดับชุมชน มีความสำคัญอย่างมากในการแก้ไขปัญหา และต้องมีการบูรณาการระหว่างโรงเรียนและชุมชน แนวทางการรับมือ และป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการดำเนินงานต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนทางจิตใจจะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เผชิญได้อย่างเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ และสอดคล้องกัน และมีการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้ง ในจังหวัดชลบุรี

1) มาตรการเชิงป้องกัน โดยผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก การสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก การกลั่นแกล้งกัน และพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้ง การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกัน การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก

2) มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกัน ในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งการสร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรมต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ การพัฒนาระบบบริการให้การปรึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น ร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

3) มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยการสร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพ มีกระบวนการชัดเจน และการติดตามและเยียวยาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

1) ควรสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กในการกำหนดนโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกัน โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากเด็กและเยาวชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

2) ควรมีการผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กในทุกพื้นที่ โดยต้องบูรณาการร่วมกันระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน และกลุ่มเปราะบาง

3) ควรมีการผลักดันนโยบายทั้งในเชิงป้องกันการกลั่นแกล้ง ส่งเสริมสนับสนุนระบบบริการเพื่อลดความเสี่ยงจากการกลั่นแกล้งกัน รวมทั้งการคุ้มครอง การส่งต่อ และเยียวยาจิตใจเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง พร้อมทั้งปรับพฤติกรรมเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่น

4) ควรมีนโยบายสนับสนุนวิชาชีพเฉพาะในการให้การปรึกษา เพื่อให้บริการกับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกัน

5) ควรมีนโยบายพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ปฏิบัติงานตรงกับเด็ก ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และทัศนคติ เพื่อให้พร้อมต่อการป้องกันและแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชน

6) ควรมีการผลักดันให้กระทรวงศึกษาธิการบรรจุเรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กลงในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

7) ควรนำทีมสหวิชาชีพผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่อยู่ในกลไกการคุ้มครองมาทบทวนกระบวนการและออกแบบการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยนี้เน้นที่การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี จึงควรมีการขยายพื้นที่การวิจัยให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในระดับประเทศ

2) การศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี ควรนำมาศึกษาต่อในประเด็นทักษะสำคัญสำหรับเด็กในการรับมือกับการกลั่นแกล้ง ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กในอนาคต

3) ควรมีการศึกษาที่มุ่งเน้นแนวทางการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กทั้งระบบ ที่รวมทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยอาจศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในระดับตำบล เพื่อจัดทำรูปแบบหรือแนวทาง และขยายผลในอนาคต

4) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่สามารถลดการกลั่นแกล้ง เช่น “หลักสูตรนักจัดการความรุนแรง”

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
บทสรุปผู้บริหาร	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 หลักการและเหตุผล.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย	3
1.3 คำถามที่ใช้ในการศึกษาของโครงการวิจัย.....	3
1.4 ขอบเขตการวิจัย	3
1.5 นิยามศัพท์	4
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 แนวคิดการคุ้มครองเด็ก	5
2.2 แนวคิดการกลั่นแกล้ง (Bullying Concepts).....	16
2.3 แนวคิดทัศนคติ (Attitude Concepts)	21
2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย	28
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย.....	29
3.1 การออกแบบการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย	29
3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ	33

3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ	37
3.4 จริยธรรมในการวิจัย	40
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	41
4.1 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย	41
4.2 สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี.....	43
4.3 แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี	61
4.4 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้ง ในจังหวัดชลบุรี.....	80
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	93
5.1 สรุปผลการวิจัย.....	93
5.2 การอภิปรายผลการวิจัย.....	102
5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย.....	116
บรรณานุกรม.....	118
ภาคผนวก.....	122

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของการกลั่นแกล้ง	18
ตารางที่ 3.1 สรุปแผนการดำเนินงานวิจัยทั้ง 2 ระยะ	32
ตารางที่ 3.2 ข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ	34
ตารางที่ 3.3 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ	37
ตารางที่ 4.1 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพศ	41
ตารางที่ 4.2 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ระดับชั้น	42
ตารางที่ 4.3 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ช่วงอายุ.....	42
ตารางที่ 4.4 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ประเภทสถานศึกษา	42
ตารางที่ 4.5 จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงคุณภาพ	43
ตารางที่ 4.6 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งตามประเภทพฤติกรรม จำแนกเพศ	45
ตารางที่ 4.7 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งตามประเภทพฤติกรรม จำแนกช่วงอายุ	46
ตารางที่ 4.8 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็นตามประเภทพฤติกรรม จำแนกเพศ	52
ตารางที่ 4.9 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็นตามประเภทพฤติกรรม จำแนกช่วงอายุ	54
ตารางที่ 4.10 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำตามประเภทพฤติกรรม จำแนกเพศ	58
ตารางที่ 4.11 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำตามประเภทพฤติกรรม จำแนกช่วงอายุ	59
ตารางที่ 4.12 ผู้กลั่นแกล้ง จำแนกเพศ	62
ตารางที่ 4.13 ผู้กลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ	63
ตารางที่ 4.14 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง จำแนกเพศ	69
ตารางที่ 4.15 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ	70
ตารางที่ 4.16 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกเพศ	76

ตารางที่ 4.17 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ	78
ตารางที่ 4.18 การพัฒนาระบบการคุ้มครองทั้งระบบ	92
ตารางที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบาง จากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี	100
ตารางที่ 5.2 สรุปสาเหตุของการกลั่นแกล้งกันทั้งจากงานวิจัยนี้และงานวิจัยที่ผ่านมา	108

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	28
ภาพที่ 4.1 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกเพศและช่วงอายุ	44
ภาพที่ 4.2 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น จำแนกเพศและช่วงอายุ	51
ภาพที่ 4.3 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ จำแนกเพศและช่วงอายุ	57
ภาพที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบาง จากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี	115

บทที่ 1 บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล

จากกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นกรอบการพัฒนาประเทศในระยะยาวนั้น หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้คนไทยมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติปัญญา ตลอดจนมีทักษะ ความรู้ ที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณค่า โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ที่จะเป็นกำลังสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต อย่างไรก็ตาม กระแสการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันได้มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและนำมาซึ่งความเสี่ยงและภัยในรูปแบบต่าง ๆ ที่เด็กและเยาวชนไทยอาจประสบพบเจอ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการถูกกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชน

การสำรวจสถานการณ์การกลั่นแกล้งกัน โดยเครือข่ายนักกฎหมายเพื่อเด็กและเยาวชน ปี พ.ศ. 2563 ในกลุ่มเด็ก อายุ 10 - 15 ปี จาก 15 โรงเรียน พบว่า เด็กร้อยละ 91.79 เคยถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียน โดยวิธีที่ใช้กลั่นแกล้ง มากที่สุด คือ การตบหัว ร้อยละ 62.07 รองลงมา ถูกล้อบุพการี ร้อยละ 43.57 และ ถูกพูดจาเหยียดหยาม ร้อยละ 41.78 นอกจากนี้ 1 ใน 3 หรือ ร้อยละ 35.33 ระบุว่า เคยถูกกลั่นแกล้งในช่วงภาคการศึกษาละ 2 ครั้ง ประเด็นที่น่าสนใจคือ 1 ใน 4 หรือ ร้อยละ 24.86 ของเด็กเหล่านี้ ถูกกลั่นแกล้งโดยเพื่อนรุ่นพี่และรุ่นน้องมากถึงสัปดาห์ละ 3 - 4 ครั้ง (สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) ส่วนข้อมูลจากกองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุขที่ได้เฝ้าระวังการถูกกลั่นแกล้งรังแก และเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 21 กรกฎาคม- 10 สิงหาคม 2566 จำนวน 37,271 คน พบว่า เด็กและเยาวชนเคยถูกกลั่นแกล้งรังแกร้อยละ 44.2 โดยถูกกลั่นแกล้งในโรงเรียนสูงถึงร้อยละ 86.9 ซึ่งใช้การล้อเลียนหน้าตา หรือบุคลิกภาพมากที่สุด ร้อยละ 76.6 รองลงมาคือการตอกย้ำปมด้อย ค่าหอ ร้อยละ 63.3 และการทำร้ายร่างกาย ร้อยละ 55.1 (กระทรวงสาธารณสุข, 2566)

ขณะทำงานศึกษาของ พวงชมพู ประเสริฐ (2563) พบว่า นักเรียนเพศหญิงจะถูกกลั่นแกล้งมากกว่านักเรียนเพศชาย โดยช่วงอายุ 13-15 ปี เป็นช่วงที่มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันมากที่สุด เด็กวัยนี้ ร้อยละ 91.79 เคยมีประสบการณ์ถูกกลั่นแกล้ง ด้วยการตบหัว การล้อบุพการี การพูดจาเหยียดหยาม การล้อปมด้อย และนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ตามมา สอดคล้องกับข้อมูลจากกรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่ได้สำรวจสถานการณ์เด็กไทยกับภัยออนไลน์ ในปี 2565 ร่วมกับมูลนิธิอินเทอร์เน็ตร่วมพัฒนาไทย โดยสำรวจเด็กอายุ 9-18 ปี จำนวน 31,965 คน จาก 77 จังหวัด พบว่า เด็กมีสมาร์ทโฟนเป็นของตัวเอง ร้อยละ 81 และใช้โซเชียลมีเดียทุกวัน ร้อยละ 85 และพบเด็กถูกกลั่นแกล้งรังแกทางออนไลน์ ร้อยละ 26 เคยพบเห็นสื่อลามกอนาจาร

ร้อยละ 54% โดยเด็กอายุ 10 ปีขึ้นไปเคยถูก Online Grooming ร้อยละ 12 ซึ่งผลจากการกลั่นแกล้งกัน ทำให้เด็กเครียด มีภาวะซึมเศร้า วิตกกังวล รู้สึกโดดเดี่ยว ไม่กล้าเข้าสังคม ผลการเรียนรู้ลดลง ออกจากการศึกษา ซึ่งเป็นผลต่อสังคม อารมณ์ และจิตใจของเด็กในระยะยาว (ไทยโพสต์ออนไลน์, 2566 และไทยพีบีเอสออนไลน์, 2566)

นอกจากนี้ ผลการวิจัยของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข พบว่า การใช้ความรุนแรงหรือ การกลั่นแกล้งในประเทศไทย ติดอันดับ 2 ของโลก รองจากประเทศญี่ปุ่น และเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่น มักมีพื้นฐานด้านการขาดอำนาจในช่วงวัยเด็ก รวมถึงพันธุกรรมทางสมอง ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการกลั่นแกล้งกัน หรือการมีพฤติกรรมก้าวร้าวมาจากปัจจัยทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์และจิตใจ และสังคมแวดล้อมในครอบครัว และชุมชน ดังนั้น สิ่งที่น่าเป็นกังวล คือ ความคุ้นชินต่อความรุนแรงและการกลั่นแกล้งเพื่อนในวัยเด็กที่อาจ พัฒนาเป็นค่านิยมผิด ๆ ในการใช้อำนาจกลั่นแกล้งผู้อื่นที่ด้อยกว่าเมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ อีกทั้ง ในยุคปัจจุบันที่เด็กและเยาวชนไทยรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงและใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ถือได้ว่าสิ่งเหล่านี้ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของพวกเขา ทำให้พวกเขาอาจประสบกับปัญหา การกลั่นแกล้งกันได้ทุกที่ทุกเวลา (Sanook.com, 2566 และทัศนีย์ ดำเกิงศักดิ์ และแก้วกัญญา เสวกสุริยวงศ์, 2566)

อย่างไรก็ตาม สถานการณ์ด้านการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน อาจมีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบในแต่ละบริบทของพื้นที่ ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวอาจเกิดจากความแตกต่างของวัฒนธรรม และแบบแผนทางสังคมที่ส่งผลต่อการรับรู้ของเด็กและเยาวชนต่อความรุนแรงหรือพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ประเภทต่าง ๆ (สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 2563)

การวิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชนเพื่อหาแนวทางการป้องกัน แก้ไขจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน ทั้งทางสังคม วัฒนธรรม บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย รวมถึงพื้นฐานครอบครัว และการเลี้ยงดูของครอบครัว ซึ่งมีความแตกต่างกัน ส่วนการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง ประเทศไทยใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นหลักในการดำเนินงาน แต่ไม่มีกฎหมาย เฉพาะที่ใช้ในกรณีกลั่นแกล้งกัน ซึ่งต่างจากหลายประเทศ เช่น ประเทศสวีเดน ประเทศญี่ปุ่น (สำนักงาน คณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564) อย่างไรก็ตาม แต่ละพื้นที่ในประเทศไทยสามารถพัฒนาระบบคุ้มครองเด็ก ที่ถูกกลั่นแกล้งในพื้นที่ได้ และจำเป็นต้องดำเนินการอย่างเร่งด่วน เพราะผลที่ได้้นอกจากช่วยลดปัญหา การกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชนแล้ว ยังช่วยป้องกันไม่ให้เกิดเติบโตไปพร้อมกับความรุนแรง ซึ่งอาจเปลี่ยนจากผู้ถูกกระทำเป็นผู้กระทำหรือผู้ใช้ความรุนแรงได้ในที่สุด

ในการนี้ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนางานด้านวิชาการ โดยการวิเคราะห์สถานการณ์และสภาพแวดล้อม เพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ กับกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่

จึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของปัญหาการถูกลั่นแกล้งในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เนื่องจาก จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดในเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor : EEC) และมีหน่วยงานด้านสวัสดิการเด็กและสถานรองรับเด็กจำนวนมากสะท้อนได้ว่าเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี ประสบปัญหาซับซ้อนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม อารมณ์จิตใจ ทั้งที่เป็นเด็กไทยและเด็กต่างชาติ ทางสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 จึงต้องการศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งกันและแนวทางการรับมือและการป้องกันการกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี รวมถึงการเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 หวังเป็นอย่างยิ่งว่าผลการวิจัยจะนำไปสู่การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในระดับพื้นที่และระดับประเทศต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี
- 2) เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี
- 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

1.3 คำถามที่ใช้ในการศึกษาของโครงการวิจัย

- 1) สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างไร
- 2) แนวทางที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรีใช้ในการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างไร
- 3) แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างไร

1.4 ขอบเขตการวิจัย

1.4.1 ขอบเขตเนื้อหา คือ ครอบคลุมถึงสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และ ครอบคลุมถึงแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชน รวมทั้งครอบคลุมถึงแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

1.4.2 ขอบเขตด้านประชากร กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี ในจังหวัดชลบุรี โดยกำหนดขนาดตัวอย่างของการวิจัยเชิงสำรวจ จำนวนทั้งสิ้น 907 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-stage Sampling) และนักวิจัยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างหรือผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยด้วยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากกลุ่มผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ที่ครอบคลุมพื้นที่ทั้ง 11 อำเภอ ของจังหวัดชลบุรี เพื่อเข้าร่วมกระบวนการสัมภาษณ์ระดับลึกจำนวน 30 คน ซึ่งเป็นตัวแทนในระดับจังหวัด และกระบวนการสนทนากลุ่ม จำนวน 40 คน

1.5 นิยามศัพท์

แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน หมายถึง แนวทางในการพัฒนานโยบาย กฎระเบียบ มาตรการ และบริการที่จำเป็นในการป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งกันและคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางที่ถูกกลั่นแกล้งในพื้นที่จังหวัดชลบุรี โดยมีการประสานงานระหว่างองค์กรที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันและคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ถูกกลั่นแกล้ง

การกลั่นแกล้ง หมายถึง การกระราน กลั่นแกล้ง ให้ร้าย ด่าทอ ช่มเหิงหรือรังแกผู้อื่นให้เกิดความเจ็บปวดทางร่างกายหรือทางจิตใจ ซึ่งได้จำแนกประเภทของการกลั่นแกล้งเป็น 4 ประเภท คือ 1) การกลั่นแกล้งทางร่างกาย 2) การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ 3) การกลั่นแกล้งทางคำพูด 4) การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying)

เด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กและเยาวชนที่มีอายุระหว่าง 13-25 ปี ใน 11 อำเภอ ของจังหวัดชลบุรี

การรับมือการกลั่นแกล้งปัญหาการกลั่นแกล้ง หมายถึง แนวทางการรับมือของเด็กและเยาวชน แนวทางการรับมือของโรงเรียน และแนวทางการรับมือของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะทำให้ทราบถึงสถานการณ์การกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี พร้อมทั้งทราบถึงการรับมือและการป้องกันการกลั่นแกล้ง ซึ่งจะไปสู่แนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในจังหวัดชลบุรีที่มีประสิทธิภาพ

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน
กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี (Developed
guidelines for child protection systems in delicate communities A case study of bullying
behaviors among children and youth in the Chonburi region)” ประกอบด้วยแนวคิดที่นำมาใช้
เพื่อเป็นกรอบในการดำเนินการวิจัย ได้แก่

2.1 แนวคิดการคุ้มครองเด็ก

2.1.1 การคุ้มครองเด็กภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

2.1.2 ระบบการคุ้มครองเด็กและบริการคุ้มครองเด็ก

2.1.3 การคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในประเทศไทย

2.1.4 การคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในต่างประเทศ

2.1.5 การคุ้มครองเด็กในชุมชน

2.2 แนวคิดการกลั่นแกล้ง (Bullying Concepts)

2.3 แนวคิดทัศนคติ (Attitude Concepts)

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากแนวคิดทั้ง 4 ข้อข้างต้น นักวิจัยขอเสนอโดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1 แนวคิดการคุ้มครองเด็ก

2.1.1 การคุ้มครองเด็กภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก

ข้อตกลงระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้นตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติ ที่ว่าด้วย
ศักดิ์ศรีและคุณค่าของมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน โดยระบุว่าเด็กมีสิทธิพิเศษ ที่จะได้รับการดูแลช่วยเหลือและ
คุ้มครอง ทั้งในสภาพแวดล้อมของครอบครัวและการเลี้ยงดูอื่น ๆ บนพื้นฐานทางประเพณีและค่านิยม
ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์และสังคม อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กฉบับนี้ ใช้เพื่อการพัฒนาเด็กทั้งร่างกาย
จิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญาให้เจริญเติบโตรอบด้านเต็มศักยภาพ และไม่ถูกเลือกปฏิบัติ ประเทศไทย
ได้ลงนามในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเมื่อวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2535 และเริ่มมีผลผูกพันกับประเทศไทย
เมื่อวันที่ 26 เมษายน พ.ศ. 2535 โดยสาระสำคัญในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก
ปรากฏชัดเจนในข้อ 19 คือ รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ด้านนิติบัญญัติ บริหาร สังคม และ

การศึกษา ในอันที่จะคุ้มครองเด็กจากรูปแบบทั้งปวงของความรุนแรง ทั้งทางร่างกายและ จิตใจ การกระทำ หรือการกระทำอันมิชอบ การทอดทิ้ง หรือการปฏิบัติโดยประมาท การปฏิบัติที่ผิดหรือการแสวงหาประโยชน์ รวมถึงการกระทำ อันมิชอบทางเพศ มาตรการที่ใช้รวมทั้งทางด้านกฎหมาย ด้านบริหาร ด้านสังคม และ การศึกษาขณะอยู่ในความดูแลของบิดามารดา ผู้ปกครองตามกฎหมาย หรือบุคคลอื่นที่ดูแลเด็ก โดยอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กกำหนดสิทธิพื้นฐานของเด็กไว้ 4 ประการ (นิยาพร ไชยเสน, 2561) ทั้ง 4 ประการครอบคลุมการคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้ง ดังนี้ (อารีรัตน์ โกสิทธิ์, 2564)

1) สิทธิที่จะมีชีวิต หรือสิทธิในการอยู่รอด (Right to Life, Survival Rights) เด็กทุกคนมีสิทธิติดตัวที่จะมีชีวิต ตามอนุสัญญา ข้อ 6 รัฐจะต้องประกันอย่างเต็มที่ เพื่อให้เด็กมีการอยู่รอด และได้รับการพัฒนา รวมถึงการสร้างเงื่อนไขที่เหมาะสมต่อการมีชีวิตอยู่ของเด็ก รัฐจึงต้องสร้าง สภาพแวดล้อม ชุมชนรอบตัวเด็กที่จะทำให้เด็กมีชีวิตรอด รู้สึกปลอดภัย และพร้อมที่จะทำให้พวกเขาเติบโต ในทางกลับกันหากชุมชนรอบตัวเด็กทำให้เด็กรู้สึกไม่ปลอดภัย มีการใช้ความรุนแรง การกลั่นแกล้งกัน และการกีดกันเด็กออกจากชุมชน อาจส่งผลต่อการมีชีวิตรอดของเด็กได้

2) สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง (Right to be Protected, Protection Rights) อนุสัญญาฯ ข้อ 19 ระบุถึงการคุ้มครองเด็กจากการกระทำที่ไม่เหมาะสมทั้งปวง สิทธิข้อนี้เกี่ยวข้อง โดยตรงกับการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่ส่งผลให้เขากลายเป็นผู้ที่กลั่นแกล้ง ผู้อื่น ทั้งนี้ การปกป้องคุ้มครองเด็กจากความรุนแรงภายใต้อนุสัญญานี้ยังหมายถึงการกระทำ โดยเจตนาและไม่เจตนา หรือดเว้นการกระทำ ที่อาจส่งผลให้เกิดอันตรายทางร่างกาย จิตใจ หรือส่งผล ต่อพัฒนาการทางอารมณ์ความรู้สึกของเด็กได้ เพราะฉะนั้น การกลั่นแกล้งที่มีหรือไม่มีเจตนา หากส่งผล ให้เกิดอันตรายต้องได้รับการคุ้มครองเช่นกัน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ถูกกลั่นแกล้งจะได้รับผลกระทบโดยตรง ทางด้านร่างกาย จิตใจ สังคม สติปัญญา ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง ชุมชนรอบตัวเด็กจึงต้องทำหน้าที่ในการปกป้อง คุ้มครองเด็กทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้ง โดยไม่คำนึงถึงเชื้อชาติ สีผิว ชนชั้น ศาสนาและ เผ่าพันธุ์ ซึ่งรัฐต้องแสดงให้เห็นว่าเด็กทุกคนมีความแตกต่างหลากหลายที่ทุกคนต้องเคารพ และไม่สามารถ กระทำมิชอบใด ๆ ต่อพวกเขาได้

3) สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา (Right to be Developed, Development Rights) การพัฒนาเด็กตามอนุสัญญา ข้อ 6 (2) กล่าวถึงสิทธิในการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ ศีลธรรม จิตวิทยา และพัฒนาการทางสังคม เพราะฉะนั้น การที่เด็กจะได้รับการพัฒนาได้นั้น สภาพแวดล้อมและ ชุมชนรอบตัวเด็กต้องเอื้อต่อการพัฒนาเด็กให้มากที่สุด โดยสภาพแวดล้อมดังกล่าวต้องปลอดภัย และ

ส่งเสริมให้เด็กทุกคนมีโอกาสในการพัฒนา ไม่ถูกกีดกัน นอกจากนี้ยังหมายรวมไปถึงเด็กที่เป็นผู้กลั่นแกล้ง ที่ต้องได้รับการพัฒนาทางด้านอารมณ์ สังคม และจิตใจด้วย

4) สิทธิที่จะมีส่วนร่วม (Right to Participate) อนุสัญญา ข้อ 12 กำหนดให้รัฐ ประกันสิทธิการแสดงความคิดเห็นของเด็กโดยเสรีทุกเรื่องที่มีผลกระทบต่อพวกเขา ไม่ว่าจะเป็น เรื่องครอบครัว การศึกษา การรักษาพยาบาล ความรุนแรง การกลั่นแกล้งกันอาจรวมไปถึงการกีดกันหรือ การไม่รับฟังความคิดเห็น การเบียดขับออกจากสังคม ทำให้เด็กรู้สึกไม่มีตัวตน ไม่สามารถแสดงความคิดเห็น หรือมีส่วนร่วมกับชุมชน สังคมที่เขาดำรงอยู่ได้ ทั้งยังหมายถึงการคุกคามความเป็นส่วนตัว เมื่อเด็กแสดง ความคิดเห็นซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อเด็กได้ การปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้ง จึงไม่ใช่แค่ การหยุดการกลั่นแกล้งเท่านั้น แต่ต้องปกป้องเด็กจากการคุกคามความเป็นส่วนตัวด้วย

จากการศึกษาอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ผู้วิจัยสรุปได้ว่า สาระสำคัญของอนุสัญญาฯ ครอบคลุมการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งทุกรูปแบบ โดยเฉพาะสิทธิในการปกป้องคุ้มครอง ที่ต้องคุ้มครองให้เด็กไม่อยู่ในความเสี่ยง หรืออันตรายทั้งปวง และไม่ใช่เพียงเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งเท่านั้นที่จะ อยู่ภายใต้อนุสัญญานี้ แต่เด็กที่กลั่นแกล้งก็มีสิทธิภายใต้อนุสัญญานี้เช่นกัน รัฐหรือผู้ที่ต้องทำหน้าที่ คุ้มครองเด็กในชุมชนจึงต้องส่งเสริมให้เด็กทุกคนตระหนักถึงการปกป้องสิทธิของตนเอง และไม่ละเมิดสิทธิ ของผู้อื่น การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนทั้งตัวเด็ก ครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน

2.1.2 ระบบการคุ้มครองเด็กและบริการคุ้มครองเด็ก

UNICEF (2021) ได้นำเสนอระบบคุ้มครองเด็กและบริการคุ้มครองเด็ก ไว้ในหนังสือ Child Protection Systems Strengthening โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ระบบการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Systems) หมายถึง โครงสร้าง กระบวนการ และกลไกที่มีเป้าหมายในการป้องกันและตอบสนองปัญหาและความจำเป็น รวมทั้งความเสี่ยง ที่เด็กต้องเผชิญ

ส่วนบริการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Services) หมายถึง การดำเนินงาน ในระบบการคุ้มครองเด็ก โดยการสนับสนุนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน การช่วยเหลือเด็กในสถานการณ์วิกฤต

ประเภทของบริการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Services Typology) โดย UNICEF แบ่งบริการคุ้มครองเด็กออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่

1) การป้องกันปฐมภูมิ (Primary Prevention) มุ่งเน้นไปที่ประชากรทั่วไป เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความรุนแรง โดยการสร้างความตระหนักรู้และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง เช่น ครู แพทย์ และผู้ปฏิบัติงานด้านสวัสดิการเด็ก

2) การป้องกันทุติยภูมิ (Secondary Prevention) มุ่งเป้าหมายไปยังกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูง โดยมีบริการในการสนับสนุนและส่งเสริม เช่น การให้คำปรึกษา การเยี่ยมบ้าน และการสนับสนุนทางจิตใจแก่ครอบครัวที่เปราะบาง

3) การตอบสนองตติยภูมิ (Tertiary Response) ให้บริการตอบสนองเมื่อเกิดปัญหาแล้ว เช่น กรณีความรุนแรง การล่วงละเมิด หรือการแสวงหาประโยชน์จากเด็ก เพื่อลดผลกระทบเชิงลบ จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และป้องกันไม่ให้เกิดซ้ำ เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กโดยตรง

การดำเนินการทั้ง 3 ระดับ เป็นการดำเนินการทั้งเชิงรุกและเชิงรับที่สามารถป้องกัน และแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในชุมชนได้ แต่ต้องพัฒนาแนวทางการปกป้องคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งอย่างเป็นระบบและมีกลไกในการดำเนินงานทุกระดับ

2.1.3 การคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในประเทศไทย

ประเทศไทยสมัยอดีตมีกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็ก เห็นได้จากประกาศของ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 132 (22 เมษายน พ.ศ. 2515) และประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 294 (27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2515) แต่เนื่องจากแนวทางดังกล่าวใช้มาเป็นระยะเวลานาน ประกอบกับ สาระสำคัญ และรายละเอียดเกี่ยวกับ วิธีการสงเคราะห์ การคุ้มครองสวัสดิภาพ และการส่งเสริมความประพฤติของเด็กนั้นไม่เหมาะสมและ สอดคล้องกับสภาพปัญหาสังคม ในปัจจุบัน จึงมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เพื่อกำหนด ขั้นตอน วิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาสังคมในปัจจุบันที่มีความ ซับซ้อนและหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยเน้นการดำเนินงานคุ้มครองเด็กทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก โดย "เด็ก" ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หมายถึง บุคคลที่มี อายุต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ แต่ไม่รวมถึงผู้ที่บรรลุนิติภาวะด้วยการสมรส กฎหมายฉบับนี้ได้กำหนด สาระสำคัญไว้ว่า การปฏิบัติต่อเด็กไม่ว่ากรณีใด ให้คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นสำคัญและไม่ให้มีการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมและได้กำหนดบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ปกครอง ไว้ในมาตรา 23 คือ ต้องให้การอุปการะเลี้ยงดู อบรมสั่งสอนและพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น แต่ทั้งนี้ต้องไม่ต่ำกว่ามาตรฐานขั้นต่ำตามที่กำหนด ในกฎกระทรวงและต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนมิให้ตกอยู่ในภาวะ

อันน่าจะเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ เด็กที่พึงได้รับการช่วยเหลือ (นิยาพร ไชยเสน, 2561) โดยกฎหมายฉบับนี้ได้แบ่งประเภทของเด็กที่พึงได้รับการช่วยเหลือออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ (ราชกิจจานุเบกษา, 2546)

มาตรา 32 เด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์ ได้แก่ เด็กเร่ร่อน เด็กกำพร้า เด็กที่ถูกทอดทิ้ง พลัดหลง เด็กที่ผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ เด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูไม่เหมาะสม เด็กพิการ เด็กที่ตกอยู่ในสภาพยากลำบาก และเด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 40 เด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ได้แก่ เด็กที่ถูกทารุณกรรม เด็กที่เสี่ยงต่อการกระทำผิด เด็กที่อยู่ในสภาพที่จำต้องได้รับการสงเคราะห์ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

สำหรับการกลั่นแกล้งกันเกิดขึ้นได้ทั้งกับเด็กที่พึงได้รับการสงเคราะห์หรือเด็กที่พึงได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ เนื่องจากเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งอาจเกิดจากการที่พวกเขาตกอยู่ในสภาพยากลำบาก ยากจน พิกัด หรือกำพร้า ผู้กลั่นแกล้งใช้ปัญหาดังกล่าวเป็นเหตุผลในการกลั่นแกล้ง อีกทั้งการกลั่นแกล้งอาจเข้าข่ายการทารุณกรรม ซึ่งพระราชบัญญัติฉบับนี้กำหนดให้ การทารุณกรรม หมายถึง การกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยประการใดๆ จนเป็นเหตุให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพหรือเกิดอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ การกระทำผิดทางเพศต่อเด็ก การใช้เด็กให้กระทำหรือประพฤตินลักษณะที่น่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจหรือขัดต่อกฎหมายหรือศีลธรรมอันดี ทั้งนี้ ไม่ว่าจะยินยอมหรือไม่ก็ตาม (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, 2546) เพราะฉะนั้น การกลั่นแกล้งที่ทำให้เด็กเสื่อมเสียเสรีภาพ และเป็นอันตรายต่อร่างกายหรือจิตใจอาจเป็นการทารุณกรรมอย่างหนึ่งด้วย

สำหรับกฎหมายในประเทศไทยกล่าวถึงการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง และเด็กผู้กระทำได้ต่อไปนี้

กรณีที่เด็กเป็นผู้ถูกระทำ ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาตรา 29 ในกรณีที่บุคคลพบเห็นว่า เด็กอยู่ในเหตุการณ์ที่จำเป็นต้องได้รับการสงเคราะห์หรือคุ้มครองต้องการช่วยเหลือและแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 โดยมีชักช้า หรือในกรณีที่แพทย์ พยาบาล นักสังคมสงเคราะห์ หรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ได้รับตัวเด็กไว้รักษาพยาบาล ครู อาจารย์ หรือนายจ้าง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลเด็กที่เป็นศิษย์หรือลูกจ้างพบว่า เด็กถูกทารุณกรรมหรือเจ็บป่วยเนื่องจากเลี้ยงดูโดยมิชอบต้องแจ้งต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ พนักงานฝ่ายปกครอง หรือตำรวจ หรือผู้มีหน้าที่คุ้มครองสวัสดิภาพเด็กตามมาตรา 24 โดยมีชักช้าเช่นกัน และหากการกระทำดังกล่าว ซึ่งรวมถึงการกลั่นแกล้งก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตไม่ว่าเด็กจะยินยอมหรือไม่ก็ตามจะเข้าข่ายทารุณกรรมได้

พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพตามมาตรา 41 วรรค 2 และมาตรา 42 โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการตรวจค้นและแยกตัวเด็กจากครอบครัวจะดำเนินการคุ้มครองสวัสดิภาพโดยเร็วที่สุด หลังจากนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่จะรีบจัดให้เด็กได้รับการตรวจรักษาร่างกายและจิตใจทันที ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นสมควรต้องสืบเสาะและพินิจเกี่ยวกับเด็กและครอบครัวเพื่อหาวิธีการที่เหมาะสมแก่เด็กจะส่งไปยังสถานแรกรับ หรือหากจำเป็นต้องได้รับการฟื้นฟูจิตใจจะส่งไปสถานพัฒนาและฟื้นฟู (ราชกิจจานุเบกษา, 2546)

ในกรณีที่เด็กเป็นผู้กระทำภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เด็กอาจเสี่ยงต่อการกระทำผิดตามมาตรา 40(2) ต้องได้รับการคุ้มครองเช่นกัน หรือหากเด็กยังเป็นนักเรียน นักศึกษา และฝ่าฝืนระเบียบของโรงเรียนตามที่กำหนดในกฎกระทรวง ตามมาตรา 64 ให้ดำเนินการมอบตัวต่อผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อสอบถามและอบรมสั่งสอนหรือลงโทษตามระเบียบ ในกรณีที่ไม่สามารถนำตัวไปมอบได้จะแจ้งด้วยวาจาหรือหนังสือก็ได้ (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, 2546) ส่วนการดำเนินคดีในกรณีที่เด็กเป็นผู้กระทำ ศาลเยาวชนและครอบครัวจะเป็นผู้พิจารณา ตามพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ที่กำหนดบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับ พ.ร.บ.ศาลเยาวชนและเยาวชนมีสองประเภท ได้แก่ “เด็ก” หมายถึงบุคคลที่มีอายุเกินกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์ และ “เยาวชน” ซึ่งหมายถึง บุคคลที่มีอายุเกิน 15 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และมาตรา 97 วรรค 1 ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนฯ ยังกำหนดว่า ในกรณีที่ศาลที่พิจารณาคดีธรรมดา พิจารณาโดยคำนึงถึงสภาพร่างกาย สภาพจิต สติปัญญาและนิสัยแล้วเห็นว่าบุคคลที่มีอายุเกิน 18 ปี แต่ไม่ถึง 20 ปี บริบูรณ์ มีสภาพเช่นเดียวกับเด็กและเยาวชน ให้ศาลนั้นมีคำสั่งโอนคดีมาให้พิจารณาคดีในศาลเยาวชนและครอบครัวได้โดยให้ถือว่าบุคคลดังกล่าว เป็นเด็กหรือเยาวชน ซึ่งการพิจารณาคดีจะเป็นไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 74 เด็กอายุกว่า 10 ปี แต่ยังไม่เกิน 15 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด เด็กนั้นไม่ต้องรับโทษ แต่ศาลอาจดำเนินการ เช่น กล่าวตักเตือน กำหนดสั่งให้ผู้ปกครองดูแลลูกให้ไม่กระทำผิดซ้ำ หรือส่งไปฝึกอบรม ส่วนมาตรา 75 ผู้ใดอายุกว่า 15 ปี แต่ต่ำกว่า 18 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ให้ศาลพิจารณาถึงความผิดชอบและสิ่งอื่นทั้งปวงของผู้นั้น ถ้าศาลเห็นว่าสมควรลงโทษก็จะจัดการตามมาตรา 74 หรือถ้าเห็นสมควรลงโทษ อาจลดความผิดลงกึ่งหนึ่ง และมาตรา 76 ผู้ใดอายุตั้งแต่ 18 ปี แต่ยังไม่เกิน 20 ปี กระทำการอันกฎหมายบัญญัติเป็นความผิด ศาลอาจลดโทษลง 1 ใน 3 หรือลดลงกึ่งหนึ่ง (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2567)

สรุปแล้วจะเห็นว่า กฎหมายไทยมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 เป็นหลักในการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง และมีการพิจารณาโทษแก่ผู้กระทำที่ต้องพิจารณาอายุ พฤติกรรม

ปัจจัยแวดล้อม เพราะการดำเนินคดีกับเด็กต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิของเด็กหรือเยาวชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะเรื่องอายุ เพศ และผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม การกลั่นแกล้งกัน อาจไม่จำเป็นต้องจบลงที่การดำเนินคดีเสมอไป เพราะทางกฎหมายพยายามให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นครอบครัว ครู นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาหาแนวทางป้องกันพฤติกรรมดังกล่าวร่วมกัน

2.1.4 การคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในต่างประเทศ

สำหรับการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในต่างประเทศ ผู้วิจัยจะนำเสนอ 2 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น โดยแต่ละประเทศมีการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งดังรายละเอียดต่อไปนี้

- ประเทศสหรัฐอเมริกา

การคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งในประเทศสหรัฐอเมริกายังไม่มีกฎหมายในระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ที่มีความเฉพาะในประเด็นดังกล่าว การจัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งกัน จึงแตกต่างกันออกไป บางมลรัฐมีนโยบายต้นแบบ (model policies) ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำหนดกฎหมายในพื้นที่นั้น ๆ และยังมีบางมลรัฐที่กำหนดให้การกลั่นแกล้งเป็นกฎหมายอาญาและบังคับใช้กับผู้เยาว์ เช่น มลรัฐแมรี่แลนด์ที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการห้ามกลั่นแกล้งกันหลายฉบับ และกำหนดให้มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา ในกรณีความผิดฐานคุกคามในกิจกรรมรับน้อง ความผิดในการสื่อสารผ่านอิเล็กทรอนิกส์หรือบริการคอมพิวเตอร์โดยมิชอบ หรือมลรัฐแมสซาชูเซตส์ มีกฎหมายของมลรัฐแมสซาชูเซตส์ในการต่อต้านการกลั่นแกล้ง (The Massachusetts Anti-Bullying Law) ส่วนความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามีในความผิดฐานสะกดรอยตาม การคุกคามทางอาญา การโทรศัพท์หรือการสื่อสารผ่านอิเล็กทรอนิกส์ที่ก่อให้เกิดความรำคาญ การคุกคามกรณีรับน้อง (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564)

อย่างไรก็ตาม การกลั่นแกล้งกันของเด็กส่วนหนึ่งเกิดจากการเลือกปฏิบัติทำให้ต้องใช้มาตรการในระดับสหพันธรัฐ (Federal Law) ตามหลักไม่เลือกปฏิบัติ และกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิพลเมือง 4 ฉบับ ได้แก่ (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564)

1) Title IV และ Title VI ของ The Civil Rights Act of 1964 หรือกฎหมายว่าด้วยสิทธิพลเมือง

2) Title IX of the Educational Amendment of 1972 มีสาระสำคัญเกี่ยวกับการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเพศ

3) Section 504 of the Rehabilitation Act of 1973 มีสาระสำคัญในการป้องกันการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งความบกพร่อง รวมทั้งป้องกันการคุกคามผู้ที่มีความบกพร่อง

4) Title II และ Title III of the American with Disabilities Act of 1990 หรือ พระราชบัญญัติว่าด้วยการคุ้มครองอเมริกันชนผู้มีความบกพร่อง

การใช้กฎหมายดังกล่าวนี้ต้องมีการกระทำในลักษณะที่มีความร้ายแรง ผิดปกติ หรือ มีความต่อเนื่อง ก่อให้เกิดบรรยากาศที่ไม่เป็นมิตรมีความรุนแรงกระทบกับความสามารถของนักเรียนในการมีส่วนร่วมของกิจกรรมต่าง ๆ เป็นการกระทำที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว ชาติพันธุ์ เพศ ความพิการ หรือศาสนา โดยมี 2 กระทรวงหลักในการรับผิดชอบ คือ กระทรวงศึกษาธิการ และ กระทรวงยุติธรรม (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2564)

- ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งของประเทศญี่ปุ่นนั้น มีการกำหนดกฎหมายยับยั้งและควบคุมสถานการณ์ที่เป็นกฎหมายเฉพาะ และกำหนดบทบาทของบุคคล และหน่วยงานให้เป็นกลไกในการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งกฎหมายหลัก คือ The Act for the Promotion of Measures to Prevent Bullying (Act No. 71 of 2013) หรือ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยกฎหมายฉบับนี้กำหนดสิทธิและหน้าที่บุคคลและหน่วยงาน 5 กลุ่ม (Government of Japan, 2013) ได้แก่

- รัฐบาลกลางมีหน้าที่กำหนดนโยบายป้องกันการกลั่นแกล้ง ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน เช่น โรงเรียน ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น โดยการสนับสนุนให้มีการฝึกอบรมครู และบุคลากรให้มีความรู้เรื่องจิตวิทยาและสวัสดิการเพื่อให้คำปรึกษาและป้องกันการกลั่นแกล้ง

- รัฐบาลท้องถิ่น มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้งกัน ในเขตอำนาจของตน และสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลกลาง โดยการจัดตั้งคณะกรรมการในการประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

- โรงเรียน มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการป้องกันการกลั่นแกล้งกัน ในโรงเรียน มีการสำรวจ เก็บข้อมูลจากเด็ก ครู เจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้ง และมีการให้การปรึกษา ในกรณีเกิดการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน

- ผู้ปกครอง มีหน้าที่ในการดูแลเด็กที่อยู่ในการปกครองในเรื่องการศึกษา พฤติกรรม และจิตใจ จำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กเคารพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น และเมื่อมีกรณีการกลั่นแกล้งกันต้องร่วมมือกับการกระทำดังกล่าวอย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องร่วมมือกับรัฐบาล สถานศึกษา และชุมชนในการเฝ้าระวัง และป้องกันการกลั่นแกล้ง

- เด็ก มีหน้าที่ในการดูแลตนเอง เคารพผู้อื่นไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน หรือหากเกิดการกลั่นแกล้งกันต้องรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าวอย่างเหมาะสม

จากการศึกษาการคุ้มครองเด็กทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ พบว่า การคุ้มครองเด็กในแต่ละประเทศใช้กฎหมายที่แตกต่างกัน แต่มีจุดมุ่งหมายเดียวกัน คือการป้องกันและคุ้มครองผู้ถูกกลั่นแกล้ง โดยประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศไทย รัฐบาลกลางหรือสหพันธรัฐไม่มีกฎหมายเฉพาะในการป้องกันการกลั่นแกล้งกัน แต่อาจเข้าช่วยความผิดในกฎหมายอาญา ส่วนประเทศญี่ปุ่นมีกฎหมายที่มีความเฉพาะเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกันโดยตรง และทั้ง 2 ประเทศกล่าวถึงความร่วมมือกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงศึกษาธิการ ครู บุคลากรทางการศึกษา กระทรวงยุติธรรม ผู้ปกครอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักสังคมสงเคราะห์หรือผู้มีความรู้เรื่องสิทธิสวัสดิการและการคุ้มครองเด็ก แพทย์ รวมถึงคนในชุมชน ซึ่งทุกภาคส่วนล้วนมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างระบบและกลไกป้องกันการกลั่นแกล้งกัน

2.1.5 การคุ้มครองเด็กในชุมชน

2.1.5.1 แนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Protective Environment Concept)

การใช้สภาพแวดล้อมในการปกป้องคุ้มครองเด็กมีเป้าหมายเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่สามารถป้องกันและคุ้มครองเด็กได้ในทุกสถานการณ์ รวมทั้งสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ สภาพแวดล้อมที่กล่าวถึงนี้ มีองค์ประกอบ 8 ประการ โดยแต่ละองค์ประกอบต่างทำหน้าที่ของตนและทำงานร่วมกันเพื่อทำให้งานเชิงป้องกันมีประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยงของเด็กและครอบครัว และทำหน้าที่คุ้มครองเด็กทุกคนในสภาพแวดล้อมนั้น โดยองค์ประกอบทั้ง 8 ประการ มีดังนี้ (UNICEF, 2011, อ้างถึงใน จิตติมา ให้อย่าง, 2560)

- 1) ความมุ่งมั่นของภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่จะปกป้องสิทธิในการได้รับการคุ้มครองของเด็ก
- 2) การบังคับใช้กฎหมาย
- 3) ทักษะชีวิต ประเพณีและวัฒนธรรม และการปฏิบัติในเชิงบวก
- 4) การพูดคุยเรื่องคุ้มครองเด็กอย่างเปิดเผยรวมถึงการนำเสนอผ่านสื่อและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม
- 5) ทักษะชีวิตและความรู้และการมีส่วนร่วมของเด็ก
- 6) ศักยภาพการคุ้มครองเด็กของบุคคลและเจ้าหน้าที่ที่แวดล้อมตัวเด็ก
- 7) บริการทั่วไปและบริการเฉพาะเพื่อการป้องกันและการช่วยเหลือเยียวยา

8) การติดตามสถานการณ์และการควบคุมตรวจสอบ

ส่วน Landgren (2005) อธิบายว่าการปกป้องเด็กไม่ควรถูกจำกัดอยู่แค่การดำเนินการเมื่อเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงแล้ว แต่ควรเป็นระบบป้องกันที่ส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความปลอดภัยและสวัสดิภาพของเด็ก โดยกำหนด 8 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่

- 1) การรับรู้ของสังคม สังคมต้องตระหนักถึงปัญหาความรุนแรงและการละเมิดสิทธิเด็กในทุกรูปแบบ
- 2) ความมุ่งมั่นของรัฐบาล การมีนโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนให้เกิดการคุ้มครองเด็ก
- 3) ระบบกฎหมายที่มีประสิทธิภาพ มีกฎหมายที่ปกป้องเด็กและสามารถบังคับใช้ได้จริง ทั้งนี้รวมไปถึงมาตรการที่กำหนดในแต่ละบริบทเพื่อคุ้มครองเด็กด้วย
- 4) พฤติกรรมของครอบครัวและชุมชน การเสริมสร้างบทบาทของครอบครัวและชุมชนในการดูแลเด็ก
- 5) การสนับสนุนทางเศรษฐกิจและสังคม เด็กควรได้รับโอกาสทางการศึกษาและสวัสดิการสังคมที่เหมาะสม โดยไม่เลือกปฏิบัติ
- 6) ระบบบริการที่เข้าถึงได้ เด็กที่ถูกละเมิดควรได้รับการช่วยเหลืออย่างรวดเร็วผ่านบริการด้านสังคมและสุขภาพ
- 7) กลไกการติดตามและบังคับใช้กฎหมาย ต้องมีระบบที่สามารถกำกับติดตามและผู้กระทำความผิด
- 8) ความพร้อมของเด็ก การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเด็กในการป้องกันตนเองและพิทักษ์สิทธิตนเอง

2.1.5.2 แนวคิดชุมชนคุ้มครองเด็ก มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก (2566) ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับชุมชนคุ้มครองเด็กไว้ว่า การดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก มีกรอบแนวคิดหลัก 2 ด้านซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

- 1) แนวคิดการส่งเสริมพัฒนาเด็ก เยาวชน และครอบครัว สนับสนุนให้ชุมชนมีกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาเด็กและครอบครัว เพื่อให้เด็กได้มีกิจกรรมที่สร้างสรรค์ทำในช่วงเวลาว่าง และให้เด็กได้รับการพัฒนาศักยภาพต่าง ๆ เพื่อให้เติบโตตามวัยและได้รับการพัฒนาทักษะต่าง ๆ ที่เหมาะสม รวมถึงผู้ปกครองได้มีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในการเลี้ยงดูเด็ก รวมถึงมีการส่งเสริมให้ครอบครัวได้ใช้เวลาร่วมกัน มีความเข้าใจกัน ซึ่งจะส่งผลดีต่อพฤติกรรมของเด็กต่อไป

2) แนวคิดการส่งเสริมความปลอดภัยในครอบครัวและชุมชน สนับสนุนให้ชุมชนดำเนินงานเพื่อส่งเสริมความปลอดภัยในชุมชน เพื่อลดความเสี่ยงและอันตรายต่าง ๆ ทั้งอุบัติเหตุจากบุคคล ภัยจากสภาพแวดล้อม เช่น มีแหล่งน้ำที่เด็กอาจจะตกลงไปและเสียชีวิต มีเสาไฟฟ้าที่มีกระแสไฟฟ้ารั่ว หรือมีบุคคลอันตรายที่อาจทำร้ายเด็กหรือคนในชุมชนรวมถึงภัยอันตรายในครอบครัว ทั้งภัยที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุ หรือความรุนแรงในครอบครัว จึงควรมีการดำเนินการ 3 ด้าน ดังนี้ (มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก, 2566)

2.1) ด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน วิธีการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุจากสิ่งแวดล้อมด้านกายภาพของชุมชน คือ การสำรวจจุดเสี่ยง ด้านกายภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง และสำหรับสถานที่หรือจุดที่มีการใช้งานบ่อยต้องมีการสำรวจเป็นประจำ เช่น แหล่งน้ำ ระบบไฟฟ้า สนามเด็กเล่น สิ่งแวดล้อมด้านกายภาพในชุมชนที่ควรสำรวจเป็นประจำ เช่น แหล่งน้ำสาธารณะ การจราจร ท่อระบายน้ำ เสาไฟ จุดอันตราย สนามเด็กเล่น เป็นต้น เครื่องมือในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อมของชุมชน มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็กได้พัฒนาเครื่องมือการดำเนินงานสำหรับชุมชน ได้แก่ "การสำรวจ จุดเสี่ยงในชุมชน" ซึ่งเป็นเครื่องมือสำหรับผู้นำชุมชน อาสาสมัครในชุมชนและหน่วยงานในระดับชุมชนสามารถนำไปสำรวจความเสี่ยงที่มีต่อเด็ก ๆ รวมถึงการวางแผนในการแก้ไขจุดเสี่ยงร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ โดยเครื่องมือนี้ถูกออกแบบให้มีการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน และทุกคนสามารถเป็นผู้เก็บข้อมูลได้ โดยผู้ที่สำรวจจะได้เดินสำรวจและเห็นความเสี่ยงด้วยตนเอง รวมถึงได้วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาและได้วางแผนแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2.2) ด้านบุคคลอันตรายในครอบครัวและชุมชน การทำงานเพื่อป้องกันภัยจากบุคคลที่อันตรายที่อาจส่งผลกระทบต่อความไม่ปลอดภัยของเด็ก ชุมชนควรมีการสำรวจว่ามีบุคคลในครอบครัวของเด็กและในชุมชนที่อาจเป็นอันตรายต่อเด็กหรือไม่ เช่น ใช้สารเสพติด มีปัญหาจิตเวช มีประวัติหรือมีคดีเกี่ยวข้องกับการล่วงละเมิดทางเพศ มีพฤติกรรมการใช้ความรุนแรง มีอารมณ์รุนแรง โดยอาจจะใช้วิธีการพูดคุยกับผู้นำชุมชน หรือสอบถามกับเด็กหรือคนในชุมชน นอกจากนี้ยังต้องมีการสำรวจว่ามีเด็กในชุมชนที่กำลังเผชิญความเสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากบุคคลหรือไม่ เครื่องมือในการดำเนินงานด้านความปลอดภัยจากบุคคลอันตรายหรือเด็กที่เสี่ยงต่อการได้รับอันตรายจากบุคคล

2.3) ด้านสาธารณภัยและภาวะฉุกเฉิน ชุมชนควรมีแผนเตรียมความพร้อมรับมือภัยพิบัติและภาวะฉุกเฉิน มีการอบรมสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับคนในชุมชนให้ได้มากที่สุด นอกจากนี้ชุมชนควรได้ฝึกทักษะเหล่านี้ให้กับเด็กและประชาชนในชุมชนในการจัดการรับมือกับภัยพิบัติสาธารณภัยต่าง ๆ ตามสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ เช่น การซ้อมดับเพลิงและการเคลื่อนไหว

เมื่อเกิดไฟไหม้ในบ้านหรืออาคาร สารเคมีรั่วไหล การใช้ถังดับเพลิง การปฐมพยาบาลในชีวิตประจำวัน เบื้องต้น การปฐมพยาบาลเพื่อฟื้นคืนชีพผู้ป่วย เป็นต้น

จากการสรุปแนวคิดชุมชนคุ้มครองเด็ก จะเห็นว่าการคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งกัน ในชุมชนจำเป็นต้องคุ้มครองเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมหรือสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ปลอดภัย เพราะบางพื้นที่อาจเป็นพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการกลั่นแกล้งกัน เช่น การปลักตกน้ำ การกลั่นแกล้งกันขณะเล่นในสนามเด็กเล่น ซึ่งหากไม่มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย มีผู้ใหญ่คอยสอดส่องดูแล อาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกันได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การใช้แนวคิดชุมชนคุ้มครองเด็กยังต้องตระหนักถึงบุคคลรอบตัวเด็กที่อาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกันได้ ซึ่งหากทางชุมชนใช้แนวคิดนี้จะสามารถป้องกันการกลั่นแกล้งกัน และคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งกันได้อย่างทันท่วงที

2.2 แนวคิดการกลั่นแกล้ง (Bullying Concepts)

2.2.1 ความหมายของการกลั่นแกล้ง

จากการศึกษาของวันวิสาข์ ไชยพันธ์ (2562) เรื่องความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต ได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความรุนแรง สามารถแบ่งได้เป็นระดับ ตั้งแต่ระดับเบาไปจนถึงระดับร้ายแรง เช่น การกลั่นแกล้งทางวาจา เช่น การล้อเลียนเล็กน้อยไปจนถึงการล้อเลียนที่เป็นการแสดงความเกลียดชัง (Hate Speech) หรือการล้อเลียนในทางเพศ (Sexual Harassment) การกลั่นแกล้งทางร่างกาย เช่น การหยิก หรือผลักไปจนถึงการทำร้ายร่างกายโดยใช้อาวุธ การกลั่นแกล้งทางด้านสังคม เช่น การตัดความสัมพันธ์ไปจนถึงการประจานให้อับอาย และชักชวนให้มีการลงโทษในทางสังคม

ส่วนสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่า เป็นพฤติกรรมก้าวร้าวประเภทหนึ่ง ซึ่งหมายถึงการกระทำที่บุคคลที่อ่อนแอกว่าได้รับอันตรายทางร่างกายหรือรู้สึกเจ็บปวดทางจิตใจจากการกระทำอย่างซ้ำ ๆ ด้วยความตั้งใจ โดยจุดเริ่มต้นของการกลั่นแกล้งมักเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เพศ เชื้อชาติ และรูปลักษณ์ภายนอก สอดคล้องกับ มูลนิธิยุวพัฒน์ (2563) ได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่าพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม โดยพฤติกรรมนั้นเป็นความตั้งใจกระทำทำให้ผู้อื่นได้รับความทุกข์ความเจ็บปวด เพื่อให้ตนเองรู้สึกมีอำนาจ หรือมีพลังเหนือกว่าผู้อื่น อีกทั้งการกระทำดังกล่าวจะเกิดขึ้นซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่องและมีระยะเวลายาวนาน

นอกจากนี้ งานวิจัยของชานนอนและคณะ (Shannon et al., 2024) ได้กล่าวถึง การนิยามความหมายการกลั่นแกล้งในเชิงสังคมศาสตร์ที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมที่ต้องการทำร้ายผู้อื่น โดยผู้นั้นไม่ต้องการ และคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลีย (AHRC, 2023) ให้ความหมาย การกลั่นแกล้งที่ชัดเจนขึ้นว่า เป็นการกระทำหรือคำพูดหรือที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ โดยตั้งใจเพื่อทำร้าย สร้างความทุกข์ และสร้างความเสี่ยงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของผู้อื่น มักเกิดจากผู้ที่มีอำนาจเหนือกว่า หรือผู้ที่ต้องการทำให้ผู้อื่น รู้สึกด้อยกว่าตนเอง จึงสรุปองค์ประกอบของการกลั่นแกล้งกันได้ 3 ประการ คือ 1) การกระทำนั้นต้องมี เจตนาทำร้ายผู้อื่น 2) เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กับกลุ่มเป้าหมายเดิม และ 3) เกิดจากความสัมพันธ์ เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้ง ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งไม่สามารถปกป้อง ตนเองได้ (Olweus, 2013; Smith et al., 2012; Shannon et al., 2024)

ส่วนการนิยามความหมายของสมาคมการศึกษาประเทศสหรัฐอเมริกา (American Educational Research Association: AERA) ได้นิยามความหมายของการกลั่นแกล้งกันตามลักษณะ 3 ประการ นอกเหนือจาก คือ 1) เจตนาที่ก่อให้เกิดอันตราย 2) การใช้อำนาจในการที่ผิด ทั้งทางร่างกายและ ทางสังคม และ 3) พฤติกรรมก้าวร้าวที่เกิดขึ้นซ้ำหรือมีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นซ้ำ (AERA, 2013)

จากการศึกษาศึกษาความหมายของการกลั่นแกล้งกันข้างต้น ผู้วิจัยสรุปความหมายของ การกลั่นแกล้งว่าหมายถึงการกระทำหรือพฤติกรรมที่มีเจตนาทำร้าย คุกคาม เป็นอันตราย หรือทำให้ผู้อื่น ตกอยู่ในความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายต่อชีวิต ทรัพย์สิน โดยการกระทำดังกล่าวเกิดขึ้นซ้ำ ๆ หรือแนวโน้มจะ เกิดขึ้นซ้ำ ผู้กระทำมักใช้อำนาจเหนือในการทำให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกด้อยค่า

2.2.2 ประเภทของการกลั่นแกล้ง

มูลนิธิยุวพัฒน์ (2562) จำแนกประเภทของการกลั่นแกล้งเป็นประเภท โดยสรุปได้ดังนี้

1) การกลั่นแกล้งทางร่างกาย เป็นลักษณะของการทำร้ายร่างกาย การชกต่อย การผลัก การตบตี

2) การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์ เป็นลักษณะของการใช้กลุ่มเพื่อนหรือสังคม กดดันและทำให้บุคคลแยกออกจากกลุ่ม เป็นผลทำให้เกิดความรู้สึกเจ็บปวดหรือเสียใจ

3) การกลั่นแกล้งทางคำพูด เป็นลักษณะการพูดที่ส่งผลกระทบต่อความรู้สึกหรือทำให้ เจ็บปวด หรือการวิจารณ์ คำนิทา และการพูดจาโกหกบิดเบือนข้อมูล

ประเภทของการกลั่นแกล้งดังกล่าว ผู้กระทำสามารถกระทำต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งได้โดยตรง โดยลักษณะทั่วไปของพฤติกรรมกลั่นแกล้ง มักพบว่าจะเกิดกับความสัมพันธ์ที่ไม่เท่ากันในเชิงอำนาจ กล่าวคือ ผู้ที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นมักจะเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่มีอำนาจในโรงเรียน หรือ

ในสังคมนั้น ๆ เช่น รุนพี่ หรือคนตัวใหญ่ที่มีพลังมาก หรือบุคคลที่มีชื่อเสียงภายในโรงเรียน ในขณะที่เหยื่อหรือผู้ถูกกลั่นแกล้งจะมีความสัมพันธ์ในเชิงอำนาจน้อยกว่าเสมอ (วันวิสาข์ ไชยพันธ์ ,2562) โดยการกลั่นแกล้งลักษณะนี้เรียกว่า การกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมและนอกจากการกลั่นแกล้งแบบดั้งเดิมที่กล่าวไปข้างต้น ปัจจุบันยังมีการกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ตหรือการกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ ซึ่งผู้วิจัยจัดให้เป็นประเภทที่ 4 ของการกลั่นแกล้งกัน

4) การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ เป็นการใช้เครื่องมือสื่อสารเป็นเครื่องมือหลักในการทำให้เจ็บปวด ผ่านทางเฟซบุ๊ก ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม หรือเครือข่ายทางสังคมออนไลน์อื่นๆ ในการโจมตี ชู่ คุกคามหลอกลวง เพื่อให้อีกฝ่ายเกิดความอับอาย

จากการศึกษาของวันวิสาข์ ไชยพันธ์ (2562) เรื่องและความแตกต่างของการกลั่นแกล้งในแบบดั้งเดิมและการกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต ทำให้ทราบว่ามีข้อแตกต่างกันที่สำคัญ โดยผู้วิจัยสรุปเป็นตาราง ดังนี้

ตารางที่ 2.1 ความแตกต่างของการกลั่นแกล้ง

ลักษณะการกลั่นแกล้ง	การกลั่นแกล้งในแบบดั้งเดิม	การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต
เครื่องมือที่ใช้ในการกระทำความผิด	สามารถใช้กำลังทางกายภาพเพื่อประทุษร้าย หรือคำพูดตำหนิด้วยถ้อยคำหยาบคายเพื่อให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายได้ โดยไม่ต้องมีสื่อกลาง	มีการแสดงพฤติกรรมที่ไม่ดีบนอินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์เท่านั้น โดยการที่จะทำให้พฤติกรรมเหล่านั้นปรากฏได้จะต้องกระทำผ่านสื่อกลาง ซึ่งได้แก่อุปกรณ์ดิจิทัล หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ
การกระทำทางกันโดยระยะทาง	เน้นกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายหรือกระทำซึ่งหน้า เช่น การผลัก เตะตบ ตี ชกต่อย หรือเป็นการใช้คำพูดตำหนิต่อหน้าโดยตรง ผู้กระทำและผู้ถูกกระทำจะมีความสัมพันธ์กันในทางกายภาพมากกว่าการกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต	ไม่ได้กระทำซึ่งหน้าและอาจมีลักษณะที่ห่างกันโดยระยะทาง หรือแม้จะอยู่ห่างกันก็สามารถกลั่นแกล้งกันได้ เพราะเป็นการกระทำผ่านสื่อสังคมออนไลน์

ลักษณะการกลั่นแกล้ง	การกลั่นแกล้งในแบบดั้งเดิม	การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต
อำนาจของผู้กระทำ	ผู้อื่นมักจะเป็นผู้ที่มีพลังกำลังที่มากกว่าหรือมีอำนาจเหนือกว่าเหยื่อเสมอ เพราะสิ่งเหล่านี้สามารถทำให้เหยื่อเกิดความหวาดกลัวว่าจะโดนทำร้ายได้ง่าย	ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีร่างกายแข็งแรงกว่าเหยื่อ แต่อาจจะเป็นใครก็ได้ที่มีความรู้หรือสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีได้ เพราะการกระทำบนอินเทอร์เน็ตไม่ใช้การกระทำต่อเนื้อตัวร่างกายหรือกระทำซึ่งหน้า เป็นเพียงการกระทำบนโลกเสมือนจริง และไม่จำเป็นต้องเปิดเผยตัว
การระบุตัวตนผู้กระทำผิด	เป็นการกระทำในลักษณะซึ่งหน้า โดยผู้กระทำและเหยื่อมีความสัมพันธ์กันในความเป็นจริง ดังนั้นการระบุตัวตนย่อมเห็นชัดและสามารถติดตามตัวได้ง่าย	มีทั้งระบุตัวตนได้ และไม่สามารถระบุตัวตนที่แท้จริงของผู้กระทำได้ เพราะอาจมีการปลอมตัวเป็นบุคคลอื่นหรือการใช้ข้อมูลเท็จ
พื้นที่ในการกระทำ ความผิด	เป็นการกระทำที่อยู่ในพื้นที่ที่มีลักษณะจำกัด เช่น กระทำภายในโรงเรียน หรือ ในชุมชนใดชุมชนหนึ่งโดยไม่สามารถขยายพื้นที่ในการกระทำความผิดเพื่อตามติดเหยื่อไปในสถานที่อื่นได้โดยง่าย	ไม่ได้ถูกจำกัดไว้ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง เพราะการกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ตสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาเพราะเป็นพื้นที่เสมือนจริงบนสังคมออนไลน์ ดังนั้น การหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่อจึงทำได้ยาก
พื้นที่ของความเสียหาย	ความเสียหายของเหยื่อจากการกลั่นแกล้งในแบบดั้งเดิมถูกจำกัดอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง	มีพื้นที่ของความเสียหายที่ยากต่อการควบคุมและกำกับดูแล อีกทั้งความเสียหายสามารถกระจายออกไปได้เรื่อย ๆ อย่างรวดเร็วและไม่ว่าเหยื่อจะย้ายถิ่นฐานไปที่ใด ความเสียหายก็ยังคงมีต่อไปจนกว่าผู้กระทำจะหยุดการกระทำของตนเอง

ลักษณะการกลั่นแกล้ง	การกลั่นแกล้งในแบบดั้งเดิม	การกลั่นแกล้งบนอินเทอร์เน็ต
การขยายกลุ่มผู้กระทำ ความผิด	ผู้กระทำผิดมักเป็นกลุ่มของผู้มีอำนาจในสถานที่นั้น ๆ	ไม่จำเป็นต้องเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน และแม้จะไม่รู้จักเหยื่อหรือรู้จักกับผู้กระทำผิดคนอื่น มาก่อนก็สามารถร่วมกันกระทำความผิดดังกล่าวได้

2.2.3 สาเหตุของการกลั่นแกล้ง

มูลนิธิยุวพัฒน์ (2562) ได้อธิบายถึงสาเหตุของการกลั่นแกล้งไว้ว่ามีหลายสาเหตุ ดังนี้

- 1) การมีประสบการณ์เคยถูกแกล้งมาก่อนในอดีต ผู้ถูกกลั่นแกล้งจะรู้สึกว่าจะต้องระบายความโกรธที่ตนเองได้รับออกไปให้ผู้อื่น
- 2) การที่ผู้กระทำรู้สึกโดดเดี่ยว ความรู้สึกไม่ได้รับความสำคัญนำไปสู่การกลั่นแกล้งผู้อื่น เนื่องจากต้องการความสนใจ และหากไม่ได้รับความสนใจมากพอจะแสดงอาการไม่พอใจหรือพฤติกรรมในลักษณะกลั่นแกล้งเพราะนอกจากจะได้รับความสนใจแล้วยังทำให้ผู้กระทำรู้สึกมีอำนาจมากขึ้น
- 3) การมีความพึงพอใจในตนเองต่ำ ความรู้สึกไม่พอใจกับตนเองจึงหาวิธีการให้ตนเองรู้สึกดีกว่าคนอื่น โดยการทำให้ผู้อื่นรู้สึกด้อยต่ำ
- 4) การถือว่าตนเองสำคัญ การถือว่าตนเองสำคัญจะแปรเปลี่ยนไปเป็นความโกรธเมื่อใครสักคนท้าทาย
- 5) ความแตกต่างของบุคคล ผู้ถูกกระทำมีความแตกต่างจากผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ เพศ สีผิวหรือแม้แต่ความพิการ ความแตกต่างนี้จะถูกหยิบยกมาล้อเลียนจนนำไปสู่การปฏิบัติกับผู้ถูกกระทำแบบที่ไม่เท่าเทียมกับคนอื่น

ส่วน สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ และคณะ (2565) ระบุสาเหตุของการกลั่นแกล้งกัน ดังนี้

- 1) การเรียนรู้การกลั่นแกล้งว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว โดยบุคคลจะเรียนรู้ผ่านการสังเกตจากตัวแบบ หากตัวแบบแสดงพฤติกรรมกลั่นแกล้ง บุคคลจะได้รับความคิดและเรียนรู้รูปแบบการกลั่นแกล้งไปด้วย ตัวแบบดังกล่าวหมายถึงคนในครอบครัว ผู้ปกครอง พี่น้อง ที่อาจใช้ความรุนแรงในการข่มขู่ ใช้วาจาก้าวร้าว เพื่อให้ได้สิ่งที่ต้องการ หรือแสดงอำนาจเหนือบุคคลอื่น หรือคนในสังคมทั้งเพื่อน ครู คนรอบตัว รวมถึงสื่อต่าง ๆ ที่อาจใช้ความรุนแรงจนเป็นเรื่องปกติ อาจทำให้เกิดการเลียนแบบพฤติกรรมดังกล่าวได้

2) ความต้องการอำนาจ ที่เป็ความต้องการที่จะมีอิทธิพล ควบคุม หรือมีอำนาจเหนือผู้อื่น โดยบุคคลมักแสดง พฤติกรรมบีบบังคับ กระตือรือร้นที่จะใช้อำนาจเข้าควบคุมผู้อื่นให้กระทำ ตามความต้องการของตน ชอบโอ้อวด ต้องการให้ผู้อื่นเห็นความสำคัญ โดยอำนาจของผู้กลั่นแกล้งอาจได้มา จากการมีร่างกายที่แข็งแรง มีสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจดี หรือรู้ถึงจุดอ่อนของผู้อื่น รวมถึงบทบาทของ ตนเองที่มีอำนาจเหนือบุคคลอื่นและใช้อำนาจเพื่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม กลั่นแกล้งให้ต้องโยกย้าย หรือ ต้องทำงานหนักกว่าคนอื่น

3) การได้รับสิ่งที่ต้องการ เพราะมนุษย์มีความต้องการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็น สิ่งของ ทรัพย์สิน ความนิยมชมชอบ อำนาจ หรือผลประโยชน์ เมื่อผู้กลั่นแกล้งต้องการสิ่งเหล่านี้ย่อมหาวิธี กลั่นแกล้งในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง เช่น กลั่นแกล้งเพื่อนคนหนึ่งเพื่อให้เพื่อน อีกคนพอใจ หรือได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน

4) ความอิจฉาริษยา หลายกรณีของการกลั่นแกล้งเกิดจากผู้กลั่นแกล้งเชื่อว่า สิ่งที่ตนเองกระทำหรือคิดคือสิ่งที่ดีที่สุด เมื่อมีผู้ได้แย่งก็จะเปลี่ยนเป็นความโกรธ หรืออาจมาจากมีความรู้สึก อิจฉาริษยา ไม่ต้องการให้ผู้อื่นดีกว่าตนเอง เป้าหมายของการกลั่นแกล้งจึงมุ่งไปที่การลดการเห็นคุณค่า ในตนเองของผู้ถูกกลั่นแกล้ง

5) การแก้แค้นเอาคืน บุคคลที่เคยถูกกลั่นแกล้งอาจมองหาหนทางที่จะแก้แค้นหรือ ได้กลับ โดยวิธีการหนึ่งที่บุคคลเลือกใช้ คือการลดความรู้สึกเจ็บปวดโดยไปสร้างความเจ็บปวดให้ผู้อื่น ต่อความโกรธอาจทำให้เขาหันไปกลั่นแกล้งผู้อื่นที่อ่อนแอกว่าด้วยการสร้างความกลัว และเมื่อผู้กลั่นแกล้งได้ กระทำแล้วจะรู้สึกผ่อนคลาย ปลดปล่อยจากประสบการณ์เลวร้ายที่เคยได้รับมา และอาจมีความเชื่อว่าการกลั่นแกล้งผู้อื่นต่อไปจะเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันจากการถูกกลั่นแกล้งได้อีก

6) กลุ่มและการกระจายความรับผิดชอบ การรวมตัวของบุคคลเป็นสาเหตุที่สนับสนุน การกลั่นแกล้งกันได้ ในลักษณะที่กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกันมีจุดประสงค์เหมือนกัน มีทัศนคติคล้ายกัน ด้วยเหตุนี้ ผู้กลั่นแกล้งจะมีความระมัดระวังตัวน้อย ไม่ค่อยควบคุมระดับความรุนแรง เพราะรู้สึกว่ามีความคลุมเครือ ในการระบุตัวตนของผู้กระทำ และเป็นการกระจายความรับผิดชอบที่ไม่ใช่การรับผิดชอบส่วนบุคคล

2.3 แนวคิดทัศนคติ (Attitude Concepts)

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2527) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึง สภาวะความพร้อมทางจิตใจ และระบบประสาทของบุคคลที่กำหนดทิศทางของท่าทีการแสดงออกในทางบวกหรือในทางลบต่อ สิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสภาพการณ์ ขณะที่ Munn (1971) กล่าวว่า ทัศนคติ หมายถึงความรู้สึกและความคิดเห็นของ

บุคคลที่มีต่อสิ่งของ บุคคล สถานการณ์ สถาบัน และข้อเสนอใด ๆ ในทางที่ยอมรับหรือปฏิเสธ ซึ่งมีผลทำให้บุคคลพร้อมที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองด้วยพฤติกรรมตามแนวความคิดเห็น นอกจากนี้ Susman (2021) ให้ความหมายทัศนคติว่าหมายถึง ชุดของอารมณ์ความเชื่อและพฤติกรรมที่มีต่อวัตถุ บุคคล สิ่งของ หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยทัศนคติมักเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการเลี้ยงดู และทัศนคติสามารถเปลี่ยนแปลงได้ จากความหมายของทัศนคติที่กล่าวมาทั้งหมด อาจสรุปได้ว่า ทัศนคติ หมายถึง ความพร้อมทางจิตใจที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่าง ๆ ตามความคิดเห็นและประสบการณ์ของแต่ละคน ที่จะทำให้เกิดแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะชอบหรือไม่ชอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่ง อันจะมีผลต่อพฤติกรรมของบุคคลนั้นต่อไป

อย่างไรก็ตาม Assael (1995) เสนอว่าองค์ประกอบของทัศนคติจะประกอบด้วย 3 องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่

- 1) องค์ประกอบด้านความรู้ ความเข้าใจ (The Cognitive Component) เป็นความคิด ความเชื่อต่อสิ่งหรือประสบการณ์ต่าง ๆ และข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้อง
- 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (The Affective Component) เป็นองค์ประกอบด้านความรู้สึก อารมณ์ ว่ามีความรู้สึกในทางบวกหรือลบต่อสิ่งนั้น แสดงให้เห็นความชอบหรือไม่ชอบ
- 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (The Conation Component) เป็นองค์ประกอบในการประพฤติ ปฏิบัติ แนวโน้มในการกระทำ ซึ่งองค์ประกอบด้านพฤติกรรมนี้ จะเป็นผลมาจากองค์ประกอบด้านความรู้ความเข้าใจและความรู้สึก

นอกจากนี้ วิสูตร ยังพลชั้น (2544) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ของแต่ละบุคคล โดยมีประสบการณ์เป็นสิ่งที่เสริมสร้างทัศนคติที่แตกต่างกัน ซึ่งปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดทัศนคติของบุคคล ได้แก่

- 1) อิทธิพลจากวัฒนธรรม แต่ละสังคมมีวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดแบบแผน เพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม วัฒนธรรมจึงมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และความรู้สึกของคนในสังคมเป็นอย่างมาก
- 2) อิทธิพลจากครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมอันดับแรก ซึ่งมีอิทธิพลต่อทัศนคติของบุคคล โดยเฉพาะกับเด็กก่อนวัยเรียน เนื่องจากเด็กมีความคิดและความเชื่อคล้ายตามคำอบรมสั่งสอนของพ่อแม่ ดังนั้น ทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ได้รับการปลูกฝังจากครอบครัว จึงมักเปลี่ยนแปลงได้ยาก

3) อิทธิพลจากประสบการณ์ส่วนตัว ประสบการณ์ที่บุคคลได้รับมีส่วนสำคัญต่อการเกิดทัศนคติของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ทั้งในทางบวกและทางลบ โดยเฉพาะประสบการณ์ที่รุนแรงหรือได้รับการกระทบกระเทือนทางจิตใจ ที่จะส่งผลไปถึงการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ

4) อิทธิพลจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม ได้แก่ กลุ่มเพื่อนสนิท เพื่อนร่วมงาน ครู และเพื่อนในโรงเรียน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการพัฒนาทัศนคติของเด็กเป็นอย่างมาก นอกจากนั้นแรงกดดันจากภายนอกที่ทำให้คน คล้อยตามก็นับว่ามีอิทธิพลสูงต่อการกำหนดทัศนคติให้ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง

5) อิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต ล้วนมีบทบาทสำคัญต่อการชักจูงให้บุคคลเกิดทัศนคติต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไปในทิศทางใดก็ได้ เนื่องจากสื่อมวลชนทำหน้าที่ป้อนข้อมูลข่าวสาร

2.4 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.4.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กส่วนใหญ่เน้นไปที่การใช้กฎหมายคุ้มครองเด็กในสถานรองรับ ส่วนการคุ้มครองเด็กในชุมชนมีไม่มากนัก ผู้วิจัยจึงนำเสนองานวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กดังต่อไปนี้

นิยาพร ไชยเสน (2561) ศึกษาเรื่องการพัฒนาการปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนตามกรอบการปฏิบัติงานการคุ้มครองเด็กในสถานรองรับเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน พบว่า จากการศึกษากฎหมายที่เกี่ยวข้องในการทำงานกับเด็ก ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดเกี่ยวกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก แนวคิดเกี่ยวกับพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกรอบการปฏิบัติงานการคุ้มครองเด็กในสถานรองรับเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน ต่างพบว่า กฎหมายและเครื่องมือนี้มีเป้าหมายหรือมีวัตถุประสงค์ที่มุ่งจะปกป้องคุ้มครองให้เด็กได้รับการปฏิบัติในฐานะมนุษย์ที่มีเกียรติ ศักดิ์ศรี และคุณค่าความเป็นมนุษย์ ต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อเด็ก เด็กต้องได้รับการคุ้มครองให้มีความปลอดภัยในทุกๆ ด้าน แต่เนื่องจากเด็กเป็นช่วงวัยที่พัฒนาการในแต่ละด้านยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ รวมไปถึงวุฒิภาวะเด็กจึงยังไม่สามารถปกป้องคุ้มครองตนเองจากเหตุการณ์และอันตรายต่างๆ ได้ ดังนั้น เด็กจึงจำเป็นต้องมีกฎหมายคุ้มครองเพื่อเป็นเกราะป้องกันว่าเด็กจะได้รับการดูแล การปกป้องคุ้มครอง และไม่ถูกเลือกปฏิบัติหรือถูกละเลยโดยทุกคนต้องถือปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด โดยทั่วไปหน้าที่ในการเลี้ยงดูเด็กเป็นหน้าที่ของสถาบันครอบครัว แต่เนื่องจากมีเด็กจำนวนหนึ่งที่ครอบครัวไม่สามารถให้การเลี้ยงดูได้ จึงจำเป็นต้องเข้ามาอยู่ในความดูแลของหน่วยงานภาครัฐนั่นก็คือ สถานสงเคราะห์ต่าง ๆ

ซึ่งในที่นี้ขอกล่าวถึงสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนในสังกัดกรมกิจการเด็กและเยาวชน ที่มีภารกิจเลี้ยงดูเด็กที่มีอายุ 0-6 ปี ที่ครอบครัวประสบปัญหาทางสังคม ซึ่งเด็กที่เข้ามาสู่กระบวนการอุปการะของสถานสงเคราะห์ จะได้รับการเลี้ยงดูจากพี่เลี้ยงที่คอยทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองให้เด็กได้รับความปลอดภัยตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงอาจกล่าวได้ว่า สถานสงเคราะห์เป็นครอบครัวเสมือนที่ทำหน้าที่แทนครอบครัวที่แท้จริงของเด็ก

งานวิจัยนี้สะท้อนหลักและกฎหมายคุ้มครองเด็กไว้อย่างครอบคลุม อย่างไรก็ตาม การคุ้มครองเด็กไม่ได้เกิดขึ้นในสถานรองรับเท่านั้น เพราะแท้จริงแล้วเด็กทุกคนต้องได้รับการคุ้มครอง และเด็กส่วนใหญ่ยังคงอยู่กับครอบครัวและชุมชน การศึกษาของ ปัทมา แสงสะอาด (2547) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของชุมชนต่อการคุ้มครองเด็ก ศึกษาเฉพาะกรณี : ชุมชนวัดประหาระบือธรรม เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร พบว่า ปัญหาการทำทารุณกรรมเด็กนั้นเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นกับเด็กได้โดยง่าย มีครอบครัว หรือบุคคลใกล้ชิดเป็นผู้กระทำเสีย ส่วนใหญ่ทำให้ครอบครัวไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้ จึงได้มีการให้ความสนใจในการที่จะนำชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการคุ้มครองเด็กที่อาศัยอยู่ในชุมชน เด็กที่เป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกทำทารุณกรรม หรือเด็กที่ถูกกระทำทารุณกรรมไปแล้วให้มาร่วมกลุ่มในการแก้ไข และป้องกันปัญหาเด็กถูกทำทารุณกรรมโดยสร้างความตระหนักและความรู้ความเข้าใจในปัญหาเด็กถูกทำทารุณกรรม เป็นการสร้างพลังความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว และชุมชนที่ต้องให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองดูแลให้ปลอดภัยจากความรุนแรงทั้งหลาย ผู้ศึกษามีความสนใจที่ศึกษาถึงบทบาทของชุมชนที่จะเข้ามาช่วยเหลือในการทดแทนบทบาทของครอบครัวที่ไม่สามารถทำหน้าที่คุ้มครองเด็กในการป้องกันปัญหาการทารุณกรรมเด็ก เพื่อจะเป็นแนวทางแก่ครอบครัวชุมชนอื่นๆ และหน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวข้องในเรื่องของเด็กทั้งจากภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อเป็นอีกแนวทางที่เข้ามาดำเนินงานในด้านต่างๆ ที่จะนำไปสู่การป้องกันปัญหาเด็ก มิให้ถูกทำทารุณกรรมต่อไปในอนาคต

ส่วนอภิญญา เวชยชัย (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก พบว่า การทำงานคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนท้องถิ่น ยังไม่มีโครงสร้างและรูปแบบที่ชัดเจน หรือเป็นทางการที่เพียงพอ งานด้านเด็กในระดับท้องถิ่น จึงมีลักษณะเป็นงานรอง หรืองานตามวาระ ขาดการทำงานในเชิงยุทธศาสตร์อย่างต่อเนื่องในระยะยาว การสร้างระบบเฝ้าระวังเพื่อการคุ้มครองเด็กโดยชุมชนผ่านกลไกอาสาสมัคร เป็นความพยายามในการทำงานกับครอบครัวในชุมชน แต่อาสาสมัครยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องความรุนแรงในครอบครัว ขาดความเข้าใจในการประเมินสถานการณ์และความไวในการเฝ้าระวังปัญหาอย่างทันการ ขณะที่การสร้างระบบช่วยเหลือกันและกันในชุมชนในกลุ่มเด็กที่ต้องการความรู้ ทักษะการดูแลพิเศษ เช่น เด็กพิการ ยังไม่ได้รับการส่งเสริมหรือผลักดันในภาพรวม

จะเห็นว่า งานวิจัยข้างต้นนำเสนอปัญหาของระบบและกลไกการคุ้มครองเด็กในชุมชน ซึ่งการศึกษาของ สุจริต กันชุม (2564) ศึกษาการรับรู้แผนปฏิบัติการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลของผู้ปฏิบัติงาน ด้านการคุ้มครองเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัว 76 จังหวัด พบว่า ผู้ปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบลมีการรับรู้เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลในระดับสูงทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านขั้นตอนของแผนปฏิบัติการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ด้านแนวคิดคุ้มครองเด็ก และด้านปฏิบัติงานคุ้มครองเด็กในระดับตำบล ส่วนข้อเสนอแนะจากการศึกษาในครั้งนี้ คือ ควรปรับปรุงนโยบายการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กให้ครบถ้วนทุกระดับ มีการประสานเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ มีการติดตามประเมินผล รวมถึงกำหนดตัวชี้วัดสำหรับบ้านพักเด็กและครอบครัว เพื่อให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการคุ้มครองเด็กในทุกระดับ และควรมีการจัดอบรมพัฒนาศักยภาพพัฒนาองค์ความรู้ ทักษะการปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็ก และนโยบายการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กระดับตำบลให้ผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัวอย่างสม่ำเสมอ และควรให้ความสำคัญกับการประเมินและติดตามผลการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในระดับตำบล

ส่วนการศึกษาของปณณร นันทิประภา (2565) ได้ศึกษาเรื่องการขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อการคุ้มครองเด็ก : กรณีศึกษาเครือข่ายคุ้มครองเด็กเทศบาลเมืองหนองปรือ อ.บางละมุง จ.ชลบุรี โดยงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย 15 คน ผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบของระบบคุ้มครองเด็กที่ส่งผลต่อการขับเคลื่อนเครือข่าย คือ 1) มีนโยบายแผนงานการคุ้มครองเด็กสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ 2) มีกลไกการให้บริการด้านการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ 20 หน่วยงาน 3) มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็ก 4) มีกลไกประสานความร่วมมือในระดับท้องถิ่นตามแนวปฏิบัติการคุ้มครองเด็กในระดับตำบล 5) มีกลไกตอบสนองกับการจัดการรายกรณีด้วยทีมสหวิชาชีพ 6) มีวงจรดูแลเด็กทั้งการป้องกันและคุ้มครอง 7) เด็กมีส่วนร่วมในการคุ้มครองเด็กในพื้นที่ โดยมีกระบวนการในการขับเคลื่อนเครือข่าย 3 กระบวนการ ได้แก่ การบริหารจัดการเครือข่าย การพัฒนาเครือข่าย และการรักษาเครือข่าย

จากการนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองเด็กในชุมชนสะท้อนให้เห็นว่าการคุ้มครองเด็กในชุมชนมีหลักการสอดคล้องกับกฎหมายคุ้มครองเด็ก และการพัฒนากลไกในพื้นที่เป็นสิ่งสำคัญในการคุ้มครองเด็กในชุมชนอย่างยิ่ง อีกทั้งการพัฒนาศักยภาพผู้ปฏิบัติงานและการดึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการคุ้มครองเด็กจะทำให้เกิดระบบคุ้มครองเด็กที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสามารถพัฒนางานได้ทั้งเชิงรุกและเชิงรับ คือ ทั้งงานป้องกันและแก้ไข ซึ่งครอบคลุมกรณีเด็กถูกกลั่นแกล้งในชุมชนด้วย

2.4.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งกัน

อนุรักษ์ จันทรรอด (2565) ศึกษาเรื่องความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันของนักเรียน ในโรงเรียนอำเภอมะนัง จังหวัดพิษณุโลก พบว่ารูปแบบและลักษณะของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่พบมากที่สุดมีดังนี้ รูปแบบพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางคำพูด คิดเป็นร้อยละ 82.0 ซึ่งถูกกลั่นแกล้งในลักษณะของการ การล้อเลียน การนินทา และการเข้าเหยียด รองลงมาในรูปแบบพฤติกรรมการกลั่นแกล้งทางร่างกาย คิดเป็น ร้อยละ 68.0 ที่ระบุว่าเคยถูกกลั่นแกล้งทางร่างกาย ซึ่งถูกกลั่นแกล้งในลักษณะของการแตะ การตี การผลัก รูปแบบพฤติกรรมการกลั่นแกล้งเชิงสัมพันธ์ภาพ คิดเป็นร้อยละ 45.0 ที่ระบุว่าเคยถูกกลั่นแกล้งเชิงสัมพันธ์ภาพ ซึ่งถูกกลั่นแกล้งในลักษณะของการกลั่นแกล้งโดยใช้กลุ่มเพื่อนกดดันให้แยกจากกลุ่ม โดยใช้กลุ่มเพื่อนกระจายข่าวลือให้ถูกเข้าใจผิดในแง่ลบ โดยใช้กลุ่มเพื่อนประณามกล่าวโทษ ไม่ให้เพื่อนเข้าใกล้ ในส่วนระดับความรุนแรงจำนวนครั้งของการถูกกลั่นแกล้งพบว่านักเรียนถูกกลั่นแกล้งทางร่างกาย ทางคำพูด และเชิงสัมพันธ์ภาพ อย่างน้อย 1 ครั้งต่อสัปดาห์ และมากถึงจำนวนมากกว่า 5 ครั้งต่อสัปดาห์ และในส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลั่นแกล้ง พบว่าปัจจัยด้านครอบครัวพบว่า นักเรียนเคยถูกคนในครอบครัวตีทันทันทีเมื่อทำให้เขาโกรธ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดถึง 3.58 ปัจจัยแวดล้อมด้านเพื่อนพบว่า เมื่อนักเรียนเห็นเพื่อนแกล้งคนอื่น นักเรียนก็จะเข้าไปร่วมทันที มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ระดับปานกลาง 3.37 ปัจจัยแวดล้อมด้านสื่อ นักเรียนอ่านหนังสือการ์ตูนที่มีความรุนแรงและนำมาใช้ในชีวิตรจริง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดถึง 3.54

นอกจากนี้ ผลการศึกษาของ ญาดา หิรัญะนันท์. (2564) เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการแสดงบทบาทผู้ปกป้อง หรือผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์รังแกในปัจจัยที่สัมพันธ์กับการแสดงบทบาทผู้ปกป้อง หรือผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์รังแกในโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งขึ้นบทบาทหนึ่งที่สำคัญอย่างมากในการช่วยลดผลกระทบทางลบกับเหยื่อรวมถึงลดจำนวนความถี่ของการเกิดขึ้นของเหตุการณ์การรังแกคือ การเปลี่ยนจากบทบาทผู้สังเกตการณ์มาเป็นผู้ปกป้อง (Yun, H.Y., 2020) เนื่องจากเมื่อมีสถานการณ์การกลั่นแกล้งเกิดขึ้นสิ่งแรกที่ผู้สังเกตการณ์จะสามารถเห็นผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเหยื่อจากเหตุการณ์ ทั้งในมิติทางด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นผู้สังเกตการณ์จึงสามารถประเมินได้ว่าการกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นนั้นมีความรุนแรงในระดับใดและเหยื่อจากเหตุการณ์ดังกล่าวมีความต้องการอะไรอย่างเร่งด่วน โดยในกรณีที่สถานการณ์มีความรุนแรงที่เกิดขึ้นนั้นมีผลกระทบเพียงเล็กน้อย และประเมินแล้วว่าความรุนแรงของสถานการณ์ไม่มากนัก รวมถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นกับผู้เห็นเหตุการณ์ทั้งก่อนและหลังการช่วยเหลือ เช่นการได้รับความนิยมนจากเพื่อน สถานะทางสังคม

ในโรงเรียนสูงขึ้น แต่ถ้าหากรางวัลที่ได้ไม่คุ้มค่ากับที่ต้องจ่ายในกรณีที่เป็นผู้ช่วยเหลือเหยื่อตามโมเดลคุณค่า และรางวัลก็จะมีผลการพิจารณาในการให้ความช่วยเหลือโดยมีเงื่อนไขที่เพิ่มขึ้น หรืออาจจะไม่ให้ความช่วยเหลือเหยื่อ โดยประเมินผ่านผลกระทบที่เกิดขึ้นและคุณค่าที่ต้องจ่ายจากการช่วยเหลือเหยื่อ

จากการศึกษาของ ยุวดี แตรประสิทธิ์ และคณะ (2566) เรื่อง การกลั่นแกล้งทางสังคม ของวัยรุ่น: บทบาทพยาบาลในการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า การรับมือจากการถูกกลั่นแกล้ง ในบทบาทของผู้ปกครองหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมีหน้าที่ในการปลูกฝังให้เด็กมีการตอบสนองอย่างเหมาะสมดังนี้

- 1) ความตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) และทำให้ตนเองมีสติและไม่ตอบโต้กลับการกลั่นแกล้ง โดยไม่ใช้ความรุนแรง หรือตอบโต้ในทิศทางที่คนกลั่นแกล้งพอใจ
- 2) ควรเดินหนี หรือออกจากสถานการณ์ ทั้งในชีวิตจริงและสังคมออนไลน์ เพื่อเป็นการแสดงออกทางภาษากายว่าไม่สนใจ หรือเพิกเฉยไม่ใส่ใจ ต่อสถานการณ์ และให้ความสนใจกับสิ่งอื่น ๆ ที่เป็นความสนใจของตนเอง
- 3) การบันทึกหลักฐาน ด้วยภาพถ่ายหรือวิดีโอ เพื่อเป็นหลักฐานให้แก่ผู้ดูแล หรือผู้ที่มีความช่วยเหลือจากการถูกกลั่นแกล้ง
- 4) การตระหนักรู้ในคุณค่าของตนเอง (Self-Esteem) โดยการตระหนักรู้ในตนเองนั้นทำให้ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งนั้น ไม่รู้สึกว่าคุณค่าตนเองเสียใจ โกรธ ไม่พอใจในตนเอง หรือหมดพลัง ดังนั้นเมื่อผู้แกล้งไม่สามารถทำได้สำเร็จ ก็จะหยุดการกลั่นแกล้งไปเอง
- 5) การสร้างความเคยชินกับการโดนกลั่นแกล้ง โดยการกลั่นแกล้งนั้น ไม่ได้เป็นการด้อยค่ากว่าคนอื่น ๆ แต่เป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้เหมือนสภาวะวิกฤติทั่วไปที่เกิดขึ้นได้ กับทุกคน
- 6) การเขียนเพื่อเยียวยา (expressive writing) เพื่อเยียวยาตนเองอีกทั้งยังช่วยในการระบายความรู้สึก ความเจ็บปวด ซึ่งจะทำให้ความรู้สึกของผู้ถูกรังแกค่อย ๆ บรรเทาลงได้
- 7) การพูดคุยปรึกษากับบุคคลที่ไว้วางใจได้ เพื่อเป็นการหาแหล่งพลังงานและแหล่งสนับสนุนกันและกัน (supportive group) เพื่อไม่ให้อารมณ์โดดเดี่ยว
- 8) การสะท้อนตนเอง (self-reflection) โดยการกลับมาสังเกตตนเอง วิเคราะห์ตนเอง และประยุกต์เข้ากับพฤติกรรมที่ได้ทำ และความรู้สึกที่ตนเองมีเพื่อช่วยให้เรานั้นสามารถเข้าใจสิ่งที่เกิดขึ้น
- 9) ปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ ในกรณีที่ได้รับผลกระทบจากการถูกกลั่นแกล้งอย่างรุนแรง เช่น การเกิดภาวะซึมเศร้า มีความคิดที่อยากฆ่าตัวตาย โดยในกรณีนี้จำเป็นต้องได้รับการด้านการให้คำปรึกษา และวางแผน การทำการรักษาอย่างถูกวิธีและมีประสิทธิภาพ

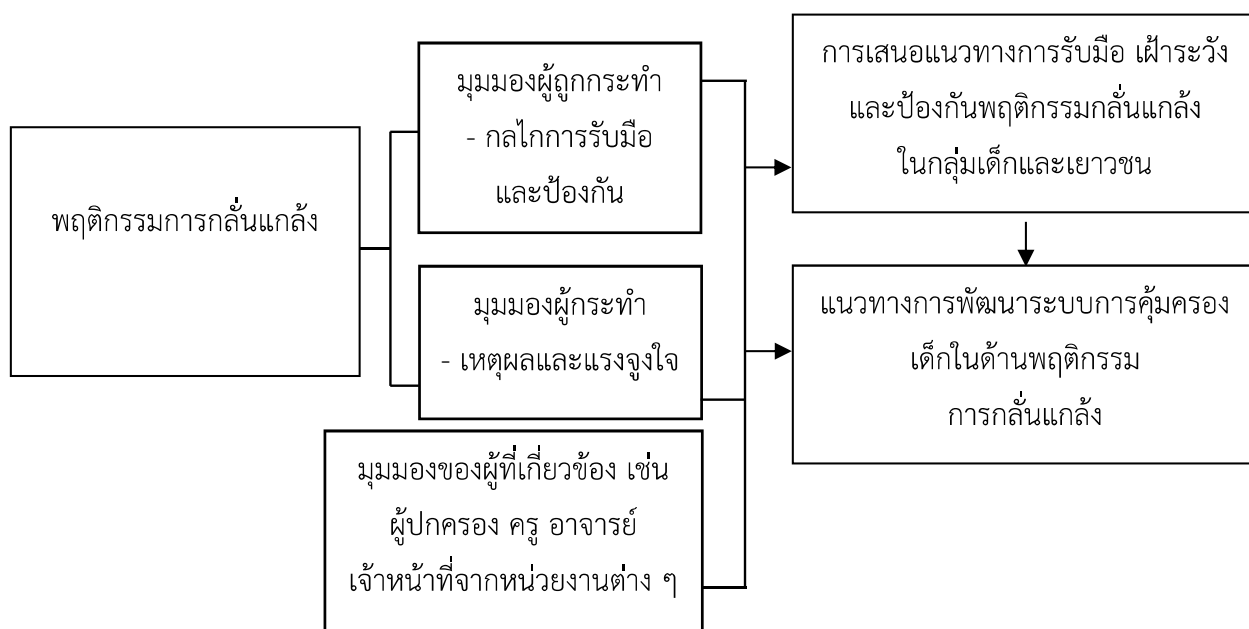
ส่วนงานวิจัยเรื่อง Child Protection Measures on Bullying in Special Education School โดย Chisala, M., Ndhlovu, D., Mandyata, M.J. (2023) พบว่าเทคนิคที่ใช้ในการป้องกันปัญหา การถูกกลั่นแกล้งของผู้เรียนที่มีความจำเป็นเฉพาะหรือผู้เรียนที่เป็นคนพิการนั้นสามารถป้องกันได้โดยการใช้หลัก 3R's bullying prevention strategies for learner with special educational needs โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) การรับรู้ถึงการกลั่นแกล้ง (recognizing bullying prevention strategies)

โดยการตระหนักถึงการกระทำที่เป็นการกลั่นแกล้งในโรงเรียน ตลอดจนสามารถรับรู้ได้ถึงสัญญาณเตือนของเหยื่อและรูปแบบของบุคคลที่เป็นคนกลั่นแกล้ง และจัดการตรวจสอบเป็นประจำเพื่อยุติปัญหาที่เกิดจากการล่อลวงและและการกลั่นแกล้ง 2) การตอบสนองต่อการกลั่นแกล้ง (Responding Bullying Prevention Strategies) โดยการ จัดการประชุมที่เสริมสร้างความคาดหวังในพฤติกรรมเชิงบวก การให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาเกี่ยวกับวิธีการในการจัดการปัญหาด้านการกลั่นแกล้ง การลงโทษผู้เรียนโดยใช้ภาษาที่เลือกปฏิบัติหรือคำพูดที่เหมาะสม มีการกำหนดโปรแกรมเพื่อยุติปัญหาที่เกิดจากการกลั่นแกล้ง การจัดตั้งกลุ่มสนับสนุนเพื่อให้สามารถสนับสนุนและให้การช่วยเหลือเหยื่อจากการถูกกลั่นแกล้ง การจัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่เกี่ยวกับวิธีการรับรู้เหตุการณ์การกลั่นแกล้ง และมีการสอนทักษะทางสังคมเพื่อต่อต้านการกลั่นแกล้งในโรงเรียน และ 3) การจัดทำรายงานเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งภายในโรงเรียน (Reporting Bullying Prevention Strategies) ผ่านการจัดทำรายงานเหตุการณ์การกลั่นแกล้งในโรงเรียน และการจัดทำรายงานการคุกคามและการกลั่นแกล้งทุกรูปแบบในโรงเรียน เพื่อเป็นเครื่องมือที่ใช้สำหรับการชี้วัดว่าเด็กพิการที่อยู่ในโรงเรียนนั้นได้รับการปกป้องจากการถูกกลั่นแกล้ง

2.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่จังหวัดชลบุรี แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 2.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method Research) โดยใช้การนำด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ และตามด้วยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ในบทนี้นำเสนอการออกแบบการวิจัยและระเบียบวิธีวิจัย โดยครอบคลุมประเด็น ดังนี้

3.1 การออกแบบการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

3.3.1 ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

3.4 จริยธรรมในการวิจัย

3.1 การออกแบบการวิจัยและวิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี โดยใช้การออกแบบด้วยวิธีการศึกษาต่อเนื่องเป็นระยะ (Sequential Exploratory Mixed Methodology Research Design) ใช้การวิจัยเชิงปริมาณนำ แล้วตามด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ สาเหตุที่ต้องใช้การวิจัยแบบผสมวิธี เนื่องจากการศึกษานี้ต้องการอธิบายความหมายจากผลการศึกษาให้มีความลุ่มลึกของข้อมูล โดยการออกแบบการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ

ระยะที่หนึ่ง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้การเก็บข้อมูลแบบเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ส่วนระยะที่สอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ซึ่งการวิจัยทั้งสองระยะเก็บข้อมูลแบบปฐมภูมิ (Primary Data) เพื่อนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย การวิจัยแบบผสมวิธีด้วยวิธีการศึกษาต่อเนื่องเป็นระยะ โดยมีกระบวนการในแต่ละระยะ ดังนี้

- ระยะที่หนึ่ง

1) หลังจากนักวิจัยเตรียมเครื่องมือในการวิจัยเรียบร้อยแล้ว และได้รับการพิจารณาอนุมัติจริยธรรมการวิจัยในคน นักวิจัยดำเนินการขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในชุมชน อายุ 13 – 25 ปี

2) นักวิจัยประสานงานพื้นที่ทั้ง 11 อำเภอ ของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอเกาะจันทร์ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และอำเภอเกาะสีชัง เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามสัดส่วนประชากรในพื้นที่

3) ผู้ประสานงานของพื้นที่ช่วยรวบรวมและเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณด้วยแบบสอบถามครบตามจำนวนที่กำหนด

4) นักวิจัยดำเนินการจัดการชำระข้อมูล (Data Cleaning) ก่อนการนำข้อมูลมาใช้ในการศึกษาและวิเคราะห์ จัดการข้อมูลคำตอบที่มีความผิดพลาด (Error) ไม่ครบถ้วน (Missing) และคัดกรองกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ที่กำหนด

5) นักวิจัยศึกษาและวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงปริมาณตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

- ระยะที่สอง

ก่อนสัมภาษณ์

6) นักวิจัยออกแบบเครื่องมือสำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอ้างอิงถึงข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยด้วยวิธีการสัมภาษณ์ระดับลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โดยผ่านผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญด้านเด็ก 3 คน

7) นักวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทางสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จะประสานงานไปยังหัวหน้ากลุ่มงานกิจการนักเรียนในสถานศึกษา นักสังคมสงเคราะห์หรือนักพัฒนาสังคมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานงานไปยังนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัวเพื่อขอสัมภาษณ์ และขอให้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

8) นักวิจัยขอให้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่มแบบเจาะจงแนะนำนักเรียน และผู้ปกครอง โดยใช้วิธีการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) เพื่อให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชนได้ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับนักเรียนและผู้ปกครองเอง เพื่อไม่ให้เกิดความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และอคติในการให้ข้อมูล

9) หลังจากได้กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนแล้ว นักวิจัยจะประสานงานและชี้แจงวัตถุประสงค์การวิจัย รวมทั้งจรรยาบรรณของการวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย และจะนัดหมายวัน เวลา ที่กลุ่มเป้าหมายสะดวกตรงกัน สถานที่ไม่จำเป็นต้องเป็นที่โรงเรียน โดยเด็กและเยาวชนสามารถกำหนดสถานที่ในการนัดหมายได้เอง แต่ขอเป็นสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว และปลอดภัย ส่วนเวลาจะเป็นเวลาในหรือนอกเวลาราชการ แต่ไม่เกิน 18.00 น.

10) เมื่อได้สถานที่แล้ว นักวิจัยจะลงไปสัมภาษณ์เชิงลึกในวันและเวลาดังกล่าว ก่อนสัมภาษณ์จะชี้แจง ความเป็นมาของโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ และวิธีการวิจัยให้ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการทราบ หลังจากนั้นจะขอความยินยอมจากผู้เข้าร่วมโครงการตามคุณสมบัติการคัดเข้า มีการชี้แจงจริยธรรมการวิจัย ลงนามในหนังสือยินยอมให้ข้อมูล

ระหว่างการสัมภาษณ์

11) นักวิจัยสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ประกอบด้วยเด็กและเยาวชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ การสัมภาษณ์ใช้เวลาประมาณ 40-45 นาที การเก็บข้อมูลจึงมีเวลาพัก และสอบถามผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยทุก 20 นาที เพื่อให้ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเปลี่ยนอิริยาบถ โดยผู้เข้าร่วมวิจัยสามารถพักได้ตลอดการสัมภาษณ์ และสามารถหยุดการสัมภาษณ์ได้ ในกรณีที่ล้าหรือไม่สบายใจในการให้สัมภาษณ์หรือไม่ต้องการให้สัมภาษณ์ต่อ ในกรณีที่ขอยุติ ผู้วิจัยจะขอเวลาให้ผู้เข้าร่วมวิจัยสะดวกเพื่อนัดหมายใหม่อีกครั้ง

ภายหลังการสัมภาษณ์

12) นักวิจัยจะเน้นย้ำว่าการนำเสนอข้อมูลจะเป็นการนำเสนอในภาพรวมไม่เฉพาะเจาะจง และไม่ระบุผู้ให้ข้อมูล และให้เบอร์ผู้รับผิดชอบในการเก็บข้อมูล พิชชา เจริญกลิ่นจันทร์ ผู้รับผิดชอบโทรศัพท์ 0969145949 ติดต่อได้ตลอด 24 ชั่วโมง ในกรณีที่มิเหตุขัดข้อง และให้เบอร์ คุณวนิดา ภาควิชัย คณะที่ 2 โทร 0991562232 ในกรณีที่ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ตรงตามที่ระบุไว้ ท่านสามารถติดต่อ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สมาคมนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ สมาคมนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ เลขที่ 8/82

บ้านกลางเมือง งามวงศ์วาน ซอยงามวงศ์วาน 47 ถนนงามวงศ์วาน แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 เพื่อเป็นการพิทักษ์สิทธิและคงไว้ซึ่งจริยธรรมการวิจัย

13) นักวิจัยศึกษาและวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

14) นักวิจัยนำผลการศึกษาเชิงปริมาณและผลการศึกษาเชิงคุณภาพ มาสรุปและอภิปรายร่วมกัน เพื่อสนับสนุนการอธิบายความหมายจากผลการศึกษาให้มีความลุ่มลึกของข้อมูล และนำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์การวิจัย

15) นักวิจัยจัดประชุมเพื่อคืนข้อมูลให้แก่พื้นที่ นำเสนอผลการวิจัย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย และรับฟังข้อเสนอแนะเพิ่มเติมจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

ภาพรวมและประเด็นการวิจัยทั้งระยะที่ 1 และการวิจัยระยะที่ 2 สามารถสรุปได้ ดังนี้
ตารางที่ 3.1 สรุปแผนการดำเนินงานวิจัยทั้ง 2 ระยะ

ประเด็น	การวิจัยระยะที่ 1	การวิจัยระยะที่ 2
วัตถุประสงค์การวิจัย	<u>วัตถุประสงค์ข้อที่ 1</u> เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี <u>วัตถุประสงค์ข้อที่ 2</u> เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี	<u>วัตถุประสงค์ข้อที่ 1</u> เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี <u>วัตถุประสงค์ข้อที่ 2</u> เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี <u>วัตถุประสงค์ข้อที่ 3</u> เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี
ระเบียบวิธีวิจัย	วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ประกอบด้วย การเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือแบบสอบถามเพื่อการสำรวจสถานการณ์	วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ประเด็น	การวิจัยระยะที่ 1	การวิจัยระยะที่ 2
กลุ่มตัวอย่าง	เด็กและเยาวชนอายุ 13 – 25 ปี ในจังหวัดชลบุรี จำนวน 1,000 คน	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและ เยาวชน เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 40 คน และสัมภาษณ์เชิงลึก เด็กและ เยาวชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็ก และเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงาน ต่างๆ จำนวน 30 คน

หมายเหตุ *จากการเก็บข้อมูลจริง งานวิจัยได้รับแบบสอบถามจากเด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี ที่มี
ลักษณะสมบูรณ์และสามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 907 คน (ร้อยละ 90.70) จากกลุ่มตัวอย่างที่
กำหนด 1,000 คน

3.2 การวิจัยเชิงปริมาณ

การวิจัยเชิงปริมาณใช้การเก็บข้อมูลแบบเชิงสำรวจ จากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชน
ในพื้นที่ เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางการ
รับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี โดยส่วนนี้นำเสนอประชากรและ
กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

3.2.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการวิจัยนี้ คือ เด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี โดยอาศัยอยู่ในพื้นที่
จังหวัดชลบุรี ทั้ง 11 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทอง อำเภอบ้านบึง
อำเภอศรีราชา อำเภอกะฉันทร์ อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และ
อำเภอกะสีซัง จำนวนทั้งสิ้น 268,654 คน ใช้ข้อมูลประชากรทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย ปี 2566

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ เด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี โดยกำหนดขนาด
ตัวอย่างของการวิจัยเชิงสำรวจ จำนวนทั้งสิ้น 1,000 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-
stage Sampling) ดังนี้

ทั้งนี้ เนื่องจากการเก็บข้อมูลจริง งานวิจัยได้รับแบบสอบถามจากเด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี ที่มีลักษณะสมบูรณ์และสามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 907 คน (ร้อยละ 90.70) จากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนด 1,000 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ จึงใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัยจำนวนทั้งสิ้น 907 คน

การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) โดยใช้วิธีการกำหนดเป็นสัดส่วน การเลือกตัวอย่างจากแต่ละประชากรกลุ่มย่อย (Proportionate Stratified Random Sampling) จากจำนวนทั้งหมด นำมาดำเนินการสุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วนในแต่ละชั้นภูมิจำแนกตามพื้นที่อำเภอ จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามความสะดวก (Convenience Sampling) เพื่อเก็บข้อมูลจากเด็กและเยาวชนในพื้นที่ให้ครบตามจำนวนที่กำหนด

ตารางที่ 3.2 ข้อมูลประชากรและกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเชิงปริมาณ

พื้นที่	ประชากร (คน)	สัดส่วน (%)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
อำเภอเมืองชลบุรี	56,144	20.90	209
อำเภอบ้านบึง	18,182	6.77	68
อำเภอหนองใหญ่	4,152	1.55	15
อำเภอบางละมุง	59,358	22.09	221
อำเภอบางพลี	10,700	3.98	40
อำเภอพนัสนิคม	19,451	7.24	72
อำเภอศรีราชา	50,982	18.98	190
อำเภอเกาะสีชัง	761	0.28	3
อำเภอสัตหีบ	31,762	11.82	118
อำเภอบ่อทอง	8,698	3.24	32
อำเภอเกาะจันทร์	8,464	3.15	32
รวมทั้งหมด	268,654	100	1,000

ที่มา : กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย (2566)

ทั้งนี้ เนื่องจากการเก็บข้อมูลจริง งานวิจัยได้รับแบบสอบถามจากเด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี ที่มีลักษณะสมบูรณ์และสามารถใช้วิเคราะห์ข้อมูลได้ จำนวน 907 คน

3.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ประกอบด้วย ข้อคำถามที่พัฒนาขึ้นจากการศึกษาค้นคว้าเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถาม ให้ความสำคัญต่อการศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคอร์ท (Likert Scale Type)

การกำหนดเกณฑ์การให้ความหมายของการให้คะแนนในแต่ละช่วงมีพิสัยคะแนน 1 – 5 ซึ่งมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

เป็นประจำ	ให้คะแนน	5 คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้คะแนน	4 คะแนน
บางครั้ง	ให้คะแนน	3 คะแนน
นานๆ ครั้ง	ให้คะแนน	2 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

และ

มากที่สุด	ให้คะแนน	5 คะแนน
มาก	ให้คะแนน	4 คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	3 คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	2 คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	1 คะแนน

ผู้ตอบแบบสอบถามจะต้องเลือกตอบคำถามแต่ละข้อเพียง 1 คำตอบเท่านั้น เมื่อนำมา แปลความหมายโดยใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่อใช้จัดกลุ่มระดับของพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง โดยกำหนดอันตรภาคชั้น หรือความกว้างของชั้นคะแนนแต่ละชั้นได้ ดังนี้

$$\begin{aligned}\text{ค่าอันตรภาคชั้น} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{5 - 1}{5} \\ &= 0.8\end{aligned}$$

ความกว้างของชั้นคะแนนแต่ละชั้นจึงเท่ากับ 0.8 แล้วนำมาจัดระดับค่าเฉลี่ย แบ่งออกเป็น 5 ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.21 – 5.00 หมายถึง มากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย 3.41 – 4.20 หมายถึง มาก

คะแนนเฉลี่ย 2.61 – 3.40 หมายถึง ปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย 1.81 – 2.60 หมายถึง น้อย

คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.80 หมายถึง น้อยที่สุด

นักวิจัยดำเนินการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- 1) ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารวิชาการ ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2) สร้างและพัฒนาแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานการณ์พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี
- 3) พิจารณาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ประเมินความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ นิยามศัพท์เฉพาะ และข้อคำถาม เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Congruence : IOC) ข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จะถูกนำมาใช้ในแบบสอบถาม
- 4) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี จำนวน 30 คน
- 5) นำแบบสอบถามมาตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Coefficient Alpha) เกณฑ์ที่ยอมรับได้ คือ ไม่ต่ำกว่า .600 (Revelle & Zinbarg, 2009)
- 6) ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามหลังจากการตรวจสอบเครื่องมือ เพื่อให้มีความสมบูรณ์และสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปริมาณ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ มีหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ในระดับบุคคล ได้แก่ เด็กและเยาวชน อายุ 13 – 25 ปี ใช้โปรแกรมสำเร็จรูป IBM SPSS Statistics V21.0 โดยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิจัยนี้ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ด้วยการวิเคราะห์ตัวแปรเดียว (Univariate Analysis) ด้วยค่าความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage)

ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าสูงสุด (Max) และค่าต่ำสุด (Min) และการวิเคราะห์ตัวแปรคู่ (Bivariate Analysis) ด้วยตารางไขว้ (Cross-tabulation)

3.3 การวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพื่อศึกษาสถานการณ์ การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็ก และเยาวชน และเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบาง จากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

3.3.1 ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

นักวิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยทางสำนักงานส่งเสริม และสนับสนุนวิชาการ 2 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประสานงานไปยังหัวหน้ากลุ่มงาน กิจการนักเรียนในสถานศึกษา นักสังคมสงเคราะห์หรือนักพัฒนาสังคมในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ ประสานงานไปยังนักจิตวิทยาและนักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัว เพื่อขอสัมภาษณ์ และขอให้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี หลังจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างที่สุ่ม แบบเจาะจงแนะนำนักเรียน และผู้ปกครอง และใช้วิธีการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball sampling) เพื่อให้ สัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชนได้ โดยผู้วิจัยจะเป็นผู้ติดต่อกับนักเรียนและผู้ปกครองเอง เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนเชิงอำนาจ และอคติในการให้ข้อมูล

หลังจากได้กลุ่มเป้าหมายเด็กและเยาวชนแล้ว นักวิจัยจะประสานงานและชี้แจงวัตถุประสงค์ การวิจัย รวมทั้งจรรยาบรรณของการวิจัยให้กับกลุ่มเป้าหมาย และจะนัดหมายวัน เวลา ที่กลุ่มเป้าหมายสะดวก ตรงกัน สถานที่ไม่จำเป็นต้องเป็นที่โรงเรียน โดยเด็กและเยาวชนสามารถกำหนดสถานที่ในการนัดหมายได้เอง แต่ขอเป็นสถานที่ที่มีความเป็นส่วนตัว และปลอดภัย ส่วนเวลาจะเป็นเวลาในหรือนอกเวลาราชการ แต่ไม่เกิน 18.00 น. ซึ่งเมื่อได้สถานที่แล้ว นักวิจัยจะลงไปสัมภาษณ์เชิงลึกในวันและเวลาดังกล่าว ก่อนสัมภาษณ์จะชี้แจง ความเป็นมา ของโครงการ วัตถุประสงค์โครงการ และวิธีการวิจัย ให้ผู้เข้าร่วมโครงการทราบ หลังจากนั้นจะขอความยินยอมจาก ผู้เข้าร่วมโครงการตามคุณสมบัติการคัดเลือกเข้ามีการชี้แจงจริยธรรมการวิจัย ลงนามในหนังสือยินยอมให้ข้อมูล และ ดำเนินการเก็บข้อมูล และสัมภาษณ์ตามแนวคำถามในการสัมภาษณ์ ซึ่งผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว สำหรับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น

ตารางที่ 3.3 เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ	ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย
การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 40 คน
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)	เด็กและเยาวชน และผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 30 คน

3.3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

นักวิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัยเชิงคุณภาพในการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสังเกต (Observation) และการจดบันทึกภาคสนาม (Field Note) โดยคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกใช้เติมเต็มข้อมูลและต้องการอธิบายรายละเอียดให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับการสังเกตและการจดบันทึกภาคสนาม ที่นักวิจัยนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัยควบคู่ไปกับการสัมภาษณ์ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview)

การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือหลักที่นักวิจัยเลือกใช้ เครื่องมือการสัมภาษณ์เชิงลึกมีความสำคัญในการใช้ประกอบกับการถ่ายทอดประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ทั้งนี้ นักวิจัยใช้แนวคำถามแบบเปิดกว้าง โดยเป็นคำถามสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการเก็บข้อมูล แต่ยังคงมีการตั้งคำถามอย่างเจาะลึกเพื่อหาคำตอบโดยละเอียด

2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือหลักที่นักวิจัยเลือกใช้ เพื่อแสวงหาความรู้ความจริงจากมุมมองของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ในการร่วมกันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความเห็น และร่วมกันหาข้อสรุปต่อแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นกระบวนการ ทั้งนี้ ในการสนทนากลุ่มนักวิจัยจะมีประเด็นคำถามซึ่งวางไว้อย่างกว้างๆ เพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นในการเก็บข้อมูล และเน้นกระบวนการของกลุ่มนำไปสู่ข้อค้นพบจากพื้นที่จริงตามบริบท

3) การสังเกต (Observation)

การสังเกต ใช้เป็นเครื่องมือประกอบในการเก็บข้อมูล นักวิจัยใช้การสังเกตเพื่อรวบรวมข้อมูลบริบทที่เกี่ยวข้อง เช่น อารมณ์ พฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูลที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ นักวิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยเข้าไปมีส่วนร่วมกับการสนทนา ระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม

4) การจดบันทึกภาคสนาม (Field Note)

การจดบันทึกภาคสนาม ใช้เป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูลควบคู่กับการสังเกต ใช้ในการบันทึกสถานการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการสัมภาษณ์ รวมถึงบันทึกการสังเกต บันทึกคำพูด เรื่องเล่า ประสบการณ์ และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นระหว่างการเก็บข้อมูลภาคสนาม การจดบันทึกนี้รวมถึงการบันทึกจากเครื่องบันทึกเสียง เพื่อการเก็บข้อมูลที่มีรายละเอียดที่สำคัญ

3.2.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

นักวิจัยเลือกใช้แนวทางที่จะเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์โดยตั้งกรอบแนวคิดเบื้องต้น เป็นวิธีการค้นหาแบบแผนพฤติกรรม และวิเคราะห์ไปพร้อมกับการหาคำอธิบายไปเปรียบเทียบหรือไปพิจารณาข้อมูลหตุยภูมิหรือรายงานที่ระบุไว้ตามกรอบแนวคิดเบื้องต้น

สำหรับขั้นตอนการวิเคราะห์และตีความตัวบท ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากประสบการณ์และพื้นฐานทางทฤษฎี โดยการนำบทสัมภาษณ์จากประสบการณ์ของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ทั้ง 30 คน มาวิเคราะห์และตีความ โดยขั้นตอนในวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพประยุกต์ใช้จากแนวทางของ ชาย โพธิ์สีตา (2564) ดังนี้

1) การเตรียมข้อมูล (Preparing) นักวิจัยใช้การถอดเทปเสียงสัมภาษณ์แบบคำต่อคำ โดยถอดทั้งคำพูดและองค์ประกอบอื่นๆ เช่น คำที่ติดขัด เสียงหัวเราะ จังหวะการพูด การหยุด รวมถึงข้อมูลจากบันทึกภาคสนามเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูล

2) การแตกข้อมูล (Segmenting) นักวิจัยจัดประเภทของข้อมูลเป็นหมวดหมู่ โดยการให้ความหมายเฉพาะในแต่ละกลุ่มข้อมูล อาจใช้กรอบแนวคิดเบื้องต้นมาร่วมวิเคราะห์ในการจำแนกหมวดหมู่ของข้อมูล

3) การให้รหัสข้อมูล (Coding) นักวิจัยจะนำข้อมูลที่ได้จัดประเภทมาอ่านซ้ำๆ จนเกิดความคุ้นเคยและมีความเข้าใจในข้อมูล จากนั้นจึงทำป้ายกำกับ (Label) และตั้งรหัสของข้อมูลเพื่อย่อหรือลดทอนให้มีขนาดเล็กลงเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์

4) การจัดหมวดหมู่ข้อมูล (Categorizing) นักวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการให้รหัสข้อมูลมาทำการจัดหมวดหมู่โดยนำข้อมูลมาจัดเรียงเป็นกลุ่มตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย การจัดหมวดหมู่จะช่วยลดข้อมูลที่มีความซ้ำซ้อน ได้หมวดหมู่ของข้อมูล และรูปแบบของประสบการณ์ที่เกิดขึ้น

5) การกำหนดประเด็นหลักและประเด็นรอง (Thematizing) นักวิจัยนำข้อมูลที่ได้จัดหมวดหมู่แล้ว มาระบุความสัมพันธ์ที่เฉพาะเจาะจงสู่ประเด็นหลักของการวิจัย ถ้าหากมีข้อมูลซึ่งไม่สอดคล้องกับหมวดหมู่อื่นๆ ก็จะจัดเป็นประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้นในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.4 จริยธรรมในการวิจัย

นักวิจัยให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามหลักจริยธรรมในการวิจัย ดังนั้น การดำเนินการวิจัยในทุกขั้นตอน นักวิจัยจะให้ความสำคัญกับการรักษาผลประโยชน์และการไม่เปิดเผยความลับของกลุ่มตัวอย่าง โดยการไม่เปิดเผยชื่อและนามสกุลที่ระบุถึงตัวผู้ให้ข้อมูลได้ กลุ่มตัวอย่างมีสิทธิในการรับรู้ถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงการให้ความยินยอมที่จะเข้าร่วมให้ข้อมูลในการวิจัย โดยผู้เข้าร่วมสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้หากได้รับความไม่สบายใจจากการเข้าร่วมการวิจัย ครั้งนี้ การวิจัยนี้ผ่านการรับรองจริยธรรมการวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สมาคมนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ เลขที่ ALPS-IRB-2024-8-0001 และ ALPS-IRB-2025-2-0001

บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระยะ การวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลแบบสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี วิเคราะห์ผลการวิจัยร่วมกับการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย โดยผลการวิจัยเป็นดังนี้

4.1 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

4.1.1 กลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชน

เด็กและเยาวชนในการวิจัยนี้ มีจำนวนทั้งสิ้น 907 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย 331 คน (ร้อยละ 36.5) เพศหญิง 511 คน (ร้อยละ 56.3) และ LGBTQIAN+ 65 คน (ร้อยละ 7.2)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย เพศ

เพศ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
ชาย	331	36.5
หญิง	511	56.3
LGBTQIAN+	65	7.2
รวม	907	100.0

เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 539 คน (ร้อยละ 59.4) และมัธยมศึกษาตอนปลาย 294 คน (ร้อยละ 32.4) และ ปวช. 74 คน (ร้อยละ 8.2)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ระดับชั้น

ระดับชั้น	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
มัธยมศึกษาตอนต้น	539	59.4
มัธยมศึกษาตอนปลาย	294	32.4
ปวช.	74	8.2
รวม	907	100.0

เมื่อพิจารณาช่วงอายุของเด็กและเยาวชน พบว่า มีอายุเฉลี่ย 15.1 ปี อายุต่ำสุด 13 ปี และอายุสูงสุด 19 ปี (S.D. = ± 1.686) ส่วนใหญ่มีอายุ 13 – 17 ปี 813 คน (ร้อยละ 89.6) และ 18 ปีขึ้นไป 94 คน (ร้อยละ 10.4)

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ช่วงอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
อายุเฉลี่ย = 15.1 ปี, ต่ำสุด = 13 ปี, สูงสุด = 19 ปี, S.D. = ± 1.686		
13 – 17 ปี	813	89.6
18 ปีขึ้นไป	94	10.4
รวม	907	100.0

เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ศึกษาอยู่ในสถานศึกษาของรัฐ 899 คน (ร้อยละ 99.1) และศึกษาอยู่ในสถานศึกษาเอกชน 8 คน (ร้อยละ 0.9)

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลบุคคลของกลุ่มตัวอย่างและผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย ประเภทสถานศึกษา

ประเภทสถานศึกษา	จำนวน	ค่าเฉลี่ย
สถานศึกษาของรัฐ	899	99.1
สถานศึกษาของเอกชน	8	0.9
รวม	907	100.0

ตารางที่ 4.5 จำนวนผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเชิงคุณภาพ

วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ	ผู้เข้าร่วม	จำนวน
การสัมภาษณ์เชิงลึก	ครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม	15 คน
	เด็กและเยาวชน	11 คน
	ผู้ปกครอง	4 คน
	รวม	30 คน
การสนทนากลุ่ม	นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยาจากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์	2 คน
	ครู และตัวแทนจากกระทรวงศึกษาธิการ ได้แก่ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดชลบุรี	15 คน
	นักพัฒนาสังคม หรือตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย	21 คน
	สาธารณสุขจังหวัด กระทรวงสาธารณสุข	2 คน
	รวม	40 คน

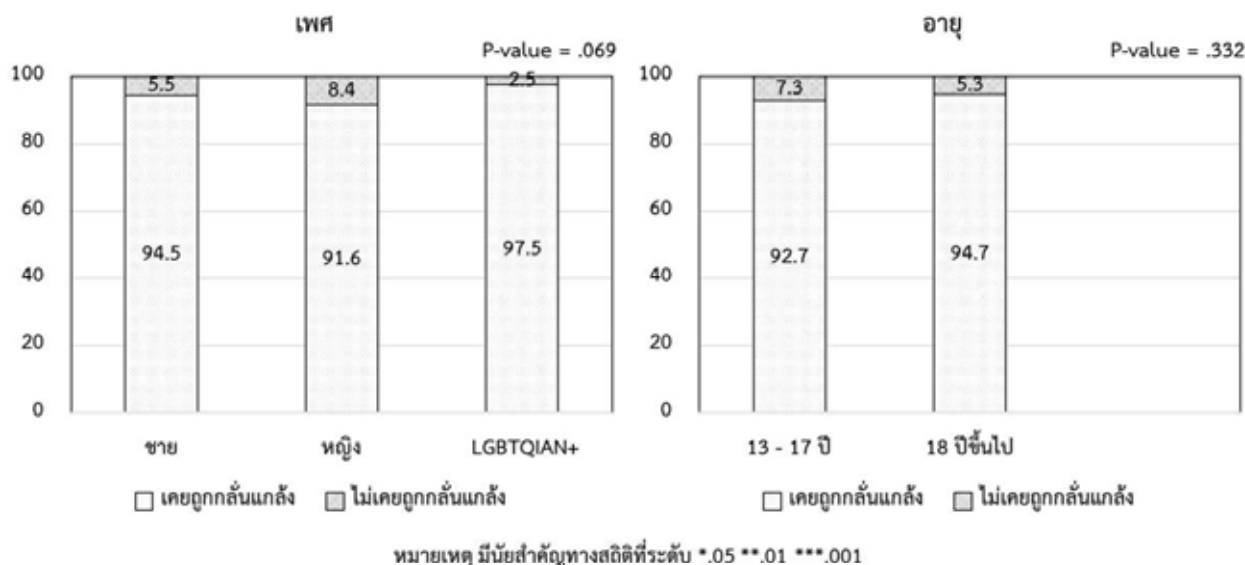
4.2 สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี

สำหรับการศึกษาและวิเคราะห์สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี แบ่งประเด็นการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น คือ การศึกษาสถานการณ์ 1) พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง 2) พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น และ 3) พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ

4.2.1 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง

สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี จำนวน 907 คน พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ 845 คน (ร้อยละ 93.2) เคยถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อย 1 วิธีการ มีเพียง 62 คน (ร้อยละ 6.8) เท่านั้น ที่ไม่เคยถูกกลั่นแกล้งเลย เมื่อพิจารณาจำแนกเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด 63 คน (ร้อยละ 97.5) จากจำนวน 65 คน รองลงมาคือ เพศชาย 313 คน (ร้อยละ 94.5) จากจำนวน 331 คน และเพศหญิง 469 คน (ร้อยละ 91.6) จากจำนวน 511 คน ตามลำดับ หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า 18 ปีขึ้นไป เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด 90 คน (ร้อยละ 94.7)

จากจำนวน 94 คน ส่วนช่วงอายุ 13 – 17 ปี เคยถูกลั่นแก้ง 755 คน (ร้อยละ 92.7) จากจำนวน 813 คน

ภาพที่ 4.1 พฤติกรรมการถูกลั่นแก้ง จำแนกเพศและช่วงอายุ

ในภาพรวมค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการถูกลั่นแก้งของเด็กและเยาวชน พบว่า ประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชนถูกลั่นแก้งมากที่สุด คือ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มีค่าเฉลี่ย 2.06 รองลงมาคือ ถูกพุดจา ดูถูก ด่าทอ มีค่าเฉลี่ย 1.95 และถูกข่มขู่ หรือถูกนินทา มีค่าเฉลี่ย 1.80

เมื่อพิจารณาจำแนกเพศ พบว่า เพศชาย ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.23 รองลงมาคือ ถูกพุดจา ดูถูก ด่าทอ มีค่าเฉลี่ย 1.93 และถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผลัก เดินชน ตบตี กับ ถูกข่มขู่ หรือถูกนินทา มีค่าเฉลี่ย 1.67 เท่ากัน ในขณะที่เพศหญิง ถูกพุดจา ดูถูก ด่าทอ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.95 รองลงมาคือ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มีค่าเฉลี่ย 1.86 และถูกข่มขู่ หรือถูกนินทา มีค่าเฉลี่ย 1.86 ส่วน LGBTQIAN+ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.06 รองลงมาคือ ถูกพุดจา ดูถูก ด่าทอ มีค่าเฉลี่ย 2.04 และถูกจับร่างกายทั้งที่ฉ้นไม่ยินยอม มีค่าเฉลี่ย 1.87

การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการถูกลั่นแก้ง ระหว่างกลุ่ม พบว่า ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยเพศชาย มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ LGBTQIAN+ และเพศหญิง ตามลำดับ

ตารางที่ 4.6 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งตามประเภทพฤติกรรม จำแนกเพศ

พฤติกรรมการณ์ถูกกลั่นแกล้ง (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) ฉันถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผัก ดิน ชน ตบตี	1.67	0.83	1.61	0.80	1.79	0.90	1.65	0.82
2) ฉันถูกขว้างปาสิ่งของใส่	1.31	0.60	1.24	0.56	1.40	0.60	1.28	0.58
3) ฉันถูกจับร่างกายทั้งที่ฉัน ไม่ยินยอม	1.60	0.83	1.56	0.78	1.87	0.97	1.60	0.82
4) ฉันถูกพูดจา ดูถูก ตำหนิ	1.93	0.96	1.95	0.96	2.04	0.99	1.95	0.97
5) ฉันถูกกีดกันออกจากกลุ่ม	1.43	0.77	1.41	0.68	1.55	0.89	1.44	0.74
6) ฉันถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อ ชื่อพ่อแม่	2.23	1.12	1.93	1.03	2.06	1.03	2.06*	1.07
7) ฉันถูกข่มขู่ หรือถูกนิทา	1.67	0.88	1.86	0.93	1.85	0.98	1.80	0.93
8) ฉันถูกกระจายข่าวหรือ ภาพที่ไม่ดีเกี่ยวกับฉัน ในสังคมออนไลน์	1.50	0.79	1.70	1.00	1.44	0.70	1.59	0.89
9) ฉันถูกขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์	1.36	0.67	1.42	0.73	1.35	0.49	1.39	0.68
10) ฉันเคยถูกเปิดเผยเรื่อง ส่วนตัวในสังคมออนไลน์	1.40	0.65	1.44	0.71	1.45	0.74	1.43	0.68
รวม	1.60	0.55	1.58	0.56	1.71	0.60	1.60	0.56

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป ถูกพุดจา ดูถูก ด่าทอ มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.80 รองลงมาคือ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มีค่าเฉลี่ย 1.76 และ ถูกกีดกันออกจากกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 1.74

การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง ระหว่างกลุ่ม พบว่า ถูกขว้างปาสิ่งของใส่ มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยช่วงอายุ 13–17 ปี มีค่าเฉลี่ยสูงสุด และ 18 ปีขึ้นไป ตามลำดับ

ตารางที่ 4.7 พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้งตามประเภทพฤติกรรม จำแนกช่วงอายุ

พฤติกรรมการถูกกลั่นแกล้ง (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) ฉันทูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผลัก เดินชน ตบตี	1.67	0.83	1.39	0.73	1.65	0.82
2) ฉันทูกขว้างปาสิ่งของใส่	1.28	0.58	1.10	0.31	1.28*	0.58
3) ฉันทูกจับร่างกายทั้งที่ฉันไม่ยินยอม	1.61	0.81	1.54	0.83	1.60	0.82
4) ฉันทูกพุดจา ดูถูก ด่าทอ	1.96	0.96	1.80	0.96	1.95	0.97
5) ฉันทูกกีดกันออกจากกลุ่ม	1.41	0.70	1.74	1.12	1.44	0.74
6) ฉันทูกทำให้เป็นตัวตลก ถูก ล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่	2.07	1.08	1.76	0.92	2.06	1.07
7) ฉันทูกข่มขู่ หรือถูกนิทา	1.80	0.93	1.61	0.82	1.80	0.93
8) ฉันทูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดี เกี่ยวกับฉันในสังคมออนไลน์	1.59	0.90	1.62	0.75	1.59	0.89
9) ฉันทูกขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์	1.38	0.69	1.43	0.65	1.39	0.68
10) ฉันทเคยถูกเปิดเผยเรื่องส่วนตัว ในสังคมออนไลน์	1.45	0.68	1.29	0.77	1.43	0.68
รวม	1.62	0.56	1.41	0.47	1.60	0.56

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับสถานการณ์และรูปแบบการกลั่นแกล้งกัน แบ่งการนำเสนอเป็น 2 ประเด็น ดังนี้

4.2.1.1 การให้ความหมายพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยส่วนใหญ่ ให้ความหมายว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) หมายถึงการกระทำที่ส่งผลเสียหายต่อผู้อื่น ในหลากหลายมิติ ทั้งร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ การกลั่นแกล้งมักปรากฏในรูปแบบของการล้อเลียน การพูดจาเสียดสี การแสดงออกเชิงก้าวร้าว การทำให้ผู้อื่นอับอายต่อหน้าสาธารณะ หรือการใช้อำนาจในเชิงข่มเหงเพื่อควบคุมหรือกดดันคนที่มีอำนาจน้อยกว่า การกระทำเหล่านี้อาจเกิดขึ้นในบริบทของโรงเรียน ครอบครัว หรือแม้แต่ในสังคมออนไลน์ ซึ่งความรุนแรงของพฤติกรรมดังกล่าวอาจเพิ่มขึ้นเมื่อเกิดการกระทำซ้ำ ๆ หรือมีความต่อเนื่อง และมีหลายระดับจากน้อย ปานกลาง จนถึงระดับมากอย่างการทำร้ายร่างกาย ผู้กระทำอาจมีเจตนาเพื่อให้ตนเองรู้สึกเหนือกว่าผู้อื่น หรือแม้ในบางครั้งไม่มีเจตนาร้าย แต่พฤติกรรมดังกล่าว ก็ยังสร้างผลกระทบเชิงลบแก่ผู้ถูกรังแก นอกจากนี้ การกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ยังขยายขอบเขตของผลกระทบจากกลุ่มเล็กไปสู่สังคมวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว สร้างความเสียหายต่อความมั่นใจและความภาคภูมิใจในตนเองของผู้ที่ตกเป็นเป้าหมาย ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหาด้านสุขภาพจิตในระยะยาว

“การพูดในลักษณะดูถูกเหยียดหยาม การพูดที่ทำให้เรารู้สึกอับอาย ทั้งนี้ไม่ใช่เพียงการพูดเท่านั้น แต่รวมไปถึงการกระทำด้วย อย่างการกีดกันออกจากกลุ่ม หรือการกระทำต่อเราที่เราไม่ชอบ เช่น การที่เพื่อนไม่ชอบกันก็จะมีการแสดงออกต่อเราด้วยลักษณะเหยียดหยาม การแอนด์จับกลุ่มนินทาว่าร้ายให้เราเสียหาย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“การกระทำที่มีลักษณะใช้ความรุนแรงทางกาย วาจา หรือจิตใจ ซึ่งมีเจตนาในการทำร้าย ข่มเหง หรือควบคุมผู้อื่น ในลักษณะที่ผู้กระทำมีอำนาจหรืออิทธิพลเหนือกว่าผู้อื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 มกราคม 2568)

“หยอกล้อ ทั้งด้วยการใช้ความรุนแรง เช่น ตบหัว ชัดขา แล้วที่พบมาก คือ ใช้คำพูด บางที่ไม่รู้ว่าเป็นการกลั่นแกล้งกันเพราะเคยถูกทำมาก่อน แต่อีกฝ่ายโดนแล้วรู้สึกเสียใจ ถูกด้อยค่า อย่างการว่าว่าอ้วน เรียกแบบนั้นอยู่บ่อยๆ จนเพื่อนเสียใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“บางครั้งผมคิดว่า ถ้าเรื่องราวมันเกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเพื่อสนิทของเค้าก็ไม่ได้คิดว่าเป็นการกลั่นแกล้ง แต่เมื่อไหร่ที่มีบุคคลภายนอกเข้ามาเกี่ยวข้องถึงจะนับรวมว่าเป็นการกลั่นแกล้ง โดยใช้พฤติกรรมที่ถูกกระทำ ไม่ได้มีความยินดีกับสิ่งที่ตนเป็นหรือสิ่งที่ตนได้รับ เช่น การแทะเนื้อต้องตัว การทำร้ายร่างกาย การพูดจารุนแรงหรือ ล้อเลียน บางทีก็ไปโพสต์ต่อว่ากันทำให้คนอื่นเข้าใจเพื่อนผิด ทำให้เพื่อนถูกต่อว่า ด่าทอจากคนอื่น ๆ ไปอีก ส่วนการกลั่นแกล้งกันบนสื่อโซเชียลเป็นการกลั่นแกล้งที่เกิดปัญหาลุกลามไปสู่ปัญหาใหญ่ เพราะเป็นการขยายการกลั่นแกล้งจากกลุ่มเล็กสู่กลุ่มที่ใหญ่ขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 10 มกราคม 2568)

“การที่มีคนถูกกลั่นแกล้งโดนไม่ยินยอม จากการบังคับ การพูดถึงกันในทิศทางที่เสียหาย และบางครั้งสามารถเกิดขึ้นได้ในกรณีที่ไม่เจตนาระหว่างเด็กและเยาวชนด้วยกัน แต่บางครั้งก็ตั้งใจเลยก็มี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“ผมมองว่าการกลั่นแกล้ง มันถูกแบ่งออกเป็นหลายระดับ ตั้งแต่รุนแรงน้อยปานกลาง ไปจนถึงมาก ในเรื่องของการโดนแกล้ง โดนล้อเลียน การทำให้เจ็บตัว หรือทำให้ไม่สบายใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 9, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

4.2.1.2 รูปแบบของการกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชน

สำหรับรูปแบบของการกลั่นแกล้งที่กล่าวถึงในการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่า มีความหลากหลายและส่งผลกระทบในมิติต่าง ๆ อย่างเด่นชัด โดยรูปแบบแรก คือ การกลั่นแกล้งทางร่างกาย อาจเริ่มจากการกระทำที่ดูเหมือนเป็นการหยอกล้อ เช่น การผลัก การตบหัว หรือการทำร้ายเบา ๆ แต่สามารถพัฒนาไปสู่ความรุนแรงที่มากขึ้นได้ ส่วนการกลั่นแกล้งทางคำพูดที่พบมากคือการล้อเลียนปมด้อย การพูดเสียดสี หรือคำพูดที่บั่นทอนความมั่นใจของผู้อื่น ซึ่งมีทั้งไม่รุนแรงจนถึงขั้นคุกคามผู้อื่นและส่งผลต่อ

จิตใจในระยะยาว ส่วนรูปแบบการกลั่นแกล้งในโลกออนไลน์ กลายเป็นรูปแบบที่พบมากในยุคดิจิทัล ทั้งการโพสต์ข้อความเหยียดหยาม สร้างเพจแอนตี้ หรือการเผยแพร่ข้อมูลส่วนตัวโดยไม่ได้รับอนุญาต นอกจากนี้ยังมีการกลั่นแกล้งทางสังคม โดยการทำให้ผู้ถูกกระทำรู้สึกโดดเดี่ยว ถูกต่อต้าน เช่น การกีดกัน ออกจากกลุ่ม การเมินเฉย หรือการทำให้รู้สึกที่ไม่ได้รับการยอมรับ การกระทำเหล่านี้มักเริ่มต้นในวงแคบ แต่สามารถขยายผลกระทบอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะเมื่อถูกเผยแพร่ในโลกออนไลน์

1) การกลั่นแกล้งทางร่างกาย

“การแตะเนื้อต้องตัว เช่น ผู้หญิงจับผมเด็กผู้หญิงด้วยกันเอง บางทีก็ดึงผม เพราะชอบผมเพื่อน แต่ฝ่ายที่โดนจับไม่ชอบให้จับ หรือเด็กผู้ชายตัดผมเพื่อเตรียมเรียน เตรียมทหาร แต่เพื่อนผู้ชายด้วยกันเองกลับตบหัวเล่นเป็นประจำ ทางสังคมออนไลน์ จากการนำชีวิตส่วนตัว ไลฟ์สไตล์ทั่วไป การแต่งตัวมาพูดในเชิงเสียหาย นินทาลับหลัง กัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“มีการผลักบ่อยๆ บางทีก็ไปชนโต๊ะ พอไม่ตอบโต้ก็ยิ่งทำ เห็นว่าเราอ่อนแอเลย ทำ พอเราบอกอย่าทำมันเจ็บ ก็พากันล้อว่าอะไระๆๆๆ ไม่ได้ทำ แล้วก็ทำอีก กลับบ้าน มาเจ็บมากต้องไปโรงพยาบาล ข้อศอกอีกเสบลอย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

2) การกลั่นแกล้งทางสังคมหรือด้านอารมณ์

“เอาของเล่นไปโรงเรียน เขาก็มาทำลายทำให้พัง เราก็เสียใจนะ เดิมเป็นเพื่อนสนิทกันเลย แต่เขาเห็นเราอ่อนแอเลยไม่ให้เข้ากลุ่ม ตอนนี้เขามีกลุ่มของเขา พยายามอยากให้เราเป็นแบบเขา คือคอยแกล้งคนอื่น แต่เราไม่ชอบ เขาก็ยิ่งแกล้งเราไม่ให้เราเข้ากลุ่ม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“ไม่รู้เหมือนกันว่าไม่ชอบเราเรื่องอะไร อยู่ดีๆ ก็เหมือนแบนเราไปเลย เราอยากถามนะว่าทำไม เราทำอะไรให้ แต่ตอนนี้ผ่านมานาน เราก็มีกลุ่มเพื่อนกลุ่มใหม่แล้ว ไม่ต้องมายุ่งเรื่องส่วนตัวกัน รู้สึกดีที่ได้อยู่กลุ่มนี้ ก็เลยไม่สนใจ แต่ตอนแรกที่เขาแบนเรา ตอนนั้นรู้สึกไม่ดีมาก ต้องแยกตัวออกมา บอกพ่อขอย้ายโรงเรียนเลย เพราะไม่มีความสุข” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

3) การกลั่นแกล้งทางคำพูด

“ผู้หญิงผู้ชายก็กลั่นแกล้งเหมือนกัน แต่ผู้หญิงจะเบากว่า ส่วนใหญ่จะเป็นล้อกันมากกว่า ผู้ชายก็ล้อ แต่ด้วยถ้อยคำแรงกว่าผู้หญิง ที่โรงเรียนไม่แกล้งกันแรง ส่วนใหญ่เป็นการใช้คำพูดล้อกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“การโดนเปรียบเทียบรูปร่างลักษณะท่าทางเราเหมือนกับสัตว์เพื่อล้อเลียน เช่น บอกว่าเราเหมือนอึ่งน้อย บางทีเราก็อึดอัดใจ แต่บ่อยครั้งไปเราก็อึดใจกว่า เกินไปหรือเปล่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

4) การกลั่นแกล้งบนโลกออนไลน์ (Cyberbullying)

“ปล่อยข้อมูลไม่จริงเพื่อให้อีกคนอยู่ในกลุ่มไม่ได้ ตั้งกลุ่มไลน์เพื่อนินทา ใส่ร้าย แล้วก็ทำไม่ดีใส่ แคมป์ไปใส่ข้อความไม่ดีแล้วโพสต์ก็มี ในช่องทางออนไลน์ถือว่าเยอะมาก บางคนต้องย้ายโรงเรียน แล้วครู พ่อแม่ก็ไม่รู้ เพราะเด็กไม่เป็นเพื่อนกับผู้ปกครอง หรือครูอยู่แล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“นักเรียนถูกเพื่อนถ่ายคลิปขณะกำลังโดนทำโทษในโรงเรียน และนำไปแชร์ในกลุ่มไลน์เพื่อให้เพื่อนๆ หัวเราะเยาะ เด็กคนนั้นรู้สึกอายมากจนไม่อยากมาโรงเรียนอีก ต้องเข้าไปให้คำปรึกษาเด็กทั้งสองฝ่าย และพูดคุยกับนักเรียนที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักถึงผลกระทบของการแชร์ข้อมูลโดยไม่คำนึงถึงความรู้สึกของผู้อื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 23, 10 มกราคม 2568)

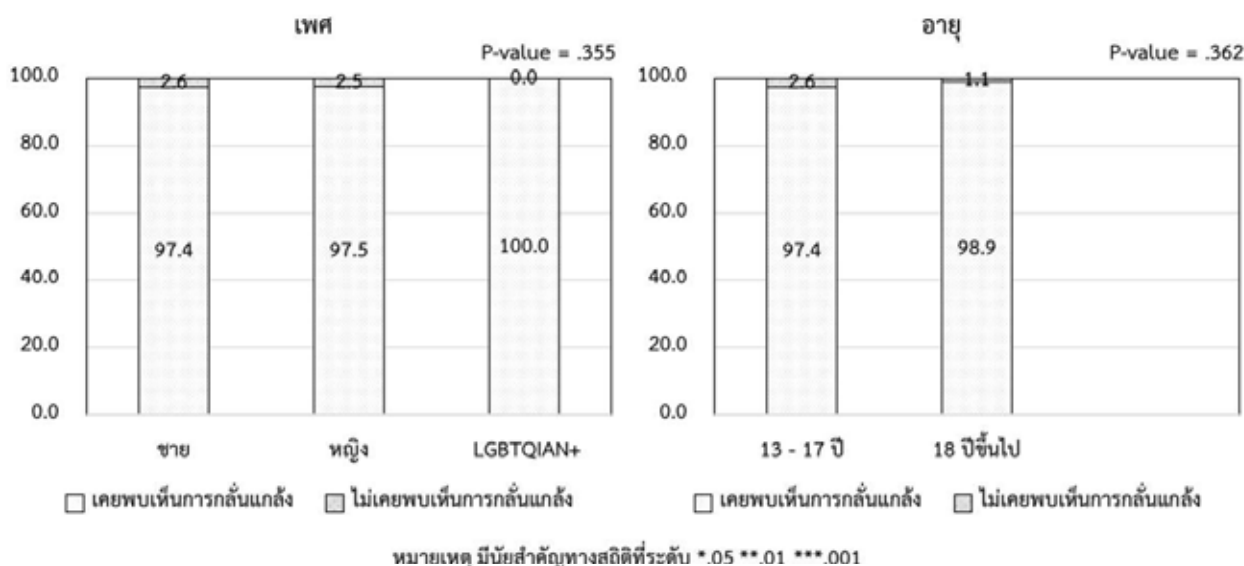
การกลั่นแกล้งในหลายรูปแบบ

“การกลั่นแกล้งที่พบเห็นทั่วไปโดยส่วนใหญ่จะเป็นคำพูดคำจา พูดจาเหน็บแนม การพูดจาปั่นประสาท ลามไปจนถึงการกล่าวถึงกันในโลกโซเชียล เช่น การตั้งกลุ่มเพจในการด่าเพื่อน การประจานข้อผิดพลาด หรือการกระทำของเพื่อน อย่างกลุ่มเด็กรุ่นพี่ยืมเงินรุ่นน้อง แล้วไม่คืน รุ่นน้อง พอน้องพูดให้คนอื่นฟัง ตนไม่พอใจ รวมพวกไปยืนดักรอยยิ้ม ล้อม ขู่ทำร้าย บังคับให้ก้มกราบเท้า แล้วถ่ายคลิปไว้ขู่ เพื่อจะประจานโดยใช้บังคับให้น้องอัดคลิปเพื่อขอโทษ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 มกราคม 2568)

“เริ่มจากล้อ พูดไม่ดีให้เราอาย ทำลายของเล่นเรา ไม่ให้เราอยู่ในกลุ่ม เราก็ไม่ได้ว่าอะไร แล้วก็ผลักเราเริ่มรุนแรงขึ้น ทุกครั้งจะบอกครู แต่หลังๆ ไม่กล้าเพราะมีการข่มขู่ด้วย เวลาบอกครูเขาจะปฏิเสธตลอด บอกไม่ได้ทำ มีเงินด้วย หาวว่าเรายืมเงินไป 20 บาท แต่เราไม่ได้ยืม เขาบอกถ้าไม่คืนจะแกล้งเรา หลังจากนั้นเราก็ตอนแกล้งเลยต้องให้ไป ไม่อยากให้แกล้งอีก พ่อเคยคุยกับครูที่โรงเรียนแล้ว แต่ก็ยังไม่หยุดอีก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

4.2.2 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น

เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ 886 คน (ร้อยละ 97.7) เคยพบเห็นการกลั่นแกล้ง อย่างน้อย 1 วิธีการ มีเพียง 21 คน (ร้อยละ 2.3) เท่านั้น ที่ไม่เคยพบเห็นการกลั่นแกล้งเลย เมื่อพิจารณาจำแนกเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยพบเห็นการกลั่นแกล้งมากที่สุด คือ ทุกคน (ร้อยละ 100.0) รองลงมาคือ เพศหญิง 499 คน (ร้อยละ 97.5) จากจำนวน 511 คน และเพศชาย 322 คน (ร้อยละ 97.4) จากจำนวน 331 คน ตามลำดับ หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป เคยพบเห็นการกลั่นแกล้ง มากที่สุด 93 คน (ร้อยละ 98.9) จากจำนวน 94 คน และช่วงอายุ 13 – 17 ปี 793 คน (ร้อยละ 97.4) จากจำนวน 813 คน ตามลำดับ

ภาพที่ 4.2 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น จำแนกเพศและช่วงอายุ

ในภาพรวมค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็นของเด็กและเยาวชน พบว่า ประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชน พบเห็นการกลั่นแกล้งมากที่สุด คือ การข่มขู่ หรืออุกนิทา มีค่าเฉลี่ย 2.56 รองลงมาคือ การทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 2.45 และการถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.26

เมื่อพิจารณาจำแนกเพศ พบว่า เพศชาย เคยเห็นการทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.38 รองลงมาคือ การข่มขู่ หรืออุกนิทา มีค่าเฉลี่ย 2.26 และการขู่ทำร้าย ใจมดี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.18 ในขณะที่เพศหญิง เคยเห็นการข่มขู่ หรืออุกนิทา มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.68 รองลงมาคือ การทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 2.48 และการถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.27 ส่วน LGBTQIAN+ เคยเห็นการข่มขู่ หรืออุกนิทา มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.96 รองลงมาคือ การทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 2.61 และการถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.57

การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น ระหว่างกลุ่ม พบว่า เคยเห็นการกีดกันออกจากสิ่งต่างๆ หรือออกจากกลุ่ม และเคยเห็นการข่มขู่ หรืออุกนิทา มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในขณะที่เคยเห็นการถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน

ตารางที่ 4.8 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็นตามประเภทพฤติกรรม จำแนกเพศ

พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ในฐานะผู้พบเห็น (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) ฉันเคยเห็นการทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชก ต่อย ผลัก ขน ตบตี	2.06	0.99	2.04	0.94	2.16	1.03	2.05	0.97
2) ฉันเคยเห็นการขว้างปาสิ่งของใส่คนอื่น	1.87	0.96	1.84	0.90	1.98	0.96	1.86	0.93

เมื่อพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 13 – 17 ปี เคยเห็นการข่มขู่ หรือถูกนินทา มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.58 รองลงมาคือ การทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 2.48 การถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.26 ในขณะที่ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป เคยเห็นการข่มขู่ หรือถูกนินทา มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 2.37 การเปิดเผยเรื่องส่วนตัวในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.26 และการเปิดเผยเรื่องส่วนตัวในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.24 การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 4.9 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็นตามประเภทพฤติกรรม จำแนกช่วงอายุ

พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ในฐานะผู้พบเห็น (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) ฉันเคยเห็นการทำร้ายร่างกาย คนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี	2.07	0.95	1.95	1.06	2.05	0.97
2) ฉันเคยเห็นการขว้างปาสิ่งของ ใส่คนอื่น	1.87	0.93	1.88	0.97	1.86	0.93
3) ฉันเคยเห็นการจับอวัยวะส่วนตัว ของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อ หยอกล้อ	2.04	1.00	1.91	0.97	2.01	0.99
4) ฉันเคยเห็นการกีดกันออกจาก สิ่งต่างๆ หรือออกจากกลุ่ม	2.16	1.01	2.03	0.94	2.14	1.01
5) ฉันเคยเห็นการทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก	2.48	1.07	2.19	1.04	2.45	1.07
6) ฉันเคยเห็นการข่มขู่ หรือถูกนินทา	2.58	1.08	2.37	1.04	2.56	1.09
7) ฉันเคยเห็นการถูกกระจายข่าว หรือภาพที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคม ออนไลน์	2.26	1.05	2.24	1.08	2.26	1.05

พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ในฐานะผู้พบเห็น (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
8) ฉันเคยเห็นการชู้ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคม ออนไลน์	2.14	1.05	2.22	1.08	2.14	1.05
9) ฉันเคยเห็นการเปิดเผยเรื่อง ส่วนตัวในสังคมออนไลน์	2.08	1.00	2.26	1.09	2.10	1.01
รวม	2.10	0.73	1.98	0.80	2.08	0.74

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น เพื่อน ครู และผู้ปกครอง โดยผู้พบเห็นมักจะมึบทบาทที่แตกต่างกันไปสถานการณ์นั้น ๆ กลุ่มเพื่อนมักแสดงออกโดยการเข้าร่วมในเหตุการณ์ด้วยการนิ่งเฉย เพราะคิดว่าเป็นการหยอกล้อกัน หรือในบางกรณีเลือกที่จะปกป้องเพื่อนที่ถูกกลั่นแกล้ง ขึ้นอยู่กับความใกล้ชิดและความกล้าของเพื่อนคนนั้น ครูและสถานักเรียนซึ่งมีหน้าที่ดูแลและสอดส่องพฤติกรรมเด็กในโรงเรียน ส่วนใหญ่จะเข้าแทรกแซงเพื่อยุติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม พร้อมทั้งตักเตือนและให้คำปรึกษากับเด็กทั้งสองฝ่าย ผู้ปกครอง มักรับรู้ปัญหาจากการเล่าเหตุการณ์ของบุตรหลาน และแสดงออกผ่านการให้คำแนะนำหรือการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพูดคุยกับโรงเรียน ทั้งนี้ การแสดงออกของผู้พบเห็นยังขึ้นอยู่กับ การรับรู้ ระดับความรุนแรงของเหตุการณ์และสถานภาพทางสังคมของตนเอง เช่น บางคนอาจไม่กล้าแสดงออกเนื่องจากเกรงว่าจะเกิดผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของตนเองหรือกลัวการถูกตอบโต้จากผู้กระทำ ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์เชิงอำนาจโดยตรง

“หนูเคยเห็นเพื่อนอีกห้องเหมือนถูกกีดกันให้ออกจากกลุ่ม เขาต้องย้ายมาที่ห้องหนู แต่ไม่รู้เพราะอะไร แล้วในเฟสบุ๊คบางทีหนูก็เห็นเขาโพสต์ถึงกันไม่ดี แคปรูปมาต่อว่าในสตอรี่ไอจีก็มี เราเห็นก็ไม่ได้เข้าไปยุ่ง เพราะไม่รู้ที่มาที่ไป” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3,15 กุมภาพันธ์ 2568)

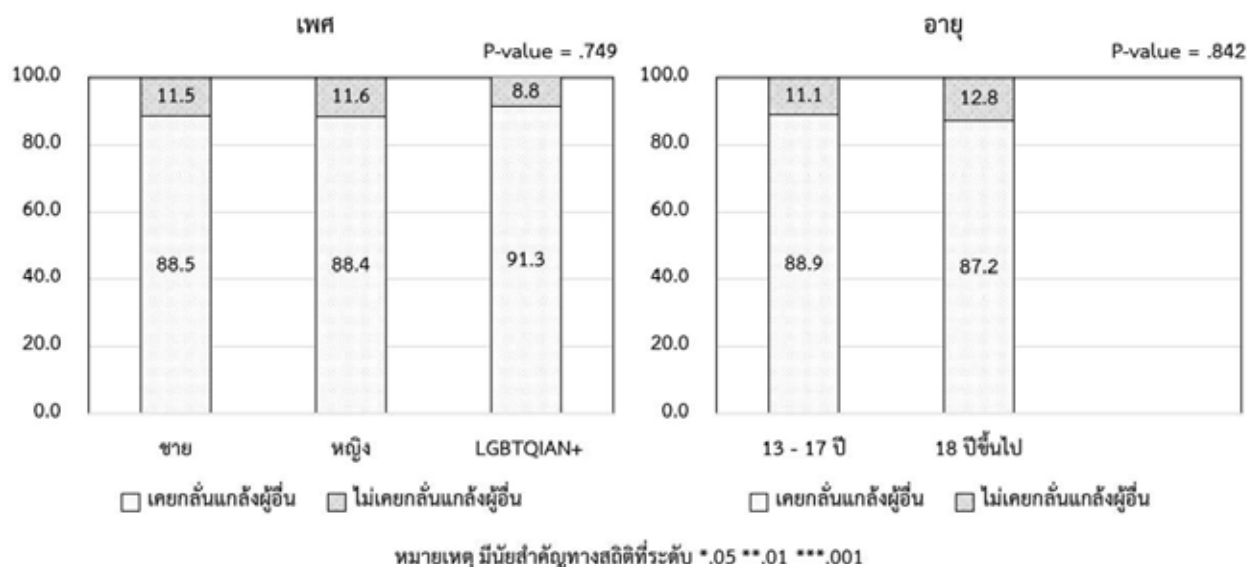
“ที่โรงเรียน มีเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งหลายรูปแบบ เช่น การดึงกางเกงของเพื่อน ให้รู้สึกอับอาย การเอาหนาม หรือของแหลม ๆ เป็นทิ่มเพื่อน เหมือนแกล้งกันเล่น ๆ แต่ถ้าเพื่อนร้องไห้ บอกครูแบบนี้ก็เป็นเรื่อง บางทีก็แกล้งกับ เราก็คิดว่าเขาแกล้งกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“บางที่เราไม่ทันเห็น อย่างในโซเชียลก็เห็นว่าเราจะเห็นก็เป็นเรื่องเป็นราวแล้ว เด็กมาบอกครูคะ เพื่อนเอาหนูไปด่าในโซเชียล ถ้าแบบนี้ ถ้าเขาไม่บอก เราก็ไม่รู้ แต่ถ้าแกล้งกัน หรือพูดจาหยอกล้อกัน อันนี้เราเห็น แล้วเห็นด้วยว่าคนถูกทำมีบางคน เฉย ๆ บางคนขำ บางคนไม่พอใจ เราก็ต้องคอยปราม อย่างที่เกิดขึ้นไม่นานมานี้ เหมือนเด็กล้อเพื่อนแต่เพื่อนไม่โอเค เพื่อนเขาน้อยใจ เสียใจ เราสังเกตว่าเขาเริ่มแยกตัว ทั้งที่เขาอยู่กลุ่มเดียวกัน จนเขาเสียใจ ร้องไห้ ไม่อยากมาโรงเรียนเลย เราก็ต้องเรียกมา คนที่ทำมาคุยว่าทำแบบนี้ไม่ได้ แต่เด็กบางคนก็คิดว่าเล่นกันล้อกันเป็นเรื่องปกติ หยัดไป ลักพัก ไม่นานก็ล้อเพื่อนอีก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“บางทีเด็กเห็นเพื่อนถูกแกล้ง แต่ก็ไม่อยากไปยุ่ง กลัวถูกเพื่อนแกล้งไปด้วย จะมีพวกที่กล้า ๆ ที่เข้าไปห้าม หรือบางทีก็เข้าไปแกล้งซ้ำ แต่ในบางครั้ง เราก็จะช่วยเตือน ถ้าเกิดความรุนแรงเกินไป เช่น ทุบตี ก็จะเตือนแล้วแจ้งฝ่ายปกครอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 8, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

4.2.3 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ

เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ 804 คน (ร้อยละ 88.7) เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น อย่างน้อย 1 วิธีการ มี 103 คน (ร้อยละ 11.3) เท่านั้น ที่ไม่เคยกลั่นแกล้งผู้อื่นเลย เมื่อพิจารณาจำแนกเพศและช่วงอายุ พบว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น 59 คน มากที่สุด (ร้อยละ 91.3) จากจำนวน 65 คน รองลงมาคือ เพศชาย 293 คน (ร้อยละ 88.5) จากจำนวน 331 คน และเพศหญิง 452 คน (ร้อยละ 88.4) จากจำนวน 511 คน ไกล่เคียงกัน หากพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 13 – 17 ปี เคยกลั่นแกล้งผู้อื่น มากที่สุด 722 คน (ร้อยละ 88.9) จากจำนวน 813 คน รองลงมาคือ ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป 82 คน (ร้อยละ 87.2) จากจำนวน 94 คน ตามลำดับ

ภาพที่ 4.3 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ จำแนกเพศและช่วงอายุ

ในภาพรวมค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำของเด็กและเยาวชน พบว่าประเภทพฤติกรรมที่เด็กและเยาวชน กระทำต่อผู้อื่นมากที่สุด คือ เคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 1.73 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.60 และจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ กับ ล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 1.54 เท่ากัน

เมื่อพิจารณาจำแนกเพศ พบว่า เพศชาย เคยทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.69 รองลงมาคือ จับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ มีค่าเฉลี่ย 1.65 และล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 1.64 ในขณะที่เพศหญิง เคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.80 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.54 และกีดกันเพื่อนคนอื่นออกจากกลุ่ม มีค่าเฉลี่ย 1.47 สำหรับ LGBTQIAN+ เคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 1.73 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.60 และจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ กับ ล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 1.54 เท่ากัน

การวิเคราะห์ความแตกต่างของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำ ระหว่างกลุ่มพบว่า เคยล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เช่นเดียวกับ เคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด เช่นกัน

ตารางที่ 4.10 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำตามประเภทพฤติกรรม จำแนกเพศ

พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง ในฐานะผู้กระทำ (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) ฉันทเคยทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี	1.69	0.87	1.54	0.74	1.50	0.77	1.60	0.80
2) ฉันทเคยขว้างปาสิ่งของ ใส่คนอื่น	1.45	0.77	1.28	0.58	1.35	0.56	1.36	0.67
3) ฉันทเคยจับอวัยวะส่วนตัว ของผู้อื่น โดยไม่ยินยอม เพื่อหยอกล้อ	1.65	0.93	1.46	0.75	1.45	0.73	1.54	0.83
4) ฉันทเคยกีดกันเพื่อนคนอื่น ออกจากกลุ่ม	1.49	0.85	1.47	0.75	1.48	0.68	1.48	0.78
5) ฉันทเคยล้อ หรือทำให้ผู้อื่น เป็นตัวตลก	1.64	0.86	1.44	0.71	1.72	0.86	1.54**	0.79
6) ฉันทเคยข่มขู่ หรือนินทา ผู้อื่น	1.50	0.79	1.80	0.94	2.00	1.08	1.73***	0.92
7) ฉันทเคยกระจายข่าวที่ไม่ดี ของผู้อื่นในสังคมออนไลน์	1.45	0.75	1.39	0.72	1.21	0.43	1.40	0.71
8) ฉันทเคยขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์	1.46	0.75	1.47	0.84	2.00	1.73	1.48	0.82
9) ฉันทเคยเปิดเผยเรื่อง ส่วนตัวของผู้อื่นในสังคม ออนไลน์	1.50	0.67	1.46	0.71	1.38	0.74	1.48	0.69
รวม	1.48	0.58	1.40	0.47	1.47	0.53	1.43	0.52

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 13 – 17 ปี เคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น มีค่าเฉลี่ย 1.75 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.60 และล้อ หรือ ทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก มีค่าเฉลี่ย 1.54 ส่วนช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป เคยจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอม เพื่อหยอกล้อ มีค่าเฉลี่ย 1.72 รองลงมาคือ ทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี มีค่าเฉลี่ย 1.61 และขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 1.60 การวิเคราะห์ความแตกต่างของ พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้พบเห็น ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 4.11 พฤติกรรมการกลั่นแกล้งในฐานะผู้กระทำตามประเภทพฤติกรรม จำแนกช่วงอายุ

พฤติกรรมการณ์ ในฐานะผู้กระทำ (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) ฉันเคยทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี	1.60	0.80	1.61	0.80	1.60	0.80
2) ฉันเคยขำขำสิ่งของใส่คนอื่น	1.37	0.67	1.39	0.79	1.36	0.67
3) ฉันเคยจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ	1.53	0.81	1.72	0.97	1.54	0.83
4) ฉันเคยกีดกันเพื่อนคนอื่นออกจากกลุ่ม	1.49	0.79	1.43	0.74	1.48	0.78
5) ฉันเคยล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก	1.54	0.80	1.54	0.76	1.54	0.79
6) ฉันเคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น	1.75	0.93	1.58	0.82	1.73	0.92
7) ฉันเคยกระจายข่าวที่ไม่ดีของผู้อื่น ในสังคมออนไลน์	1.42	0.71	1.31	0.87	1.40	0.71
8) ฉันเคยขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์	1.46	0.79	1.60	1.34	1.48	0.82
9) ฉันเคยเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นในสังคมออนไลน์	1.51	0.71	1.14	0.38	1.48	0.69
รวม	1.44	0.52	1.37	0.50	1.43	0.52

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เคยเป็นทั้งผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้ง โดยการกลั่นแกล้งอาจเกิดขึ้นจากความไม่รู้ ไม่มีเจตนาที่จะทำให้ผู้ถูกกระทำเสียใจ หรือรู้สึกไม่สบายใจ โดยรูปแบบที่ไม่เจตนาส่วนใหญ่ คือ การหยอกล้อ การแซว การตั้งฉายาเพื่อความสนุกสนาน และคิดว่าเป็นเรื่องขำขัน ทั้งการกระทำซึ่งหน้าและในช่องทางออนไลน์ ส่วนการกระทำที่มีเจตนาส่วนใหญ่เกิดในสื่อโซเชียลในช่องทางออนไลน์ เช่น การกระจายข่าวที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ การขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์ และเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นในสังคมออนไลน์ ส่วนการกลั่นแกล้งทางร่างกาย ผู้กระทำมักคิดว่าเป็นการแกล้งกันธรรมดา ไม่รุนแรง เพราะไม่มีเจตนาถึงขั้นทำร้ายร่างกาย แต่ในทางกลับกัน ผู้กระทำส่วนหนึ่งอาจมีเจตนากลั่นแกล้ง ซึ่งอาจนำไปสู่ความรุนแรงรูปแบบอื่น เช่น กรณีที่ผู้กลั่นแกล้งรู้สึกไม่ชอบและมีเจตนาทำให้ผู้ถูกกระทำเจ็บ อับอายจากการกลั่นแกล้งกันอาจเปลี่ยนเป็นกระบวนการในการใช้ความรุนแรงกับผู้ถูกกระทำ นอกจากนี้ จำนวนของผู้กระทำมีผลต่อความรุนแรงของสถานการณ์ โดยการสนทนากลุ่ม พบว่า เมื่อเด็กอยู่ลำพังอาจหยอกล้อกับเพื่อนไม่รุนแรงนัก แต่หากมีการรวมกลุ่มกันหยอกล้อ กดดัน กีดกัน สร้างเรื่องราวร้ายผู้ถูกกระทำ รวมทั้งมีความรุนแรงในการกลั่นแกล้ง สถานการณ์จะรุนแรงและส่งผลกระทบต่อผู้ถูกกระทำมากขึ้น

“คนแกล้งคิดว่าเป็นเรื่องปกติ อยู่บ้านก็มีคนเรียกเราแบบนี้ เล่นกับเพื่อนโรงเรียนเก่าก็แบบนี้ เลยนำมาทำกับเพื่อน ไม่คิดว่าเพื่อนจะเสียใจ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“บางทีเราก็อาจจะหยอกล้อไปแล้วเขาไม่ชอบ เพราะเมื่อก่อนไม่มีคำว่าบูลลี่เดี๋ยวนี้ อ้าวว่าแต่เด็กบูลลี่กันเองหรือครูบูลลี่เด็กเลย เด็กบูลลี่ครูก็มี ที่พูดก็คือมีทั้งที่ถูกบูลลี่ แล้วก็ไปบูลลี่เขานั้นแหละ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 10 มกราคม 2568)

“คนแกล้งเพื่อน ถ้าอยู่คนเดียวก็แกล้งแป๊บ ๆ ก็เลิก เพื่อนไม่สนใจก็เลิก แต่พอมีพวกก็พากันแกล้งเขาอีกก็มี มีทั้งคนช่วยห้าม และคนรวมกันแกล้ง แต่สังเกตนะถ้ามีเพื่อนสนับสนุนจะแกล้งหนักขึ้น พากันล้อ พากันตี หรือรวมกันกีดกันเขาออกจากกลุ่ม ปัญหาจะเริ่มใหญ่ขึ้น” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“การสร้างอิทธิพลในโรงเรียน ผ่านการรวมกลุ่มของนักเรียนที่มีอิทธิพล มีการไถเงินเด็กรุ่นน้องโดยบอกว่ายืมเงินแล้วจะโอนคืน แต่ก็ไม่คืน รุ่นน้องจึงไปบอกเพื่อนทำให้กลุ่มอิทธิพลนั้นไม่พอใจจึงไปรุมค่าและบังคับให้รุ่นน้องกราบเท้า ถ่ายคลิปลงโซเชียลด้วย” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

4.3 แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี

การศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี นำเสนอการวิเคราะห์ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่ 1) ผู้กลั่นแกล้ง 2) ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง และ 3) แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้ง

4.3.1 ผู้กลั่นแกล้ง

เมื่อพิจารณาถึงผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน พบว่า การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน โดยมีค่าเฉลี่ย 3.37 รองลงมาคือ เกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.20 และเกิดจากเพื่อนต่างสถาบันการศึกษา มีค่าเฉลี่ย 2.10 ตามลำดับ

การวิเคราะห์จำแนกเพศ แสดงให้เห็นว่าเพศชาย มีมุมมองต่อผู้กลั่นแกล้ง มากที่สุด คือ เกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน มีค่าเฉลี่ย 3.12 รองลงมาคือ เกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.02 สอดคล้องกับเพศหญิง คือ เกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน มีค่าเฉลี่ย 3.48 รองลงมาคือ เกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.22

สำหรับ LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยในประเด็นผู้กลั่นแกล้งสูงกว่าเพศชายและหญิง โดยระบุว่า การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน มีค่าเฉลี่ย 3.71 รองลงมาคือ เกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ย 2.43 อีกทั้งยังมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ การกลั่นแกล้งมักเกิดจากครอบครัว/เครือญาติ มีค่าเฉลี่ย 2.34 ซึ่งสูงกว่าเพศชายและหญิง

การวิเคราะห์ความแตกต่างของผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน พบว่า การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน เพื่อนต่างสถาบันการศึกษา ครอบครัว/เครือญาติ และบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ส่วนเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ตารางที่ 4.12 ผู้กลั่นแกล้ง จำแนกเพศ

ผู้กลั่นแกล้ง (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน	3.12	1.32	3.48	1.26	3.71	1.15	3.37***	1.29
2) เพื่อนต่าง สถาบันการศึกษา	1.89	0.99	2.22	1.08	2.18	1.10	2.10***	1.06
3) เพื่อนในสังคมออนไลน์	2.02	1.17	2.29	1.22	2.43	1.22	2.20**	1.21
4) ครอบครัว/เครือญาติ	1.61	0.95	2.17	1.21	2.34	1.28	1.98***	1.16
5) บุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่	1.56	0.86	1.87	1.06	1.84	1.02	1.75***	1.00
6) คนในชุมชนเดียวกัน เพื่อนบ้าน	1.81	1.06	1.96	1.07	2.03	1.09	1.91	1.07
รวม	2.00	0.70	2.33	0.77	2.42	0.80	2.22	0.77

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

เมื่อพิจารณาจำแนกช่วงอายุ พบว่า การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยลดลงตามช่วงอายุ กล่าวคือ ช่วงอายุ 13 – 17 ปี มีค่าเฉลี่ย 3.38 และ 18 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย 3.27 เช่นเดียวกับการกลั่นแกล้งมักเกิดจากครอบครัว/เครือญาติ ที่มีค่าเฉลี่ยลดลงตามช่วงอายุ

ในทางตรงกันข้าม การกลั่นแกล้งมักเกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุ โดยช่วงอายุ 13 – 17 ปี มีค่าเฉลี่ย 2.21 และ 18 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย 2.27 เช่นเดียวกับการกลั่นแกล้งมักเกิดจากบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า คือ 2.09

การพิจารณาความแตกต่างของผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน พบว่ามีเพียงประเด็นเดียวที่มีความแตกต่างอย่างน้อย 1 กลุ่ม คือ บุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ตารางที่ 4.13 ผู้กลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ

ผู้กลั่นแกล้ง (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน	3.38	1.28	3.27	1.38	3.37	1.29
2) เพื่อนต่างสถาบันการศึกษา	2.10	1.08	2.10	0.94	2.10	1.06
3) เพื่อนในสังคมออนไลน์	2.21	1.22	2.27	1.17	2.20	1.21
4) ครอบครัว/เครือญาติ	1.98	1.16	1.94	1.09	1.98	1.16
5) บุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่	1.72	0.96	2.09	1.21	1.75**	1.00
6) คนในชุมชนเดียวกัน เพื่อนบ้าน	1.92	1.07	1.95	1.10	1.91	1.07
รวม	2.22	0.77	2.27	0.76	2.22	0.77

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มในส่วนของผู้กลั่นแกล้งพบว่า ผู้กระทำการกลั่นแกล้งมาจากทุกเพศทุกวัย และส่วนมากพบในมัธยมศึกษาตอนต้น และบางคนอาจกำลังอยู่ระหว่างปรับตัวหรือต้องการการยอมรับ โดยผู้กลั่นแกล้งมักแสดงพฤติกรรมที่ก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงทั้งทางวาจาและร่างกาย เพื่อให้เพื่อนยอมรับว่าเป็น “หัวหน้าแก๊ง” โดยมีลูกน้องหรือผู้สนับสนุนช่วยกระตุ้นให้กระทำได้ และแสดงอำนาจเหนือกว่า เช่น การล้อเลียนผู้ที่อ่อนแอกว่า หรือผู้ที่แตกต่างทางวัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนาด้วยคำพูดเชิงลบ หรือเพื่อปิดปมด้อยของตนเอง ในบางกรณีผู้กระทำยังแสดงพฤติกรรมคุกคามผู้อื่น เช่น การแฉเรื่องส่วนตัวหรือความสัมพันธ์ จนบางครั้งนำไปสู่การทะเลาะวิวาทรุนแรง

สาเหตุของผู้กลั่นแกล้งนั้นแตกต่างกันออกไป จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนอาจมาจากทัศนคติของเด็กต่อการกลั่นแกล้งกัน รวมถึง การเลียนแบบพฤติกรรม การสร้างการยอมรับในกลุ่มเพื่อน รวมทั้งการท้าทายครอบครัว ความสัมพันธ์ในครอบครัวและการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม บางคนเคยเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งมาก่อนทำให้มีพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่นต่อ โดยสาเหตุที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน สามารถแบ่งออกได้ดังนี้

1) ผู้กลั่นแกล้งไม่รู้และไม่ยั้งคิด: การกลั่นแกล้งจากความไม่รู้ว่าเป็นการกลั่นแกล้ง กระทำไปโดยไม่ตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ถูกระทำ หรือมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่องสนุกสนาน

“เคยได้รับแจ้งจากผู้ปกครองว่าลูกของเขาถูกเพื่อนในห้องล้อเรื่องน้ำหนักตัวเป็นประจำ ทำให้เด็กไม่ยอมมาโรงเรียน เมื่อได้พูดคุยกับนักเรียนที่ล้อ เขาไม่คิดว่าจะทำให้เพื่อนเสียใจ หลังจากนั้นจึงมีการจัดกิจกรรมปรับความเข้าใจ และพูดคุยเรื่องความเคารพซึ่งกันและกันจนสถานการณ์ดีขึ้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 21, 10 มกราคม 2568)

“เด็กบางคนก็รู้นะว่าตัวเองพูดทำร้ายจิตใจเพื่อน เห็นเป็นเรื่องสนุกไปเสียหมด ล้อได้ทั้งรูปร่าง ศาสนา เชื้อชาติ เพราะเขาต่างจากเรา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

“เด็กที่กลั่นแกล้งไม่ได้คิดอะไร เคยถูกกระทำมาแบบนี้ แล้วเพื่อน ๆ ก็สนุกเลยเอามาทำบ้าง บางทีก็รู้อวิธีการเข้าหาเพื่อนเลยแซว แต่เพื่อนไม่สนุกด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“เห็นเพื่อนสนิทเขาแซวกัน คนนอกลองแซวบ้าง เพราะไม่รู้ คิดว่าทำได้ แต่พอไม่สนิท คนถูกแซวก็ไม่สนุกด้วยก็เป็นเรื่องเลยนี่” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 10 มกราคม 2568)

“ที่นี่ไม่ค่อยมีการกลั่นแกล้งกัน เป็นแค่เด็กเล่นหยอกล้อกันสนุกๆ...แต่จะมีเพื่อนสนิทล้อเลียน ตอบโต้กันไปมา ทุก ๆ วัน เกินขีดความอดทน คว่าไม่ไล่ตีเพื่อน ในฐานะครูก็เข้าไปว่ากล่าวตักเตือน และอบรมสั่งสอน ให้พูดคุยกันดี ๆ พร้อมรับเป็นที่ปรึกษา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, 28 มกราคม 2568)

2) ผู้กลั่นแกล้งมีพฤติกรรมก้าวร้าว: พฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งกัน มักเริ่มต้นจากการขาดการยับยั้งชั่งใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น เด็กที่มีลักษณะก้าวร้าวมักแสดงพฤติกรรมรุนแรงทั้งทางคำพูดและการกระทำ เช่น การพูดจาดูถูกหรือการใช้กำลัง ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวอาจเกิดขึ้นจากการเลี้ยงดูและสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก เมื่อเด็กมีอารมณ์โกรธ ไม่พอใจจึงแสดงความก้าวร้าวเพื่อระบายอารมณ์และความรู้สึกนั้น

“ไม่สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ เกิดจากการรู้สึกโกรธแล้วต้องการที่จะระบายความโกรธจึงทำให้ไปลงที่เพื่อน ทั้งการปาของ การใช้คำรุนแรง” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“บางทีเด็กก็มีพฤติกรรมก้าวร้าว พอไม่ชอบกันก็ใช้กำลัง หรือพูดจาไม่ดีใส่กัน ไม่คิดว่าอีกฝ่ายจะรู้สึกอย่างไร ที่ก้าวร้าวนี้ก็เกิดจากหลายอย่าง ครอบครัวยุติธรรม การเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน กลุ่มเพื่อน” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“คนที่มีคู่มือ ก้าวร้าวทางวาจา มีความพูดพล่อย พูดไม่คิด โดยให้เหตุผลว่า พูดเพื่อความสนุกสนานของ หรือไม่ชอบพอกัน จึงทำให้เกิดความเกลียดชังและทะเลาะวิวาท” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 10 มกราคม 2568)

3) ผู้กลั่นแกล้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีปัญหาครอบครัว: เด็กที่เคยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรง หรือเด็กที่เคยเป็นผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงอาจกลายเป็นผู้กลั่นแกล้งหรือใช้ความรุนแรงกับผู้อื่น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า เด็กที่เติบโตในครอบครัวที่ใช้ความรุนแรง อาจมองว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ โดยเฉพาะความรุนแรงทางวาจาที่มักพบได้บ่อยครั้ง หรือบางครอบครัวที่ไม่ได้ทำบทบาทในการอบรมสั่งสอนทำให้เด็กไม่รู้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวเป็นพฤติกรรมที่ไม่ดี การขาดการปลูกฝังเรื่องความเห็นอกเห็นใจและการเคารพผู้อื่นจนทำให้เด็กไม่คำนึงถึงจิตใจ

ผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง รวมถึงเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอย่างกดดันหรือไม่มีแบบอย่างเชิงบวกในการจัดการความขัดแย้งอาจแสดงพฤติกรรมกลั่นแกล้งผู้อื่นได้

“เด็กมีการเลียนแบบพฤติกรรมการบูลลี่จากคนในครอบครัว เห็นว่าการบูลลี่เป็นเรื่องปกติ แล้วมาบูลลี่เพื่อนต่อในห้องเรียน อย่างคนในครอบครัวมีการใช้คำพูดประชดประชัน ทำให้การบูลลี่เป็นเรื่องปกติ เช่น เรียก “เขี้ยวๆ” แทนการเรียกชื่อเล่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

“เด็กพิการย้ายมาจากอีกโรงเรียนแล้วมาเรียนต่อที่โรงเรียนเรา เขาล้อเพื่อนในกลุ่มเขานี้แหละ บางคนบอกว่าการบูลลี่ต้องมาจากคนอื่น ๆ ไม่ใช่เพื่อน แต่นี้เป็นเพื่อนกลุ่มเดียวกันเลย จริงๆ ล้อทุกคนนะ บางคนไม่ได้คิดอะไร แต่ก็ไม่อยากจะด้วยแล้วมีเพื่อนคนหนึ่งถูกเรียกว่าอ้วน ๆ ๆ แล้วเรียกชื่อพ่อแม่บ้าง ซึ่งคนนี้เขารู้สึกไม่พอใจเสียใจ แต่คนทำก็ยังไม่เลิกเพราะคิดว่าล้อได้ เราเรียกมาคุย แต่ก็ยังไม่อยู่บ้าง ไม่มีเพื่อนสนับสนุนนะ เขาล้อคนเดียว และที่เขาล้อเพราะเขาเคยถูกล้อมาก่อน เลยคิดว่าทำได้เป็นเรื่องปกติ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“พฤติกรรมบูลลี่เพื่อนเยอะๆ เกิดจากสถาบันครอบครัวมากกว่า รับนิสัยมาจากครอบครัวมากกว่า การแสดงความรักของคนในครอบครัว ส่งผลต่อเด็กมาก ควรแก้จากสถาบันครอบครัว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“น้องบางคนเป็นกลุ่มเปราะบาง เคยถูกกลั่นแกล้งหรือกระทำด้วยความรุนแรงมา แต่ก็ยังกลั่นแกล้งอีกคนที่เปราะบางเหมือนกัน แบบนี้ก็มี เพราะเขาเคยมีประสบการณ์แบบนี้มาก่อน” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“การกลั่นแกล้งปัญหามันอาจเริ่มมาจากปัญหาครอบครัวที่ไม่ค่อยสนใจเด็กใช้ความรุนแรง แล้วเขาก็ต้องการได้รับการยอมรับเลยแกล้งเพื่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30, 16 กุมภาพันธ์ 2568)

4) ผู้กลั่นแกล้งต้องการการยอมรับ: ผู้ที่กลั่นแกล้งมองว่าการกระทำนี้ช่วยให้ได้รับการยอมรับหรือเป็นที่สนใจในกลุ่มเพื่อน อาจมาจากสื่อหรือสังคมรอบตัวที่สร้างค่านิยมการสร้างการเป็นตัวแม่ ตัวพาด ที่แสดงให้บุคคลอื่นรู้ว่าตนมีความมั่นใจ ไม่เกรงกลัวใคร และมีอำนาจเหนือคนอื่น โดยจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า ผู้ที่กลั่นแกล้งบุคคลอื่นเพื่อต้องการการยอมรับ บางคนอาจทำเพื่อปกปิดปมด้อยหรือจุดอ่อนของตนเอง โดยการข่มเหงหรือรังแกบุคคลที่อ่อนแอกว่า และส่วนใหญ่มักจะถูกยั่วยุหรือยุยงจากเพื่อนให้ทำพฤติกรรมดังกล่าว

“บางทีคนทำก็อยากเป็นตัวแม่ แสดงว่าตัวเองโดดเด่น มั่นใจ ไม่เกรงกลัวใคร ภูมิใจในทางที่ผิด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 มกราคม 2568)

“กลุ่มเด็กเกเร ที่ไม่ค่อยตั้งใจเรียน ชอบแกล้งเพื่อน เพราะอยากทำตัวให้โดดเด่น เป็นจุดสนใจของคนอื่น ๆ ทำให้รู้สึกว่าคุณเก่งกว่า ต้องการให้เพื่อนยอมรับหรือให้ตัวเองดูว่ามีความกล้าในสายตาคนอื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“พยายามสร้างอำนาจในกลุ่มหรือเพื่อแสดงออกว่าเป็นหัวหน้ากลุ่ม หัวหน้าแก๊ง ส่วนใหญ่จะถูกยุยงจากเพื่อนให้กระทำการที่ไม่เหมาะสม การกระทำเหล่านี้เป็นวิธีการเพื่อการยอมรับในกลุ่มเพื่อน ... บางคนก็กลั่นแกล้งผู้อื่นเพื่อกลบปมด้อยของตนเอง หรือ สืบทอดอำนาจของกลุ่มหรือแก๊งจากรุ่นพี่ เพื่อแสดงอำนาจในโรงเรียน” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“เด็กบางคนต้องการการยอมรับ ที่มองว่าการแกล้งการด่าเพื่อน มันทำให้เพื่อนยอมรับในตัวเขา อาจเป็นเพราะสภาพแวดล้อมที่เขาอยู่มาเป็นแบบนั้น ผมคิดว่ามันเป็นการแสดงออกที่ผิดวิธี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 27, 28 มกราคม 2568)

5) ผู้กลั่นแกล้งไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่าง: ผู้ที่กลั่นแกล้งมักขาดความเข้าใจและการยอมรับในความแตกต่างของผู้อื่น ทั้งในด้านเชื้อชาติ สัญชาติ ภาษา วัฒนธรรม ศาสนา รูปร่าง บุคลิกภาพ ความสามารถ และฐานะทางครอบครัว โดยคิดว่าความแตกต่างคือความผิดปกติ แปรกยอกทำให้เกิดการกลั่นแกล้งกันโดยการล้อเลียน กีดกันออกจากกลุ่ม ซึ่งผู้กระทำอาจขาดความรู้และขาดการตระหนักถึงความแตกต่างหลากหลายในมนุษย์

“ล้อเพื่อนที่นับถือศาสนาอื่น เกี่ยวกับอาหารต้องห้ามของศาสนาเขา คนที่ถูกล้อก็ไม่ชอบ เพราะเป็นเรื่องศาสนาความเชื่อ แต่คนทำคิดไม่ถึง” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“คนที่แกล้งมีเป็นกลุ่ม มีแก๊ง อย่างที่ผมเห็นมี 7 คนขึ้นไป ที่ชอบแกล้งคนอื่น คนที่อยู่แกล้งจะไม่โดนแกล้งนะ แต่คนอื่นจะโดนแกล้ง เห็นคนที่ต่างไปจากแก๊ง เขาจะแกล้ง ส่วนใหญ่จะหาจุดแกล้ง ๆ มาล้อ อย่างผมมีปัญหาสุขภาพทำกิจกรรมบางอย่างไม่ได้ก็มาล้อ ทำให้เรารู้สึกอาย คนล้อดูสนุกครับ แต่คนถูกล้อเป็นทุกข์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“เด็กคนไทยกลั่นแกล้งเด็กคนต่างชาติ ด้วยการพูดล้อเลียนล้อเสียด เช่น เขมร เอ้ย ลาวเอ้ย เด็กชายแซวเด็กหญิงเรื่องแฟนเก่า เด็กหญิงพูดประชดประชันหาเรื่องเด็กหญิงด้วยกัน เกี่ยวกับเรื่องคนรัก ไปจนเกิดการตบตี ทะเลาะวิวาท” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

4.3.2 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง

สำหรับประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง พบว่า เด็กและเยาวชนส่วนใหญ่ เห็นว่าการกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณ์ภายนอก มีค่าเฉลี่ย 3.23 รองลงมาคือ การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพมีค่าเฉลี่ย 3.12 และการกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ มีค่าเฉลี่ย 2.50

เมื่อพิจารณาจำแนกเพศ พบว่า ลำดับประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งสอดคล้องกันทั้งเพศชาย เพศหญิง และ LGBTQIAN+ แต่มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกัน โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยในแต่ละประเด็นสูงกว่าเพศชายและหญิง

ทั้งนี้ การพิจารณาความแตกต่าง พบว่า ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง ที่มีความแตกต่างกันอย่างน้อย 1 กลุ่ม คือ การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ การกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณ์ภายนอก การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด สำหรับ การกลั่นแกล้งเกิดจากความพิการ/โรคประจำตัว มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดย LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเช่นกัน ส่วนการกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพ ฐานะ มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเพศหญิงมีค่าเฉลี่ยสูงสุด

ตารางที่ 4.14 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง จำแนกเพศ

ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ	2.14	1.12	2.52	1.19	2.84	1.35	2.40***	1.20
2) การกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณ์ภายนอก	2.82	1.40	3.42	1.31	3.81	1.21	3.23***	1.38
3) การกลั่นแกล้งเกิดจากความพิการ/โรคประจำตัว	2.15	1.30	2.43	1.38	2.51	1.43	2.34**	1.36
4) การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ	2.81	1.32	3.28	1.32	3.36	1.23	3.12***	1.33
5) การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพ ฐานะ	2.23	1.33	2.47	1.34	2.30	1.22	2.37*	1.33
6) การกลั่นแกล้งเกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์	2.20	1.32	2.03	1.23	2.03	1.28	2.09	1.27
7) การกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ	2.51	1.33	2.48	1.29	2.64	1.42	2.50	1.31
รวม	2.41	1.01	2.66	0.98	2.78	0.92	2.58	1.00

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ในการจำแนกช่วงอายุ พบว่า ทุกช่วงอายุ 13 – 17 ปี และ 18 ปีขึ้นไป ระบุว่า การกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณ์ภายนอก มากที่สุด รองลงมาคือ การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ ประเด็นที่มีความน่าสนใจ คือ การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพ ฐานะ มีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุ โดยช่วงอายุ 13 – 17 ปี มีค่าเฉลี่ย 2.36 และช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไปมีค่าเฉลี่ย 2.51 อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ความแตกต่างของประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 4.15 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ

ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ	2.41	1.21	2.40	1.19	2.40	1.20
2) การกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณ์ ภายนอก	3.22	1.39	3.32	1.32	3.23	1.38
3) การกลั่นแกล้งเกิดจากความ พิการ/โรคประจำตัว	2.35	1.37	2.33	1.31	2.34	1.36
4) การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะ นิสัย/บุคลิกภาพ	3.13	1.34	3.03	1.27	3.12	1.33
5) การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของ ครอบครัว เช่น สถานภาพ ครอบครัว อาชีพ ฐานะ	2.36	1.33	2.51	1.40	2.37	1.33
6) การกลั่นแกล้งเกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์	2.12	1.29	1.87	1.17	2.09	1.27
7) การกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ	2.53	1.32	2.30	1.27	2.50	1.31
รวม	2.59	1.01	2.54	0.96	2.58	1.00

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ในส่วนของประเด็นที่ใช้ในการกลั่นแกล้งกันจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า ประเด็นที่ถูกกลั่นแกล้งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มพบว่า ผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ได้ แต่การกลั่นแกล้งจะมีประเด็นเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง และบางครั้งการกลั่นแกล้งอาจรุนแรงจนผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกถูกคุกคาม

“กลั่นแกล้งจากเพื่อนในห้องด้วยวาจาเกี่ยวกับเรื่องเพศ เช่น นมใหญ่ ขอบ้างได้ไหม ทำให้เด็กหญิงเกิดความรู้สึกไม่ปลอดภัย และเกิดความรำคาญใจ ในการใช้ชีวิต และรบกวนจิตใจในเวลาเรียน แล้วก็มีเรื่องเพศ ความสัมพันธ์คนรักเก่า แล้วก็มีเด็กหญิงพูดประชดประชันหาเรื่องเด็กหญิงด้วยกันเกี่ยวกับเรื่องคนรัก ไปจนเกิดการตบตี ทะเลาะวิวาท บางทีก็มีการพูดแซวทำให้เกิดความอับอาย เช่น คนนี้ขอด้วยได้ไหม คนนี้แฟนฉัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

“เด็กผู้ชายหนึ่งคนโดนประธานในสัปดาห์โซเชียลว่า การชอบถูกเนื้อต้องตัวผู้หญิงมีการใช้คำที่รุนแรง จนเด็กผู้ชายรับไม่ได้ เข้าปรึกษาครู ครูก็ช่วยพูดคุยให้คำแนะนำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 10 มกราคม 2568)

2) กลั่นแกล้งจากรูปลักษณ์ภายนอก โดยผู้กลั่นแกล้งจะกลั่นแกล้งเด็กที่มีรูปลักษณ์ภายนอกแตกต่างไม่ตรงตามมาตรฐานที่พวกเขากำหนด เช่น สูง เตี้ย อ้วน หรือผิวเข้ม

“ลัธรูปร่างหน้าตา น้ำหนัก ส่วนสูง หรือการแต่งกายที่ไม่เหมือนคนส่วนใหญ่แล้ว กลุ่มที่กลั่นแกล้งเป็นทั้งผู้หญิงและ LGBT อย่างคนที่มั่นใจในตัวเองสูง เกาะกลุ่มกันวิจารณ์ LGBT อีกกลุ่ม เหยียดลักษณะของเขา แล้วก็เพศเขาว่าไม่เหมือนผู้หญิง ทั้งน้ำเสียงการแต่งตัว เป็น LGBT แต่ไม่สวย เริ่มจากมาตรฐานทางเพศแล้วก็โยงไปรูปลักษณ์ภายนอก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 2, 10 มกราคม 2568)

“ไม่สวยเลย คำก็คำ ทำไม่ไม่ไห้คนสวยขาวออกไป ทั้งที่กิจกรรมไม่ต้องการคนสวยขานะ ลัธจนเพื่อนเสียความมั่นใจ ไม่กล้าออกมาทำกิจกรรม อาจจะเพราะเด็กคนนี้เขามั่นใจเลยถูกมองด้วยแหละ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“การที่ได้กัตัวใหญ่กว่าหรือมีกลุ่มมีพวก ช่มเหลหรือแสดงอำนาจเหนือคนตัวเล็กหรือคนที่อ่อนแอกว่า” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

3) การกลั่นแกล้งเกิดจากความพิการ/โรคประจำตัว โดยผู้กลั่นแกล้งพยายามนำความพิการหรือข้อจำกัดของผู้อื่นมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้ง หยอกล้อ กิดกัน หรือกลั่นแกล้งทางร่างกายจนผู้ถูกระทำสูญเสียความมั่นใจ แยกตัว หรืออาจนำไปสู่อันตรายได้

“เด็กมีปัญหาสุขภาพเป็นโรคเกี่ยวกับลำไส้ทำให้วิ่งไม่ได้ วิชพละเพื่อน ๆ เขาก็วิ่งกัน แต่เด็กคนนี้ไม่ได้วิ่ง คนที่แกล้งก็เริ่มแซวก่อนว่า วิ่งแค่นี้ไม่ได้หรอ บางทีก็ล้อโรคที่เด็กเป็น พออาการเริ่มดีขึ้น วิ่งได้แต่ต้องวิ่งช้า ๆ ก็ล้อเขาว่าเขาอ่อน มีแรงแค่นี้หรอ คนที่ถูกล้อตัวเล็กด้วยไม่ค่อยมีแรง จะให้เขาตอบโต้กลับ เขาก็ไม่ทำหรอ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“เป็นเด็กที่หูเขาไม่ปกติ เขาเป็นคนแกล้งคนอื่น ล้อเพื่อนว่าอ้วน เรียกชื่อพ่อแม่เพื่อน แล้วเขาก็เคยถูกแกล้งหรือถูกล้อว่ามีความพิการมาเหมือนกัน เขาก็คิดว่าเป็นเรื่องปกติ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“เด็กออทิสติก เพราะรู้สึกว่าเขาเป็นกลุ่มเด็กที่ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองหรือตอบโต้ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

“เด็กพิเศษที่โดนแกล้ง เหมือนในเกาหลิลอย ที่จะแกล้งเด็กอันธพาล เด็กมาแกล้ง เวลานั้นกินข้าวจับข้าวยัดใส่ปาก เพราะเขาไม่ตอบโต้เลยยังทำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 27, 28 มกราคม 2568)

4) การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า การกลั่นแกล้งที่เกิดจากลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพ ผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจไม่ใช่กลุ่มเปราะบาง เช่น มีความพิการ มีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีปัญหาสติปัญญา และอาจไม่ใช่ผู้ที่ไม่มีศักยภาพหรือแยกตัวเพียงเท่านั้น แต่ลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพที่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง คือ บุคคลที่มีลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพแตกต่างจากคนอื่นอย่างชัดเจน หรือเรียกว่า “สุดโต่ง” ซึ่งเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ เช่น

เรียนเก่ง เด็กกิจกรรม เด็กที่ได้รับรางวัล เด็กที่มีความเป็นผู้นำ เด็กที่ไม่ค่อยพูด เด็กที่ไม่ค่อยมีเพื่อน หากมีความสุดโต่งในเรื่องนั้น ๆ จะกลายเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งได้ทั้งหมด

“ต่างจากคนอื่น บางคนโดดเด่นแบบคนอื่นไม่ทำแล้วเขาทำ เคยเจอว่าเค้ากดสตอรี่ ๆ แบบที่เพื่อนไม่ทำ พอเขาทำกลายเป็นเรื่องที่น่าไปล้อกันได้ บางคนทำตัวไม่ถูกใจเพื่อนในห้องสุดโต่งมากไป หรือทำน้อยไป อย่างคนเจิบๆ ชอบอยู่คนเดียว ชอบอวดพูดมาก เป็นผู้นำตลอดเวลา มีบุคลิกแปลกก็จะโดน อีกอย่างที่เราเห็นคือคนไม่ทำงานกลุ่ม พอเขาทำงานกันก็นั่งเล่น แล้วมาพูดแบบว่า ทำได้อยู่แล้ว เรามัน Professional พอพูดแล้วไม่ทำ แบบนี้ก็จะถูกกีดกัน แล้วเขาชอบทำตัวเด่นในทุกเรื่อง เพื่อนก็จะไม่ชอบ เวลาจับกลุ่มจะมีเสียงเพื่อนพูดแล้วว่าไม่เอาคนนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 15 มกราคม 2568)

“คนที่มีความโดดเด่น over action เช่น อวดรวย โชว์สิ่งของเป็นประจำ แต่งกายเด่นเกินคนอื่น เพราะเป็นที่จับตามอง คนที่ตัวเล็ก อ่อนแอ เกือบตัว ไม่กล้าแสดงออก เพราะกลัวคนที่กลั่นแกล้งไม่ได้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 10 มกราคม 2568)

“เป็นเด็กที่ชอบเล่น ชอบแหย่เพื่อนก่อน จึงโดนเพื่อนเอาคืน จนกลายเป็นการถูกกลั่นแกล้ง หรือเป็นเด็กที่ทักษะการเข้าสังคมน้อย หรือเด็กที่ย้ายมาใหม่ที่ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ ปรับตัวไม่ได้ เด็กที่โลกล้วนตัวสูง เกือบตัว พูดน้อย เด็กที่ไม่กล้าพูด ไม่กล้าแสดงออก” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

5) การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า ประเด็นที่ถูกนำมากลั่นแกล้งกันส่วนใหญ่คือสถานะของครอบครัว และเป็นการกลั่นแกล้งที่รวมกับประเด็นอื่น เช่น การกลั่นแกล้งโดยการตำหนิหรือล้อพฤติกรรมของเด็กเชื่อมโยงกับพฤติกรรมของผู้ปกครอง หรือโยงกับปัญหาครอบครัว ซึ่งการกลั่นแกล้งกันในประเด็นนี้อาจไม่ได้เกิดกับเด็กด้วยกันแต่ผู้ใหญ่มีส่วนในการกลั่นแกล้งเด็กด้วย

“ญาติของเด็กไม่ชอบแม่ เลยมาตีตราเด็กว่าขี้เกียจเหมือนแม่ เด็กก็เกิดปม ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมของเด็ก หรืออย่างบางคนโดนล้อเรื่องพ่อติดยา ตีตราจากปมของครอบครัว เด็กกลายเป็นซึมเศร้า ผังในใจว่าพ่อติดยา ทั้งที่พ่อได้รับการบำบัดแล้ว ในชุมชนส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องการพูดเปรียบเทียบจากเพื่อนบ้าน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, 10 มกราคม 2568)

“เรื่องของครอบครัวของเด็กมีฐานะยากจน พอมีความยากจนแล้วมันส่งผลถึงในเรื่องของการแต่งกาย ความสะอาดหรือแม้กระทั่งของใช้ที่เด็กต้องนำมาโรงเรียน ซึ่งเด็กที่มีความยากจน เสื้อผ้าก็ไม่ได้ใหม่ บางครอบครัวถึงขั้นไม่มีเงินซื้อผงซักฟอกหรือสบู่เพื่อที่จะอาบน้ำให้เด็กมาโรงเรียน ทำให้เด็กมีกลิ่นตัวหรือเสื้อผ้าเหม็นอับจนถูกเพื่อนล้อ” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“มีการปล่อยข่าวลือที่ทำให้เพื่อนเสียหาย ไม่ให้เด็กบางคนเข้ากลุ่มเพื่อนเพราะมาจากครอบครัวที่มีฐานะไม่ดี” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, 10 มกราคม 2568)

6) การกลั่นแกล้งเกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์ จากข้อมูลส่วนใหญ่ พบว่าการกลั่นแกล้งด้วยประเด็นเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์มักเกิดขึ้นจากการไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม คล้ายกับการไม่เข้าใจและไม่ยอมรับบุคคลที่มีลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพต่างออกไปจากที่กำหนดไว้เป็นมาตรฐาน และการกลั่นแกล้งในประเด็นนี้มักเกิดขึ้นจากประเด็นอื่นร่วมด้วย เช่น บุคลิกภาพ ท่าทาง น้ำเสียง เป็นต้น

“บางทีเด็กคนไทยก็กลั่นแกล้งเพื่อนที่เป็นเด็กคนต่างชาติ ด้วยการพูดล้อเลียนล้อเลียน เช่น เขมรอ้ย ลาวอ้ย ล้อเลียนคำที่เขาพูดไม่ชัด เพื่อนที่โดนล้อแบบนี้เขาก็ไม่ชอบ เพราะเขาไม่รู้ว่ามีอะไร” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 10 มกราคม 2568)

“มีล้อเพื่อนที่เป็นอิสลามว่ากินหมู กินหมูบ้าง ล้อศาสนาที่ต่างออกไปทำเป็นเรื่องสนุก แต่เพื่อนเขาไม่สนุกเพราะเป็นศาสนาที่เขาไม่เชื่อ” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

7) การกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า การกลั่นแกล้งกันจากประเด็นด้านสติปัญญาและความสามารถ อาจมีการกลั่นแกล้งกันในประเด็นอื่นร่วมด้วย และผู้ที่กลั่นแกล้งผู้ที่มีข้อจำกัดด้านสติปัญญา มักจะคิดว่าตนมีสติปัญญาและความสามารถมากกว่า ส่วนการกลั่นแกล้งกันในประเด็นด้านความสามารถอาจเกิดจากความอิจฉาร่วมด้วย

“มัธยมต้นจะบูลลี่กันเรื่องยอดไลค์ มัธยมปลายบูลลี่เรื่องการเรียน อย่างคนที่เรียนไม่เก่งจะถูกล้อหรือพูดจาประชดประชัน ถ้าในช่วงเด็กกว่านี้ อาจจะมีพอรู้อาเพื่อนไม่โอเค ก็จะไม่พูด เช่น พูดไม่ชัด ลื่นเปื้อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“มีการทำให้เพื่อนอับอาย บางทีก็แซวแรง แบบ ว้าย ! ครูถามคำถามง่ายๆ แค่นี้ทำไมไม่รู้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, 10 มกราคม 2568)

“ทำร้ายด้วยคำพูด เด็กหยุดการเรียนไปเลย ตอนแรกกลับมา แล้วก็ขาดหายไป เพราะโดนเพื่อนพูดไม่ดี โดนเรื่องมันใจในตัวเองเกินไป ขยัน ตั้งใจเรียน เก่ง คนที่พูดคงหมั่นไส้ อิจฉา เพราะค่อนข้างโดดเด่นและมีความสามารถ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 20, 10 มกราคม 2568)

4.3.3 แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้ง

แนวทางการรับมือและป้องกันจากการกลั่นแกล้ง ในมุมมองของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการรับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มีค่าเฉลี่ย 3.62 รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.54 และสื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกร้องหรือร้องไห้หยุดทำ มีค่าเฉลี่ย 3.35 ตามลำดับ

เมื่อจำแนกเพศ พบว่า เพศชายและหญิง มีลำดับค่าเฉลี่ยการรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง ไม่แตกต่างกัน กล่าวคือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มากที่สุด รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง ในขณะที่ LGBTQIAN+ ใช้วิธีการรับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มากที่สุด รองลงมาคือ การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ในขณะที่ค่าเฉลี่ยการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง น้อยกว่าเพศชายและหญิง

ทั้งนี้ การพิจารณาความแตกต่าง พบว่า การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง มีความแตกต่างระหว่างกลุ่ม อย่างน้อย 1 กลุ่ม คือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท สื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และการแสดงความรู้สึกเศร้า โกรธ ร้องไห้ กังวล หงุดหงิด มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

การพิจารณาจำแนกเพศ พบว่า LGBTQIAN+ ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง น้อยกว่า การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ในขณะที่ เพศชายและหญิง ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง มากกว่า เด็กและเยาวชนชาย มองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท หรือ สื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่า เพศหญิง และ LGBTQIAN+

ตารางที่ 4.16 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกเพศ

การรับมือและป้องกันการ ถูกกลั่นแกล้ง (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) การขอความช่วยเหลือ จากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง	3.35	1.33	3.69	1.24	3.40	1.22	3.54***	1.28
2) การมองหาวิธีการแก้ไข อื่นๆ เช่น ไม่อยู่ใน สถานการณ์เสี่ยง อยู่กับ เพื่อนสนิท	3.37	1.27	3.76	1.12	3.83	1.17	3.62***	1.19
3) สื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ	3.10	1.38	3.49	1.25	3.46	1.32	3.35***	1.31
4) การพยายามไม่สนใจ ทำ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น	3.02	1.40	3.46	1.35	3.51	1.31	3.31***	1.38

การรับมือและป้องกันการ ถูกกลั่นแกล้ง (N=907)	เพศ							
	ชาย		หญิง		LGBTQIAN+		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
5) การแสดงความรู้สึกเศร้า โกรธ ร้องไห้ กังวล หงุดหงิด	2.58	1.28	3.11	1.30	3.04	1.35	2.91***	1.32
6) การโต้ตอบกลับหรือสู้ กลับทางวาจา ร่างกาย หรือสิ่งของ เช่น ตะโกน ดั่งๆ กระทำกลับ ทำลาย สิ่งของ	2.74	1.39	2.75	1.37	2.63	1.42	2.74	1.38
รวม	3.03	0.90	3.38	0.77	3.31	0.84	3.24	0.84

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สำหรับการรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ พบว่า ช่วงอายุ 13 – 17 ปี ใช้วิธีการมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.62 รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ย 3.55

สำหรับช่วงอายุ 18 ปีขึ้นไป ใช้วิธีการมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 3.79 รองลงมาคือ สื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุด ทำ มีค่าเฉลี่ย 3.55 และการพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ย 3.46

ข้อสังเกตที่น่าสนใจ คือ เมื่อช่วงอายุเพิ่มขึ้นทำให้ค่าเฉลี่ยของการมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่นเดียวกับการพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และเด็กและเยาวชนอาจใช้วิธีการโต้ตอบกลับหรือสู้กลับทางวาจา ร่างกาย หรือ สิ่งของ เช่น ตะโกนดั่งๆ กระทำกลับ ทำลายสิ่งของ เพิ่มขึ้น แต่การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง มีค่าเฉลี่ยลดลง อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ความแตกต่างของการรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม

ตารางที่ 4.17 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง จำแนกช่วงอายุ

การรับมือและป้องกันการ ถูกกลั่นแกล้ง (N=907)	ช่วงอายุ					
	13 – 17 ปี		18 ปีขึ้นไป		รวม (เต็ม 5)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1) การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง	3.55	1.28	3.41	1.18	3.54	1.28
2) การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับ เพื่อนสนิท	3.62	1.20	3.79	1.10	3.62	1.19
3) สื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกหรือ ขอร้องให้หยุดทำ	3.32	1.32	3.55	1.17	3.35	1.31
4) การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือน ไม่มีอะไรเกิดขึ้น	3.30	1.39	3.46	1.27	3.31	1.38
5) การแสดงความรู้สึกเศร้า โกรธ ร้องไห้ กังวล หงุดหงิด	2.89	1.33	3.06	1.26	2.91	1.32
6) การโต้ตอบกลับหรือสู้กลับทาง วาจา ร่างกาย หรือสิ่งของ เช่น ตะโกนดั่งๆ กระทบกลับ ทำลาย สิ่งของ	2.74	1.39	2.83	1.28	2.74	1.38
รวม	3.24	0.85	3.35	0.72	3.24	0.84

หมายเหตุ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **
มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้งมี หลายลักษณะ โดยผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งจะพยายามไม่สนใจทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ในกรณีที่เป็นการกลั่นแกล้งที่ไม่รุนแรง หากมีความรุนแรงมากขึ้นจะหลีกเลี่ยงสถานการณ์ที่อาจทำให้ถูกกลั่นแกล้งโดยการอยู่กับกลุ่มเพื่อน การไม่แสดงข้อจำกัดของตนเอง ซึ่งการรับมือโดยการเลี่ยงสถานการณ์การถูกกลั่นแกล้ง อาจทำให้เด็กบางคนตัดสินใจแยกตัวออกจากสังคมหรือย้ายสถานศึกษาในที่สุด และ

อีกวิธีหนึ่งที่เด็กใช้รับมือกับการกลั่นแกล้งกัน คือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง แต่ในบางกรณี พบว่า เด็กไม่กล้าขอความช่วยเหลือจากครู เพราะกลัวผลกระทบที่จะตามมา ส่วนการโต้ตอบ จะมีเด็กเพียงบางกลุ่มเท่านั้นที่จะรับมือด้วยวิธีนี้ ซึ่งจากข้อมูล พบว่า เด็กที่ใช้วิธีการตอบโต้อาจมีครู ผู้ปกครอง หรือเพื่อนสนับสนุน และคิดว่าสามารถโต้ตอบกับผู้กระทำได้

“เรียนรู้ที่จะปล่อยผ่านและไม่ตอบสนองต่อการกลั่นแกล้งในเรื่องเล็กน้อย การไม่ให้ความสำคัญหรือไม่สนใจต่อคำพูดหรือพฤติกรรมที่บูลลี่ เพื่อให้เรื่องจบลงและไม่ส่งผลกระทบต่อจิตใจในระยะยาว อีกอย่างเด็กไม่กล้าบอกครู เพราะกลัวว่าจะโดนบูลลี่ซ้ำ พวกนั้นอยู่กันเป็นแก๊งใหญ่ ชอบใช้กำลังด้วย ยิ่งไม่กล้าบอก ก็จะไม่ให้เจอ ถ้าเจอก็จะอยู่กับเพื่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“เราจะเลือกกลุ่มตั้งแต่ที่เข้าเรียนมาเลย พอเราโดนแกล้งจากเพื่อนในกลุ่มก็จะอยู่ลำบาก แต่ก็ไม่อยากย้ายกลุ่ม กลัวไม่มีเพื่อน ก็ต้องยอมที่จะโดนแกล้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 28, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“ถ้าไม่รุนแรงมากจะทำไมเป็นไม่สนใจ ถ้าเราไม่สนใจเขาจะหยุดไปเอง เหมือนเขาทำอะไรเราไม่ได้ แต่ถ้าเขาไม่ยอมหยุดจะมาปรึกษาผู้ปกครอง บางทีผู้ปกครองก็บอกให้ไม่สนใจ หรือเลี่ยงสถานการณ์ แต่ถ้ายังไม่หยุดอีกก็จะบอกครู ครูก็จะเรียกมาคุยให้ แล้วถ้าเพื่อนโดนรุนแรงก็มีไปช่วยห้าม หรือไปบอกครูให้ครูมาช่วย” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“เคยมีเพื่อนในกลุ่มนิทานเล่าว่าเราไม่ชอบเพื่อนอีกคน ตอนโดนแรก ๆ ก็เก็บไว้คนเดียว แต่ออกจากกลุ่ม มาอยู่คนเดียว ทำอะไรคนเดียว ต่อมาเขาตามมาพูดไม่ดีอีกเลยบอกพ่อ เพราะอยากย้ายโรงเรียน แต่พ่อก็ไม่ได้สนับสนุนให้ย้ายโรงเรียนนะ บอกว่าไม่ต้องไปสนใจ ที่นี้เขาไม่หยุด เขาเอาไปพูดกับเพื่อนคนอื่น ๆ ด้วย เลยเป็นเรื่องใหญ่ ตั้งกลุ่มนิทาน เอาเราไปพูดในโซเชียล เราเลยเอาหลักฐานไปบอกครู อย่างน้อยก็ให้เขาหยุด ส่วนเราก็มีกลุ่มใหม่คบมาจนตอนนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 3, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“สอนลูกไม่ให้ไปกลั่นแกล้งใคร และแจ้งครูเมื่อเกิดปัญหา ไม่ให้ลูกเป็นคน
แกล้งและไม่ยอมให้ใครมาแกล้งด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 25, 10 มกราคม 2568)

“น้องสาวโดนเพื่อนในโรงเรียนบูลลี่ เพราะไม่ชอบที่น้องสาวของพี่
เป็นคนเสียงดัง เขาบูลลี่โดยการพูดแซะ ใช้สายตา พี่เลยเรียกทั้งสองฝ่ายมาคุยกันว่า
ไม่ชอบเพราะอะไร มีปัญหาอะไรกัน เอาอย่างนี้ได้มั้ย ถ้าไม่ชอบกันก็ต่างคนต่างอยู่
ไม่ต้องมายุ่งอะไรกัน แต่พี่คิดว่าเรื่องแบบนี้บางที่ต้องตอบโต้บ้างนะ ไม่งั้นจะได้ใจ ให้รู้ว่า
เราไม่ชอบนะที่ทำแบบนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, 10 มกราคม 2568)

4.4 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งใน จังหวัดชลบุรี

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กเริ่มตั้งแต่
การป้องกันปัญหา การส่งเสริมและพัฒนาทักษะที่จำเป็นให้กับเด็กและเยาวชน จนถึงการประสานส่งต่อให้
เด็กที่ได้รับผลกระทบจากการถูกลั่นแกล้งกันได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยมีการทำงานร่วมกับ
ทีมสหวิชาชีพที่มีความเฉพาะทั้งนักจิตวิทยา จิตแพทย์ และนักสังคมสงเคราะห์ โดยสามารถแบ่งเป็นประเด็น
ได้ดังนี้

4.4.1 มาตรการเชิงป้องกัน โดยการพัฒนาแนวทางการรับมือและป้องกันการถูกลั่นแกล้งกัน ในจังหวัดชลบุรี

มาตรการเชิงป้องกัน ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยกล่าวถึงการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับ
การเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น โดยการผลักดันนโยบาย และอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก
การคุ้มครองเด็ก การถูกลั่นแกล้งกัน และพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การถูกลั่นแกล้ง รวมถึงการส่งเสริมทักษะ
ทางสังคมให้กับเด็ก เช่น ทักษะการแก้ปัญหา การจัดการอารมณ์ ซึ่งการจัดกิจกรรมดังกล่าวจำเป็นต้องทำ
ในทุกพื้นที่ทั้งครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งการรณรงค์ลดการถูกลั่นแกล้งกันในชุมชน โดยสร้าง
การมีส่วนร่วมระหว่างเด็ก ครอบครัว และชุมชน

1) การผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็กให้เป็นที่รู้จัก และผลักดันนโยบายส่งเสริม
สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยกับเด็กในทุกพื้นที่

“ควรมีนโยบายเรื่องนี้ให้ชัดเจน ประกาศไปเลยว่าไม่เอาความรุนแรง ทุกพื้นที่ ต้องปลอดความรุนแรง การกลั่นแกล้งกัน แล้วถ้ามีการกลั่นแกล้งกันต้องมีนโยบายให้ เด็กได้รับการเยียวยา” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

2) การสร้างการตระหนักรู้เรื่องการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น และผลกระทบ จากการกลั่นแกล้งกัน

“ให้ความรู้เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกัน ให้เด็กเข้าใจถึงความหมายและ ผลกระทบที่เกิดจากการกระทำที่ไม่เหมาะสม และควรดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ เด็กมีความตระหนักและรับรู้ถึงความสำคัญของการเคารพสิทธิและการปฏิบัติต่อผู้อื่น การสอนให้เด็กรู้จักเห็นใจและมีความรับผิดชอบต่อพฤติกรรมของตนเองจะช่วย ลดการกระทำบูลลี่ได้ในระยะยาว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

“Bullying มักจะเกิดในวัยรุ่น พอจะเอากฎหมายมาควบคุม อาจจะเข้าไม่ถึงเด็ก คิดว่ากฎหมายไม่น่าจะสู้จิตใต้สำนึก การสร้างจิตสำนึกที่ดีน่าจะช่วยได้ มากกว่า อยากให้มีค่ายเยาวชนที่เกี่ยวกับประเด็นเรื่องการกลั่นแกล้ง มาคอยอบรมเด็ก พัฒนาเด็ก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 29, 28 มกราคม 2568)

“มีการอบรมเรื่องการกลั่นแกล้งกันอยู่แล้ว แต่อาจจะขาดความต่อเนื่อง หรือนักเรียนอาจจะไม่ทันคิดตอนทำ เพราะฉะนั้นถ้าจะป้องกันต้องต่อเนื่อง เน้นย้ำ ตลอด อาจมีวิทยากรจากภายนอกมาพูดหรือมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้มาช่วยทำ กิจกรรม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 5, 10 มกราคม 2568)

“ต้องมีการอบรมให้รู้จักว่านี่คือการบูลลี่ เพราะบางคนไม่รู้คิดว่าทำได้ ต้องให้รู้ผลกระทบด้วยว่าทำแล้วไม่ดียังไง เพราะเรื่องแบบนี้มันถึงขั้นเสียชีวิตกันได้เลย นะ ที่ผ่านมาจะอบรมเรื่องสารเสพติดอะไรแบบนี้ เรื่องบูลลี่นี้ก็ควรมีการอบรมด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“การจัดโครงการกับชุมชน ให้ผู้ปกครองมาแชร์เรื่องการกลั่นแกล้งกันว่า เขาคิดอย่างไร เพราะบางที่ผู้ปกครองไม่รู้ด้วยซ้ำว่าคำที่ตัวเองพูดอาจส่งผลกระทบต่อจิตใจเด็ก หรืออย่างในชุมชนก็มีการล้อกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, 10 มกราคม 2568)

“การอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับเด็กและครอบครัวเกี่ยวกับการจัดการอารมณ์ ... สร้างวัฒนธรรมไม่ยอมรับการกลั่นแกล้ง แล้วก็ปลูกฝังความเห็นอกเห็นใจให้เด็ก” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 22, 10 มกราคม 2568)

“ควรมีการจัดงานรณรงค์ No Bullying ในโรงเรียนและชุมชน อย่างยิ่งใหญ่ เพื่อสร้างความตระหนักรู้เกี่ยวกับการไม่ยอมรับการบูลลี่ โดยการรณรงค์ ให้เด็ก ผู้ปกครอง และคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การร่วมกันทำป้าย ข้อความคำต้องห้ามที่เกี่ยวข้องกับการกลั่นแกล้งหรือการบูลลี่ ซึ่งจะเป็นการใช้ศิลปะ และความคิดสร้างสรรค์ในการส่งเสริมความเข้าใจถึงผลกระทบจากการกระทำดังกล่าว และยังช่วยให้เด็กและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกถึงการต่อต้านการบูลลี่ ในรูปแบบที่สนุกสนานและเป็นมิตร ...” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, 10 มกราคม 2568)

“ให้กลุ่ม Influencer ที่มีผลต่อพฤติกรรมเด็ก ออกมาพูด หรือแสดงออก ในพฤติกรรมที่เหมาะสมเป็นแบบอย่างให้เด็ก หรือช่วยรณรงค์ในเรื่องนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์ คนที่ 29, 28 มกราคม 2568)

“เด็กควรเรียนรู้และฝึกฝนการควบคุมอารมณ์ของตนเองเมื่อถูกกลั่นแกล้ง เพื่อที่จะสามารถจัดการกับสถานการณ์ได้อย่างมีเหตุผล และควรมีทักษะในการแยกแยะ ระหว่างความรู้สึกส่วนตัวและการตัดสินใจในการตอบสนองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้พวกเขาสามารถจัดการกับความขัดแย้งได้ โดยไม่เพิ่มความรุนแรงหรือ ความเข้าใจผิด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, 10 มกราคม 2568)

“ควรมีการส่งเสริมและมอบรางวัลให้แก่เด็กที่แสดงพฤติกรรมที่ดี เช่น การช่วยเหลือผู้อื่น หรือการไม่กลั่นแกล้ง จะช่วยกระตุ้นให้เด็กมีแรงบันดาลใจในการเป็นคนดีและหลีกเลี่ยงพฤติกรรมการบูลลี่ที่ไม่เหมาะสม” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 1 กุมภาพันธ์ 2568)

3) การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกัน

“การสร้างเครือข่ายเฝ้าระวังและป้องกันการบูลลี่ในเด็ก หลายภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูในโรงเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน ตำรวจ พยาบาล นักจิตวิทยา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จะช่วยเสริมสร้างการเฝ้าระวังปัญหาและป้องกันการกลั่นแกล้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ เครือข่ายดังกล่าว ควรร่วมมือกันในการติดตามและแก้ไขปัญหา แบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดการปัญหามีความเป็นระบบและครบวงจร” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

“ต้องมีการเฝ้าระวังปัญหา อย่างในโรงเรียนถ้ากลั่นแกล้งกันรุนแรงต้องมาแจ้งครูเด็กบางคนช่วยระงับเหตุได้นะ เขามีทักษะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเหมือนเรียกเพื่อนที่จะถูกแกล้งออกจากสถานการณ์นั้น หรือเบี่ยงเบนความสนใจ หรือถ้าเจอบ่อย ๆ อาจแจ้งครูให้สังเกตเพื่อน ... แบบนี้ไม่ต้องเอาตัวเองไปเสี่ยงก็ได้ แค่ส่งสัญญาณ ไม่ต้องออกตัวเพราะเด็กก็กลัวถูกแกล้งไปด้วย” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“สภาเด็กและเยาวชน กำหนดมาตรการในการป้องกันเด็กที่โดนกระทำการจัดกิจกรรมอบรมเด็ก จริงๆ อยากให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงเพราะเริ่มรุนแรงขึ้น แต่ตอนนี้สภานักเรียน สภาเด็กควรกำหนดมาตรการที่พอทำได้ก่อน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 28, 28 มกราคม 2568)

“จะคอยดูถ้ามีการกลั่นแกล้งกันจะเข้าไปแทรกแซงกันทันทีทุกครั้ง เพราะเป็นสภานักเรียน เราไปตักเตือนเขาก็ไม่ว่าอะไร บางคนอาจมีท่าที่ไม่พอใจ แต่ไม่ได้

มาทำรุนแรงกับเรา จริงๆ คิดว่าทุกคนสามารถเข้าไปห้ามได้ เพราะที่โรงเรียนกลั่นแกล้งกันไม่รุนแรงเป็นการแหย่เพื่อน เล่นกับเพื่อนมากกว่า แต่ถ้ารุนแรงถึงขั้นทำร้ายร่างกายแบบนี้ก็จะบอกฝ่ายปกครอง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

4) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก

“สร้างสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ต้องทำทั้งครอบครัว ชุมชน โรงเรียน ช่องทางออนไลน์ มองว่าการแก้ไขปัญหาต้องเริ่มจากครอบครัวก่อน ต้องเข้าใจเรื่องราวภายในของตนเองมากที่สุด” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, 10 มกราคม 2568)

“สร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่มีการกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ การสร้างข้อตกลงนี้ควรเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่บูลลี่อย่างมีความรับผิดชอบ และส่งเสริมการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 10 มกราคม 2568)

“โรงเรียนเป็นโรงเรียนเล็ก ๆ เรารู้จักกันหมด รู้จักครอบครัวกันด้วย ครูไปเยี่ยมบ้านทั่วถึง ที่นี้ไม่ค่อยมีบรรยากาศของการแข่งขัน อยู่กับแบบเอื้อเฟื้อมากกว่าเหมือนบรรยากาศดี คนไม่ทำร้ายกัน เห็นอกเห็นใจกัน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 30, 16 กุมภาพันธ์ 2568)

“การสร้างกิจกรรมและบรรยากาศเชิงบวกในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชน ทั้งครอบครัว/ผู้ปกครอง เด็ก ผู้นำชุมชน ครู และเครือข่าย จะทำให้เกิดประสบการณ์ที่ดีร่วมกัน มีความสามัคคี ไม่เกิดการบูลลี่” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, 10 มกราคม 2568)

4.4.2 มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกัน ในจังหวัดชลบุรี

มาตรการในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาจากการกลั่นแกล้งกัน อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกัน และเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกัน นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงการสร้างมาตรการป้องกันปัญหาไม่ให้เกิดการกระทำซ้ำด้วย จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า มาตรการดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของครู ผู้ปกครอง และชุมชน รวมถึงวิชาชีพที่มีความเฉพาะ อย่างนักจิตวิทยา ทั้งนี้ อาจมีการดำเนินการสร้างหลักสูตรนักจัดการความรุนแรง ที่บูรณาการความรู้หลายศาสตร์ เพื่อสร้างแกนนำนักเรียน ครู และผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ที่สำคัญ ให้เข้าใจปัญหาในเชิงลึกและสามารถใกล้เคียง จัดการความรุนแรงและปัญหาการกลั่นแกล้งได้

1) การสร้างระบบใกล้เคียง

“บางทีเด็กแก้ปัญหาคนเดียวไม่ได้ หากจะแก้ต้องมีคนกลางที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายรู้สึกปลอดภัยในการเปิดใจพูดคุยกัน โดยให้โอกาสทั้งเด็กที่เป็นผู้กระทำและผู้ถูกกระทำได้อธิบายเหตุผลของตนเองอย่างเต็มที่ คนกลางจะต้องรับฟังอย่างตั้งใจและไม่ตัดสินใจในทันที พร้อมกับการให้คำแนะนำและการตักเตือนด้วยความเห็นอกเห็นใจ เพื่อให้เด็กเข้าใจถึงผลกระทบจากพฤติกรรมของตนเองและสามารถปรับปรุงพฤติกรรมในอนาคตได้อย่างมีสติ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 15, 10 มกราคม 2568)

“มาตรการในระยะสั้น รับฟังปัญหา เก็บข้อมูลทำหน้าที่เป็นตัวกลาง ใกล้เคียง อย่างเป็นธรรมชาติ คอยติดตามผล ในมาตรการระยะยาว คือการปรับทัศนคติ จิตสำนึก พยายามหากิจกรรมสร้างสรรค์มาให้เด็กทำ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 6, 10 มกราคม 2568)

“เฉพาะหน้า ควรสอบข้อเท็จจริง พูดคุย แต่ควรมีตัวกลางที่มีความเชี่ยวชาญ มีความเป็นมืออาชีพ” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 12, 10 มกราคม 2568)

2) การพัฒนาระบบบริการให้การปรึกษาและการส่งเสริมวิธีการดูแลสุขภาพจิต

“วิธีการ Deep Talk กับเพื่อนสนิท หาทางออกร่วมกับกลุ่มเพื่อน จริงๆ สามารถใช้กับครอบครัวได้ด้วยนะ เป็นวิธีที่ทำได้ง่าย แต่ต้องสอนให้เด็กรู้จักใช้วิธีการนี้” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 17, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“ต้องมีผู้ที่สามารถให้คำปรึกษาแนะนำ มีครูแนะนำช่วยเหลือเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 18, 10 มกราคม 2568)

“กิจกรรม YC นักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา โดยการหาแกนนำนักเรียน ที่มีทักษะการให้คำปรึกษาเบื้องต้น เพื่อช่วยดูแลเพื่อนในห้องเรียน ให้คำปรึกษาเพื่อน หรือเป็นกระบอกเสียงให้เพื่อน อีกทั้งยังผ่านกล่องแจ้งข่าว” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“ทุกวันนี้การกลั่นแกล้งกันก็ยังมีเกิดขึ้น บริการที่โรงเรียนมีอาจไม่เพียงพอจริงๆ อย่างให้การปรึกษาก็มี แต่บางทีเด็กที่โดนเขาก็ไม่สบายใจมากๆ อยากให้มีผู้เชี่ยวชาญมาให้คำปรึกษาตรงนี้ ไม่ต้องมาประจำก็ได้ แต่เด็กต้องรู้ว่าจะไประบายได้ที่ไหน” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 7, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“อยากให้มีคลินิกให้การปรึกษาสำหรับคนที่เขารับมือไม่ได้จากการถูกกลั่นแกล้ง อย่างยาเสพติดที่โรงเรียนจะมีคลินิก เรื่องบูลลี่ก็ควรมีคลินิกเหมือนกัน เขาจะได้รับ การปรึกษาด้วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 16, 14 กุมภาพันธ์ 2568)

“โรงเรียนอาจมีระบบการให้การปรึกษาที่ไม่เพียงพอต่อเรื่องนี้ อย่างตอนที่เรถูกกลั่นแกล้ง ไม่อยากเล่าให้ใครในโรงเรียนฟังเลย เพราะกลัวเขารู้จักกันแล้วเอาไปเล่าต่อ เลยเล่าให้เพื่อนโรงเรียนอื่นฟัง เราไวใจเพราะเขาไม่รู้อะไรเกี่ยวกับเรื่องนี้ และไม่มีผลอะไรด้วย เลยคิดว่าพื้นที่ให้เด็กระบายอารมณ์สำคัญมาก อาจเป็นนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์มาให้การปรึกษา” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 1, 15 กุมภาพันธ์ 2568)

“เรื่องนี้อาจจำเป็นต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบที่ชัดเจน หรือมีนักจิตวิทยา
อย่างเมื่อก่อนทางโรงเรียนมีนักจิตวิทยาเขาไปทุกอาทิตย์ Boom อยู่ไม่นาน ตอนนี
ก็ไม่ได้มาแล้ว ส่วนบางโรงเรียนก็อยู่ไกลให้นักจิตวิทยาของเขตพื้นที่การศึกษาไม่สะดวก
เป็นนักจิตวิทยาของบ้านพักเด็กและครอบครัวก็ได้ มาให้การปรึกษาเด็กที่มี
ความไม่สบายใจ ทำให้เป็นระบบว่าถ้ามีเด็กต้องการการปรึกษาติดต่อใครได้บ้าง”
(การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

“มีเด็กที่เป็นผู้กลั่นแกล้งคนอื่น แล้วก็เด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งสองกลุ่ม
ต้องการการดูแลเหมือนกัน เพราะคนที่กลั่นแกล้งอาจมีปมจากครอบครัวก็ได้
ถ้ามีนักจิตวิทยาไปเยี่ยมบ้านให้การปรึกษาด้วยจะดีมาก ไปแบบไม่ได้ไปจับผิด หรือ
ประกาศให้รู้ว่าลูกบ้านนี้มีปัญหา แต่ไปกับครู เพื่อช่วยค้นหาสาเหตุของพฤติกรรมได้
แล้วก็เยียวยาเด็กได้ด้วยซึ่งอาจต้องมีการขออนุญาตผู้ปกครองกับเด็กก่อน ปกติก่อนไป
เราต้องนัดหมายอยู่แล้ว” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 11, 10 มกราคม 2568)

3) มาตรการในการปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น

“โรงเรียนควรมีมาตรการที่ชัดเจนในการตัดคะแนนความประพฤติของเด็ก
ที่ทำความผิดเกี่ยวกับการบูลลี่ ซึ่งจะช่วยให้เด็กตระหนักถึงความสำคัญของการประพฤติตน
อย่างมีจริยธรรมและเคารพผู้อื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 1 กุมภาพันธ์ 2568)

“ควรมีการเรียกพบและตักเตือนเด็กที่มีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง Bullying
อย่างเหมาะสม ไม่ควรเป็นการลงโทษเพียงแค่การสร้างความกลัว แต่ควรเน้นการให้
ความเข้าใจถึงผลกระทบจากการกระทำ ทั้งต่อตัวผู้ถูกกลั่นแกล้งและต่อตัวเด็กที่กระทำ
การกลั่นแกล้งเอง การใช้วิธีการที่มีความละเอียดอ่อนและให้โอกาสเด็กได้แสดง
ความเห็น จะช่วยให้เด็กสามารถเข้าใจถึงความผิดพลาดและเรียนรู้วิธีการปรับปรุง
พฤติกรรมได้ดียิ่งขึ้น และควรมีการกำหนดข้อตกลงร่วมกันในชุมชน เพื่อให้เด็กและ
ผู้ปกครองรับทราบและยินยอมในการปรับพฤติกรรมไม่บูลลี่หรือกลั่นแกล้งผู้อื่น

เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมที่ไม่มีการกลั่นแกล้งหรือบูลลี่ ข้อตกลงนี้ควรเป็นการร่วมมือกันระหว่างโรงเรียน ชุมชน และครอบครัว เพื่อให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการไม่บูลลี่อย่างมีความรับผิดชอบ และส่งเสริมการเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีของผู้อื่น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 10 มกราคม 2568)

“ผมก็จะเรียกพูดคุย เพื่ออบรม ตักเตือนพฤติกรรมการกลั่นแกล้งเพื่อน และการก่อวินในห้องเรียน โดยอธิบายให้เข้าใจ เกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันในห้องเรียน ต้องมีความเกรงใจซึ่งกันและกัน ส่งเรื่องให้ครูที่ปรึกษาทราบ หรือส่งเรื่องให้ครูแนะแนวทราบพฤติกรรมของเด็ก หากมีความรุนแรงต้องแจ้งผู้ปกครองจะส่งเรื่องให้ผู้ปกครองทราบพฤติกรรมของบุตรหลาน เพื่อให้ผู้ปกครองให้การอบรมสั่งสอนบุตรหลานหรือปรับพฤติกรรม หลังจากนั้นจะสังเกตพฤติกรรมของเด็กอย่างต่อเนื่อง ถ้าพฤติกรรมดีขึ้นก็จบแค่นั้น แต่ถ้าทำซ้ำ จะมีการส่งเรื่องไปฝ่ายปกครอง เพื่อจัดการตามกฎหมายของโรงเรียน/ชุมชน เช่น หักคะแนนจิตพิสัย บันทึกขึ้นแบล็คลิส แล้วให้ทำกิจกรรมอาสาบำบัดความประพฤติ เป็นต้น” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 10, 10 มกราคม 2568)

4.4.3 มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า กลุ่มเด็กเปราะบางในชุมชนมีความหลากหลาย และอาจมีความเปราะบางในหลายมิติ เด็กบางคนมีความเปราะบาง เนื่องจากกลั่นแกล้งกัน เพราะฉะนั้น ในกรณีที่ได้รับผลกระทบรุนแรงจนจำเป็นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพ การคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้งจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทีมสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ทั้งครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ตำรวจ รวมถึงความร่วมมือของผู้ปกครอง

“ตอนแรกโรงเรียน มีกลไกแจ้งเหตุผ่านโรงเรียน และทีมงานช่วยเหลือเด็ก แล้วก็ผู้ปกครองมีกลุ่มพ่อแม่ช่วยกันดูแลเด็กในพื้นที่ อาจมีการส่งต่อไปนักจิตวิทยา หรือหน่วยงานคุ้มครองเด็ก เพราะบางที่เป็นปัญหาหนัก ต้องให้หน่วยงานเฉพาะช่วย” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 24, 10 มกราคม 2568)

“ควรมีกระบวนการส่งต่อและจัดการปัญหาที่ชัดเจน การมีขั้นตอนการจัดการปัญหาการบูลลี่ที่มีความชัดเจนและยุติธรรม จะช่วยให้เด็กและผู้ปกครองมั่นใจได้ว่า ถ้าเกิดปัญหา เด็กจะได้รับการดูแลและแก้ไขปัญหาคด้วยความยุติธรรม มีการรายงานและจัดการกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมจะทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกมั่นใจได้ว่าเด็กจะไม่ถูกรบกวนการบูลลี่หรือกลั่นแกล้งอีกในอนาคต” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 14, 10 มกราคม 2568)

“คนที่ทำเรื่องนี้ต้องเข้าใจว่าส่งต่อไปทางไหน ควรมีผังว่าถ้าเกิดเหตุการณ์จะช่วยตรงไหน ศูนย์ให้คำปรึกษาก็ต้องมีผู้เชี่ยวชาญเข้ามา มองว่ากลไกทางกฎหมายอาจจะไม่แก้ไขปัญหา เพราะคนที่ถูกรบูลลี่ ก็คือคนที่ถูกรบกวน จริง ๆ ทุกคนมีบทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาค ครอบครัว ญาติ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชุมชน อสม. ครู อพม. นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 13, 10 มกราคม 2568)

สำหรับกลไกในระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม พบว่า ทุกภาคส่วนในชุมชนมีส่วนในการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยส่วนที่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดคือครอบครัว ที่ต้องทำหน้าที่ในการอบรมสั่งสอน และสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและปราศจากการกลั่นแกล้งกัน ในครอบครัว ในกรณีที่เด็กมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกัน ครอบครัวต้องมีส่วนในการปรับพฤติกรรมเด็ก ส่วนโรงเรียนมีบทบาทในการอบรมสั่งสอนเด็กเช่นกัน เมื่อเกิดปัญหากลั่นแกล้งกันในโรงเรียน ครูจะเป็นผู้ดำเนินการกับปัญหาที่เกิดขึ้น ตามระเบียบของโรงเรียน นอกจากนี้ ครูยังมีบทบาทในการให้คำแนะนำ ให้การปรึกษาแก่เด็ก และประสานกับครอบครัว รวมถึงทีมสหวิชาชีพ เพื่อป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้น ส่วนวิชาชีพอื่น ๆ ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยกล่าวถึงนักจิตวิทยามากที่สุด และมีการกล่าวถึงนักสังคมสงเคราะห์ รวมถึงพนักงานเจ้าหน้าที่คุ้มครองเด็กในกรณีที่เด็กจำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ส่วนผู้นำชุมชน คนในชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถูกกล่าวถึงในลักษณะของส่วนหนุนเสริมในการสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและปลอดภัยกับเด็ก รวมถึงการมีบทบาทในการเฝ้าระวังและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งกันในชุมชน ซึ่งหากเป็นกรณีที่มีความรุนแรง ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยได้เสนอให้ตำรวจเข้ามามีส่วนในการจัดการเรื่องดังกล่าวด้วย

“ถ้าในระดับความรุนแรงที่ถึงขั้นต้องคุ้มครองสวัสดิภาพ คิดว่าเป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก เพราะมีเด็กที่เป็นคนถูกทำก็ไม่กล้าพูด พยานหรือคนอยู่ในสถานการณ์ก็คงกลัวจะให้ข้อมูล กลัวกลับไปแล้วถูกแกล้งอีก เลยมองว่าต้องมีการคุ้มครองเหยื่อและพยานด้วย ส่วนคนที่กลั่นแกล้ง ก็ต้องทำข้อตกลงกับผู้ปกครอง แต่ถ้าเป็นปัญหาเรื่องอื่นด้วยก็ต้องดูว่าผู้ปกครองจะดูแลเด็กได้หรือเปล่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 26, 10 มกราคม 2568)

“ครูมีแนวปฏิบัติในการดำเนินการเมื่อมีการกลั่นแกล้งกันอยู่แล้ว นอกจากให้ความรู้เราต้องสอนเด็กเรื่องคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติด้วย ทุกเช้าโฮมรูมเราจะพูดเรื่องนี้ แต่อาจจะไม่ทุกวัน แต่ถ้าเด็กกลั่นแกล้งกัน แล้วเรารู้ เราจะแจ้งครูประจำชั้นทราบ เพื่อหาข้อมูล แล้วจึงเรียกทั้งสองฝ่ายมาคุย ถ้าเกิดครูประจำชั้นรู้แล้วแล้วจัดการไม่ได้ ก็จะส่งมาที่ฝ่ายกิจการนักเรียน ฝ่ายปกครอง เราก็จะเรียกมาคุยเหมือนกัน แต่เรียกมาคนละที เวลาคุยเราก็จะบอกว่าถ้ามีคนทำแบบนี้กับเรา เราจะรู้สึกอย่างไร ให้เขาได้ทบทวน แล้วอาจจะมีการหักคะแนนความประพฤติ หรือเรียกผู้ปกครอง แต่ที่นี้พอเรียกผู้ปกครองเขาต้องทำงาน บางคนก็มา อย่างของผมที่มีปัญหาที่มีทั้งมาและไม่มา ที่ไม่มาเขาก็อาจจะไม่เข้าใจ การกลั่นแกล้งกันบางที่เป็นเรื่องคำพูด ผู้ปกครองอาจไม่เข้าใจ เคยมีที่บอกว่า ก็ไม่เห็นมีใครเป็นอะไรนี่คะ ครูก็จัดการไปเลย เราเข้าใจนะ ว่าถ้าผู้ปกครองเข้ามาอาจเป็นเรื่องใหญ่ แต่ถ้าผู้ปกครองรับทราบและช่วยกันปรับพฤติกรรมให้กับเด็กแบบนี้จะดีกว่า” (ผู้ให้สัมภาษณ์คนที่ 4, 10 มกราคม 2568)

“เคยมีเรื่องที่ทำราวจเข้ามาเกี่ยวข้อง เริ่มจากการกลั่นแกล้งกันจนเป็นความรุนแรง ส่วนนี้ไม่ได้ลงโทษทางกฎหมาย แต่มาระงับเหตุ แล้วเขาก็มาพูดคุยความรู้ว่าทำแบบนี้ไม่ได้ เพราะอะไร ส่วนชุมชน เรามองว่าช่วยเฝ้าระวัง จัดกิจกรรมได้ แล้วก็เคยของบจาก อบต มาจัดกิจกรรม แต่โรงเรียนไกลๆ เล็กๆ อาจไม่มีงบมากพอที่จะจัดในทุกชั้น แต่ก็ดีที่เขามาสสนับสนุน เข้าใจว่าเป็นบทบาทของนักจิตวิทยานะ ถ้าเกิดปัญหาที่กระทบต่อจิตใจ ก็มีเด็กที่ให้การปรึกษาอยู่ เป็นเด็กที่ต้องคุ้มครองสวัสดิภาพด้วย ส่วนคุ้มครองสวัสดิภาพทางนักสังคมสงเคราะห์ พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการ แต่นักจิตวิทยาเยียวยาจิตใจ แล้วก็มีที่ต้องส่งต่อจิตแพทย์” (การสนทนากลุ่ม, 10 มกราคม 2568)

4.4.4 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั้งระบบ

จากการศึกษาพบว่าแนวทางการรับมือและป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ควรดำเนินการผ่าน 3 มาตรการหลัก ได้แก่ (1) มาตรการเชิงป้องกัน โดยสร้างความตระหนักเรื่องสิทธิเด็กและส่งเสริมทักษะทางสังคม (2) มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุน เช่น การพัฒนาระบบกลี้ยและบริการให้คำปรึกษาโดยวิชาชีพเฉพาะ และ (3) มาตรการคุ้มครอง เช่น การสร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพและการติดตามเยียวยาอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การทำงานอย่างเป็นระบบและการบูรณาการระหว่างครอบครัว โรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยและลดปัญหาการกลั่นแกล้งในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางทั้งระบบ มีดังนี้

ตารางที่ 4.18 การพัฒนาระบบการคุ้มครองทั้งระบบ

ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม	ผลผลิต	ผลลัพธ์
- บุคลากรทางการศึกษา - ทีมสหวิชาการ - งบประมาณสนับสนุน - ทรัพยากรในการให้ความรู้ เช่น คู่มือ การปฏิบัติงาน วัสดุ สื่อการสอน - ความร่วมมือจากผู้ปกครอง - ความร่วมมือจากชุมชน - หน่วยงานท้องถิ่น เช่น อบต. ผู้นำชุมชน	มาตรการเชิงป้องกัน - กิจกรรมสร้างความตระหนัก เช่น การแสดงละคร บอร์ด นิทรรศการ - จัดกิจกรรมรณรงค์ในวันต่อต้านการกลั่นแกล้งสากล - รณรงค์ในชุมชนผ่านโซเชียลมีเดียและกิจกรรมภายในโรงเรียน - บูรณาการเรื่องการตระหนักรู้เรื่องการกลั่นแกล้งในหลักสูตรการเรียนการสอน มาตรการเชิงส่งเสริมสนับสนุน - ตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาและสายด่วนรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการกลั่นแกล้ง	- ครูและบุคลากรได้รับความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง - หลักสูตรการเรียนการสอนที่บูรณาการเรื่องการกลั่นแกล้ง - นักเรียนและชุมชนมีความเข้าใจในผลกระทบของการกลั่นแกล้ง - แนวทางการปฏิบัติงานที่ชัดเจนในการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง - ช่องทางให้เด็กและเยาวชนสามารถ	- อัตราการกลั่นแกล้งในโรงเรียนและชุมชนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ - นักเรียนมีความรู้สึกปลอดภัยและมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้น - เกิดวัฒนธรรมของความเข้าใจและการยอมรับในโรงเรียนและชุมชน - กลไกที่มีประสิทธิภาพที่บูรณาการทุกภาคส่วนและทุกวิชาชีพ - ความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ครอบครัว และชุมชนในการป้องกันและ

ปัจจัยนำเข้า	กิจกรรม	ผลผลิต	ผลลัพธ์
- ระบบการจัดการปัญหา เช่น ผู้รับผิดชอบหลักในการบูรณาการ - ทรัพยากรอื่น ๆ ที่จำเป็น	- จัดอบรมให้ครูและบุคลากร เรื่องการสังเกตและรับมือกับการกลั่นแกล้ง - จัดทำระบบการคัดกรองเด็กที่มีความเสี่ยงในการกลั่นแกล้ง และถูกกลั่นแกล้ง รวมทั้ง อารมณ์ของนักเรียน - จัดกิจกรรมภายในโรงเรียน เช่น มุมปลอดภัยสำหรับพูดคุยปัญหา - กิจกรรมเพื่อนช่วยเพื่อน สร้างพื้นที่พูดคุยระบายปัญหากับครูที่ปรึกษา หรือผู้ปกครอง - กิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ และสังคมให้กับนักเรียน - กิจกรรมเสริมสร้างทักษะทางอารมณ์ และสังคมให้กับนักเรียน - กิจกรรมบูรณาการร่วมกับครอบครัว ผู้ปกครอง และชุมชน มาตรการเชิงคุ้มครอง - การจัดทำแนวทางการทำงานกับทีมสหวิชาชีพ	ร้องเรียนหรือขอความช่วยเหลือได้ - กลไกการทำงานหรือระบบเพื่อการลดการกลั่นแกล้ง - ระบบการบูรณาการของทีมสหวิชาชีพ - อบรมหลักสูตร “นักจัดการความรุนแรง” ที่บูรณาการทั้งนักเรียน ครู ผู้ปกครอง และชุมชน	แก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งเพิ่มมากขึ้น

บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เพื่อตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี 2) เพื่อศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี จากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ระยะ โดยการวิจัยระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลแบบสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี เกี่ยวกับสถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนและแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และในการวิจัยระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยเกี่ยวกับสถานการณ์การกลั่นแกล้งกัน แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้ง และแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี ข้อมูลจากการวิจัยทั้ง 2 ระยะ สามารถสรุป อภิปรายผล และให้ข้อเสนอแนะได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 สรุปข้อมูลผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี มีเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ระยะ ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บข้อมูลแบบสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี จำนวน 907 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาเป็นเพศชาย และ LGBTQIAN+ ตามลำดับ โดยส่วนใหญ่ อายุ 13 – 17 ปี โดยอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 15 ปี อายุต่ำสุด 13 ปี และสูงสุด 19 ปี โดยผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่ ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในสถานศึกษาของรัฐ

ส่วนการวิจัยระยะที่ 2 วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เด็กและเยาวชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จำนวน 30 คน และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ได้แก่ ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักพัฒนาสังคม และเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ จำนวน 40 คน

ส่วนที่ 2 สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี

1) สถานการณ์การกลั่นแกล้ง

ผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยให้ความหมายการกลั่นแกล้งกันว่าหมายถึง การกระทำที่ส่งผลเสียหายต่อผู้อื่นทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยการกระทำที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน อาจมาจากการกระทำและคำพูด และสามารถเกิดได้ทั้งต่อหน้าและในช่องทางออนไลน์ ซึ่งการกลั่นแกล้งกันมีความต่อเนื่อง และมีความรุนแรงหลายระดับ อีกทั้งยังสามารถขยายวงกว้างได้ โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ จากผลการสำรวจสะท้อนให้เห็นว่าเด็กและเยาวชนส่วนใหญ่เคยถูกกลั่นแกล้ง โดยพฤติกรรมการกลั่นแกล้งที่พบบ่อยที่สุด คือ การล้อเลียน การพูดจาดูถูก และ LGBTQIAN+ พบเห็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งสูงสุด โดยพฤติกรรมที่พบคือการข่มขู่ในทางนี้เพศหญิงและ LGBTQIAN+ มีการรับรู้และพบเห็นพฤติกรรมการกลั่นแกล้งสูงกว่าเพศชาย และส่วนใหญ่เด็กและเยาวชนถูกกลั่นแกล้งอย่างน้อย 1 วิธีการ โดยเพศชายมักพบการถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่มากที่สุด รองลงมาคือ ถูกพูดจา ดูถูก คำทอ ส่วนการถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผลัก เดินชน ตบตี กับ ถูกข่มขู่ และการถูกนิทาเป็นวิธีการที่พบได้เท่ากัน ในขณะที่เพศหญิง ถูกพูดจา ดูถูก คำทอมากที่สุด รองลงมาคือ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ และถูกข่มขู่ หรือถูกนิทา ส่วน LGBTQIAN+ ถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ มากที่สุด รองลงมาคือ ถูกพูดจา ดูถูก คำทอ และถูกจับร่างกายทั้งที่ฉันทันใจและไม่ยินยอม

ทั้งนี้การกลั่นแกล้งในสังคมออนไลน์ที่เกิดขึ้นได้ง่าย และมีค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นตามช่วงอายุ โดยช่วงอายุ 13 – 17 ปี มีค่าเฉลี่ย 2.21 และ 18 ปีขึ้นไป มีค่าเฉลี่ย 2.27 ซึ่งการเข้าถึงเทคโนโลยีของเด็กต้องมีความรู้เรื่องสื่อและความรู้เท่าทันเรื่องการกลั่นแกล้งด้วย นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนประเด็นเรื่องเพศของผู้ถูกกลั่นแกล้งว่า เด็กและเยาวชน LGBTQIAN+ เคยถูกกลั่นแกล้งมากที่สุด ร้อยละ 97.5 ซึ่งสูงกว่า เพศชาย ร้อยละ 94.5 และเพศหญิง ร้อยละ 91.6 ดังนั้น การกลั่นแกล้ง

มีนัยยะสำคัญเรื่องเพศและความหลากหลายด้วย กลไกการรับมือ แก้ไข หรือการให้ความรู้เรื่องการกลั่นแกล้ง อาจต้องรวมถึงการให้ความรู้เรื่องความการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางเพศด้วย

2) ผู้พบการกลั่นแกล้ง

ในส่วนของผู้ที่พบเห็นเหตุการณ์ส่วนใหญ่เป็นบุคคลที่อยู่ในชีวิตประจำวันของเด็ก เช่น เพื่อน ครู และผู้ปกครอง โดยผู้พบเห็นที่เป็นเพื่อนมีทั้งนิ่งเฉย ปกป้อง การตัดสินใจขึ้นอยู่กับความใกล้ชิด ความรุนแรง และความกล้า หากมีการปกป้องหรือระงับเหตุ การกลั่นแกล้งนั้นมักจะจบลง แต่อาจเกิดขึ้นอีกในภายหลังขึ้นอยู่กับผู้กระทำ ทำให้ผู้พบเห็นไม่กล้าเข้าไปแทรกแซง ซึ่งครูส่วนใหญ่จะเข้าแทรกแซง เพื่อยุติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ส่วนการกระทำของผู้ปกครองในฐานะผู้พบเห็นเหตุการณ์ขึ้นอยู่กับความรู้ระดับความรุนแรงของเหตุการณ์

3) ผู้ถูกกลั่นแกล้ง

จากการศึกษาพบว่า ผู้กลั่นแกล้งในมุมมองของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่มักเป็นเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้องในสถาบันเดียวกัน ดังนั้น กลไกการป้องกันในระดับโรงเรียนค่อนข้างมีความสำคัญ โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.37 รองลงมาคือ เพื่อนในสังคมออนไลน์ และ เพื่อนต่างสถาบันการศึกษา ทั้งนี้ เมื่อจำแนกตามเพศ พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีมุมมองสอดคล้องกันว่าการกลั่นแกล้งมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้องในสถาบันเดียวกัน โดยเพศชายมีค่าเฉลี่ย 3.12 และเพศหญิงมีค่าเฉลี่ย 3.48 ในขณะที่กลุ่ม LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยในประเด็นผู้กลั่นแกล้งสูงกว่าเพศชายและหญิง โดยมีค่าเฉลี่ย 3.71 และยังชี้ให้เห็นว่า กลุ่ม LGBTQIAN+ มักเผชิญกับการกลั่นแกล้งจาก ครอบครัวและครูญาติ ซึ่งสะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนกลุ่ม LGBTQIAN+ ที่มีข้อท้าทายกว่ากลุ่มอื่น ด้วยค่าเฉลี่ย 2.34 ซึ่งสูงกว่าเพศชายและหญิงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ การวิเคราะห์ทางสถิติยังชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างของผู้กลั่นแกล้งในกลุ่มต่าง ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 สำหรับเพื่อนในสถาบันเดียวกัน และที่ระดับ .01 สำหรับเพื่อนในสังคมออนไลน์ ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของปัญหาการกลั่นแกล้งที่ครอบคลุมในหลากหลายบริบท ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งในหลายกรณีมีการกลั่นแกล้งในครอบครัวและชุมชนร่วมด้วย

4) ผู้กลั่นแกล้ง

ผู้กลั่นแกล้งส่วนใหญ่ คือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน โดยผู้ชายและผู้หญิงที่กลั่นแกล้งมากที่สุด คือ เพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน ส่วน LGBTQIAN+ นอกจากผู้กลั่นแกล้งจะเป็นเพื่อน เพื่อนในสังคมออนไลน์แล้ว ยังพบการกลั่นแกล้งมักเกิดจากครอบครัว/ครูญาติ โดยผู้กลั่นแกล้ง

ที่ทุกเพศมีความเห็นสอดคล้องกัน คือ การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน เพื่อนต่างสถาบันการศึกษา ครอบครัว/เครือญาติ และบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่

สำหรับผู้กลั่นแกล้ง มีสาเหตุในการกลั่นแกล้งแตกต่างกัน และส่วนใหญ่มีสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งมากกว่า 1 สาเหตุ โดยสาเหตุที่ทำให้ผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น สามารถสรุปได้ดังนี้

- ผู้กลั่นแกล้งไม่รู้และไม่ยั้งคิด กระทำไปโดยไม่ตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ถูกระทำ หรือมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่องสนุกสนาน ผู้กลั่นแกล้งมีความเข้าใจและเคยชินว่าพฤติกรรมการล้อเลียนเป็นเรื่องธรรมดาของช่วงวัย และมองข้ามความไม่พอใจหรือความรู้สึกของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้ง

- ผู้กลั่นแกล้งมีพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดการยับยั้งชั่งใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น รวมถึงมีปัญหาในการจัดการอารมณ์ โดยปัญหาด้านพฤติกรรมก้าวร้าวและการจัดการอารมณ์ของผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งมีส่วนเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม การเลี้ยงดู และภูมิหลังของผู้กลั่นแกล้ง

- ผู้กลั่นแกล้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีปัญหาครอบครัว โดยเด็กอาจเคยเป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงมาก่อน ทำให้เด็กมองว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ รวมทั้งการเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อโดยไม่ไตร่ตรอง เนื่องจากครอบครัวไม่ได้อบรมสั่งสอน หรือมีปัญหาครอบครัวและครอบครัวใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา

- ผู้กลั่นแกล้งต้องการการยอมรับ เมื่อเพื่อนขี้ขลาดหรือสนับสนุนการกลั่นแกล้ง เด็กยังมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกันมากขึ้น เพื่อให้เพื่อนยอมรับ ทั้งนี้อาจรวมถึงการเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อ และพฤติกรรมจากคนรอบข้าง

- ผู้กลั่นแกล้งไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่าง ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น มองว่าความแตกต่างคือความผิดปกติ โดยความแตกต่างหลากหลายที่ถูกระบุว่าเป็นสาเหตุที่ทำให้ถูกกลั่นแกล้ง มีหลายประเด็น เช่น ด้านเพศ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม รสนิยมและความชื่นชอบ ด้านร่างกายและสติปัญญา และอื่น ๆ ซึ่งผู้กลั่นแกล้งสามารถนำมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งกันได้

ทั้งนี้ จากข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สะท้อนว่า ผู้ที่กลั่นแกล้งผู้อื่นก็ถือเป็นผู้ที่ถูกระทำมาหรือเคยถูกกลั่นแกล้งหรือใช้ความรุนแรงมาเช่นกัน ทั้งจากกลุ่มเพื่อน ครอบครัว หรือชุมชน ดังนั้นเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในระยะยาว การทำความเข้าใจมูลเหตุที่ทำให้ผู้กลั่นแกล้งผู้อื่นมีพฤติกรรมกลั่นแกล้ง เป็นอีกหนึ่งประเด็นที่ต้องพิจารณาในการหาแนวทางการแก้ไข

5) ประเด็นของการกลั่นแกล้ง

สำหรับประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณ์ภายนอกมากที่สุด รองลงมาคือ การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ และการกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา โดยประเด็นที่มีความน่าสนใจ คือ การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพ ฐานะ มีเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การกลั่นแกล้งมักเกิดจากประเด็นมากกว่า 1 ประเด็น และประเด็นที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งคือลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพ โดยประเด็นที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งกันมีรายละเอียด ดังนี้

5.1) การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ ผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ได้ แต่การกลั่นแกล้งจะมีประเด็นเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง และบางครั้งการกลั่นแกล้งอาจรุนแรงจนผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกถูกคุกคาม

5.2) กลั่นแกล้งจากรูปลักษณ์ภายนอก โดยผู้กลั่นแกล้งจะกลั่นแกล้งเด็กที่มีรูปลักษณ์ภายนอกแตกต่างหรือไม่ตรงตามมาตรฐานที่พวกเขากำหนด

5.3) การกลั่นแกล้งเกิดจากความพิการ/โรคประจำตัว โดยผู้กลั่นแกล้งพยายามนำความพิการหรือข้อจำกัดของผู้อื่นมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งและอาจมีการกลั่นแกล้งในประเด็นอื่นร่วมด้วย เพราะความพิการหรือโรคประจำตัวบางอย่างส่งผลต่อบุคลิกและพฤติกรรมของบุคคลนั้น

5.4) การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ ผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจไม่ใช่กลุ่มเปราะบาง แต่อาจเป็นบุคคลที่มีลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างจากคนอื่นอย่างชัดเจน หรือเรียกว่า “สุดโต่ง” ซึ่งเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

5.5) การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว ประเด็นที่ถูกนำมากลั่นแกล้งกันส่วนใหญ่คือสถานะของครอบครัว และเป็นการกลั่นแกล้งที่รวมกับประเด็นอื่น เช่น การดูแลตัวเอง พฤติกรรม

5.6) การกลั่นแกล้งเกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์ มักจะเกิดขึ้นจากการไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความแตกต่างนั้นจะแสดงให้เห็นชัดเจน เช่น พูดไม่ชัด การแต่งกายที่ต่างจากคนอื่น หรือการใช้ชีวิตประจำวันที่ต่างออกไป

5.7) การกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ อาจมีการกลั่นแกล้งกันในประเด็นอื่นร่วมด้วย และผู้ที่กลั่นแกล้งมักจะคิดว่าตนมีสติปัญญาและความสามารถมากกว่า หรือหากมีความสามารถน้อยกว่าอาจเกิดจากความอิจฉาร่วมด้วย

ทั้งนี้ ข้อมูลจากสถิติที่สำคัญจากประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง คือ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่มักเกิดจาก รูปลักษณ์ภายนอก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 3.23 รองลงมาคือ ลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ย 3.12 และ สติปัญญา/ความสามารถ มีค่าเฉลี่ย 2.50 เมื่อนำมาจำแนกตามเพศ พบว่า ลำดับ ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งมีความสอดคล้องกันทั้งในกลุ่มเพศชาย เพศหญิง และ กลุ่ม LGBTQIAN+ แต่กลุ่ม LGBTQIAN+ มีค่าเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มเพศชายและหญิงในทุกประเด็น ซึ่งสะท้อนถึง แรงกดดันและการกลั่นแกล้งที่กลุ่ม LGBTQIAN+ ต้องเผชิญในระดับที่สูงกว่าเด็กและเยาวชนกลุ่มอื่น ซึ่งเกิด จากความไม่เข้าใจความแตกต่างหลากหลาย ดังนั้น กลไกหรือแนวทางการแก้ไขปัญหา เช่น การให้ความรู้ หรือจัดกิจกรรมเพื่อรณรงค์การลด หรือการสร้างการตระหนักรู้ผ่านหลักสูตร ต้องนำประเด็นที่มี การกลั่นแกล้งมาบูรณาการด้วย

ส่วนที่ 3 แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี

แนวทางการรับมือและป้องกันจากการกลั่นแกล้ง ในมุมมองของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่จะใช้ วิธีการรับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง และสุดท้ายคือการสื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ โดยผู้ชายและผู้หญิงมีการรับมือที่สอดคล้องกัน ในขณะที่ LGBTQIAN+ ใช้วิธีการรับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท มากที่สุด รองลงมาคือ การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ส่วนการขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง น้อยกว่าเพศชายและหญิง และประเด็นที่น่าสนใจคือ เมื่อช่วงอายุเพิ่มขึ้นการมอง หาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท เพิ่มขึ้นตามไปด้วย เช่นเดียวกับ การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น และเด็กและเยาวชนอาจใช้วิธีการโต้ตอบกลับหรือสู้กลับ ทางวาจา ร่างกาย หรือสิ่งของ เช่น ตะโกนดังๆ กระทำกลับ ทำลายสิ่งของ เพิ่มขึ้น แต่การขอความช่วยเหลือ จากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง ลดลง

นอกจากนี้ ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพได้กล่าวถึงเหตุผลของการรับมือและป้องกันการถูกกลั่น แกล้งที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความรุนแรง ทักษะทางสังคม และแหล่งสนับสนุน โดยเฉพาะเด็ก ที่มีอายุมากขึ้น อย่างในช่วงมัธยมปลาย ส่วนเหตุผลที่เด็กไม่ตอบโต้หรือบอกให้รู้ว่าไม่พอใจการกลั่นแกล้ง รวมถึงไม่ขอความช่วยเหลือ คือ กลัวว่าจะถูกกลั่นแกล้งรุนแรงขึ้น บางรายเลือกที่จะหลีกเลี่ยงจนต้องย้าย สถานศึกษาหรือแยกตัวจากสังคม ส่วนเด็กที่ใช้วิธีการตอบโต้อาจมีครู ผู้ปกครอง หรือเพื่อนสนับสนุน

ส่วนที่ 4 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

1) มาตรการเชิงป้องกัน โดยการสร้างความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก การกลั่นแกล้งกัน และพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้ง รวมถึงการส่งเสริมทักษะทางสังคมที่จำเป็นให้กับเด็ก โดยสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างเด็ก ครอบครัว และชุมชน

1.1) การผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก ป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก

1.2) การสร้างการตระหนักรู้เรื่องการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น และผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกัน โดยควรมีการเพิ่มกิจกรรม การรณรงค์ หรือภายในชั้นเรียน

1.3) การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกันทั้งระบบ ทั้งภายในโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแบบบูรณาการ โดยเด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลาง

1.4) การสร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรและเหมาะสมต่อเด็กทุกระดับ ทั้งครอบครัว ชุมชน และโรงเรียน ให้เด็กรู้สึกปลอดภัย

2) มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก เพื่อป้องกันปัญหาและการเกิดปัญหาซ้ำ โดยมาตรการนี้จำเป็นต้องมีวิชาชีพเฉพาะในการสนับสนุนบริการด้วย

2.1) การสร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรมต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ

2.2) การพัฒนาระบบบริการให้การปรึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ที่ดำเนินงานด้วยวิชาชีพที่มีความรู้ในการจัดการปัญหา

2.3) การปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น ร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

3) มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

3.1) การสร้างระบบส่งต่อที่มีคุณภาพ มีกระบวนการชัดเจน และมีผู้รับชอบที่ชัดเจน

3.2) การติดตามและเยียวยาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครองร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

ตารางที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

มาตรการ	แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กจากการถูกกลั่นแกล้ง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ (กลไก)
มาตรการเชิงป้องกัน	- การผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก ป้องกันการกลั่นแกล้ง โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็ก - สร้างความตระหนักเรื่องการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น และผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกัน การสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social-Emotional Learning - SEL) - การเสริมทักษะการแก้ปัญหาและการควบคุมอารมณ์ เด็กควรเรียนรู้และฝึกฝนการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และใช้สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา - การจัดงานรณรงค์ No Bullying ในโรงเรียนและชุมชน เพื่อสร้างความตระหนักรู้และประกาศว่าให้รู้ว่าการกลั่นแกล้งกันจะไม่ได้รับการยอมรับ	- ครอบครัว - องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนงบประมาณ - สถาบันการศึกษาในการให้ความรู้กับเด็กและผู้ปกครอง
	- สร้างระบบเฝ้าระวังพฤติกรรมของเด็กในทุกๆ ด้าน เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งกันในทุกรูปแบบ	- ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนเฝ้าระวังการกลั่นแกล้งกัน - ในกรณีที่มีความรุนแรงให้แจ้งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น บ้านพักเด็กและครอบครัว
	- สร้างสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก กิจกรรมและบรรยากาศเชิงบวกในชุมชนด้วยความร่วมมือของผู้นำชุมชน ครอบครัว	- ครอบครัว สถานศึกษา ชุมชนร่วมกันสร้างสภาพแวดล้อมที่ดี - สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดกิจกรรม

มาตรการ	แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก จากการถูกลั่นแกล้ง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ (กลไก)
	ผู้ปกครอง และเด็ก จะช่วยสร้างประสบการณ์ ร่วมกันที่ดีในชุมชน	เชิงสร้างสรรค์ โดยสร้างการมีส่วน ร่วมของทุกภาคส่วน
มาตรการเชิงส่งเสริม และสนับสนุน	- การสร้างระบบใกล้เคียงที่ให้ความเป็นธรรม ต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ การมีคน กลางในการพูดคุยและรับฟังอย่างตั้งใจ จะช่วย แก้ไขปัญหาคความขัดแย้งทักษะการแก้ปัญหา และการควบคุมอารมณ์ เด็กควรเรียนรู้และ ฝึกฝนการควบคุมอารมณ์ของตนเอง และใช้ สันติวิธีในการแก้ไขปัญหา	- ครู นักจิตวิทยา หากเป็นผู้ใกล้เคียง ต้องมีทักษะการฟังโดยไม่ ตัดสิน และอาจต้องมีแนว ปฏิบัติที่ชัดเจน ไม่เลือกปฏิบัติ
	- การพัฒนาระบบการให้การปรึกษา เพื่อให้ เด็กสามารถแจ้งปัญหาการกลั่นแกล้งกันได้ อย่างปลอดภัย โดยไม่ต้องกลัวว่าจะถูกตอบโต้ หรือโดนรังแกซ้ำ และต้องให้ความมั่นใจแก่เด็ก ในเรื่องของความลับและการดูแลปัญหาด้วย ความระมัดระวัง จะช่วยให้เด็กกล้าที่จะ เปิดเผยปัญหาที่เกิดขึ้นและสามารถขอ ความช่วยเหลือได้ทันที - การให้การปรึกษาโดยนักจิตวิทยา ผู้ที่เป็น วิชาชีพเฉพาะ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน และอาจมีระบบการเยี่ยมบ้านร่วมกันระหว่าง ครูและนักจิตวิทยา โดยต้องขอความยินยอม ของครอบครัวก่อน	- ครู สังเกตพฤติกรรมเด็กและ เยี่ยมบ้าน - นักจิตวิทยา (จากสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษา/บ้านพักเด็ก และครอบครัว) เพื่อให้การ ปรึกษา ค้นหาข้อเท็จจริง และ

มาตรการ	แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็ก จากการถูกลั่นแกล้ง	หน่วยงานที่รับผิดชอบ (กลไก)
	- กำหนดมาตรการตัดคะแนนความประพฤติในโรงเรียน ในกรณีที่เด็กกลั่นแกล้งผู้อื่น - การกำหนดกติกาชุมชนเพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งกัน ด้วยการมีข้อบังคับหรือกฎกติกาชุมชนที่ชัดเจนเกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้งและการทะเลาะวิวาท เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในชุมชน เช่น ห้ามมั่วสุมในยามวิกาล ห้ามทำร้ายผู้อื่น	- ทุกภาคส่วนควรกำหนดมาตรการและยอมรับกติกาต่าง ๆ ร่วมกัน
มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชน	- สร้างระบบส่งต่อในกรณีที่เด็กที่ถูกกลั่นแกล้งและได้รับผลกระทบรุนแรงจำเป็นต้องส่งต่อสหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษา นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ บ้านพักเด็กและครอบครัว	- สหวิชาชีพ โดยการทำงานตามบทบาท
	- การพัฒนาระบบการติดตามและเยียวยาจิตใจ โดยต้องคำนึงถึงสภาวะจิตใจและอารมณ์ของเด็ก และความสัมพันธ์ที่ตึงเครียดระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการเฝ้าระวังและติดตามแก้ไขเมื่อปัญหาซ้ำ	- ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

5.2 การอภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยจะนำเสนอ 3 ส่วน สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยและการสรุปผลการวิจัย โดยส่วนที่ 1 สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี ส่วนที่ 2 แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี และส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยแต่ละส่วนสามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.2.1 สถานการณ์การกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี

5.2.1.1 การให้ความหมายการกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชน

การให้ความหมายของผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยกล่าวถึง การกระทำที่ส่งผลเสียหายต่อผู้อื่นทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม โดยการกระทำที่ก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกันอาจมาจากการกระทำและคำพูด และสามารถเกิดได้ทั้งต่อหน้าและในช่องทางออนไลน์ ซึ่งการกลั่นแกล้งกันมีความต่อเนื่อง และมีความรุนแรงหลายระดับ อีกทั้งยังสามารถขยายวงกว้างได้ โดยเฉพาะการกลั่นแกล้งทางออนไลน์ สอดคล้องกับการนิยามของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (2563) ที่ให้หมายถึงว่าเป็นการกระทำที่บุคคลที่อ่อนแอกว่าได้รับอันตรายทางร่างกายหรือรู้สึกเจ็บปวดทางจิตใจจากการกระทำซ้ำ ๆ ด้วยความตั้งใจ โดยจุดเริ่มต้นของการกลั่นแกล้งมักเกิดขึ้นจากความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น เพศ เชื้อชาติ และรูปลักษณ์ภายนอก เช่นเดียวกับการศึกษาของวันวิสาข์ ไชยพันธ์ (2562) เรื่องความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต ได้ให้นิยามของการกลั่นแกล้งไว้ว่าเป็นพฤติกรรมที่มีความรุนแรง สามารถแบ่งได้เป็นระดับตั้งแต่ระดับเบาไปจนถึงระดับร้ายแรง

5.2.1.2 การกลั่นแกล้งที่ไม่เจตนาสะท้อนการขาดความตระหนักรู้ทางสังคมและอารมณ์

อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายของการวิจัยนี้มีบางส่วนไม่สอดคล้องกับการให้ความหมายการกลั่นแกล้งกันของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลีย (AHRC, 2023) ที่กล่าวถึงการกลั่นแกล้ง (bullying) ว่ามีลักษณะเฉพาะ 3 ประการที่ทำให้แตกต่างจากพฤติกรรมก้าวร้าวทั่วไป

1) การกระทำนั้นต้องมีเจตนาทำร้ายผู้อื่น หมายถึง ผู้กระทำมีเป้าหมายที่จะทำให้ผู้ถูกกระทำเจ็บปวด ทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การทำร้ายร่างกาย ด่าทอ หรือทำให้อับอายในที่สาธารณะ จากข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้พบว่า การกลั่นแกล้งที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนส่วนหนึ่งมาจากเจตนาที่จะทำร้ายผู้อื่น โดยส่วนมากเป็นการใช้วาจาทำให้อีกฝ่ายรู้สึกอับอาย สูญเสียความเป็นตัวเอง แต่ยังมีเด็กและเยาวชนบางส่วนที่กลั่นแกล้งผู้อื่นโดยไม่เจตนา

2) การกระทำที่เกิดขึ้นซ้ำ ๆ กับกลุ่มเป้าหมายเดิม การกลั่นแกล้งไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพียงครั้งเดียว แต่เป็นพฤติกรรมที่กระทำต่อเนื่อง ทำให้ผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกหวาดกลัวและหมดหนทางหลีกเลี่ยง เช่น การล้อเลียนซ้ำ ๆ หรือถูกกีดกันออกจากกลุ่มสังคม การข่มขู่ สอดคล้องกับผลการวิจัย คือ เด็กและเยาวชนที่ถูกกระทำจะถูกกระทำซ้ำ ต่อเนื่อง เป็นกระบวนการ และเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลต่อจิตใจและร่างกายผู้ถูกกระทำ

3) การกระทำที่เกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียมกัน โดยผู้กระทำมีอำนาจเหนือกว่าผู้ถูกระทำในแง่ใดแง่หนึ่ง เช่น สถานะทางสังคม หรือการได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน ทำให้ผู้ถูกลั่นแกล้งไม่มีโอกาสปกป้องตนเองหรือโต้ตอบได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้กระทำมักได้รับการช่วยเหลือจากกลุ่มเพื่อน รวมถึงได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน รุ่นพี่ให้ทำพฤติกรรมดังกล่าว

ในส่วนของการให้ความหมายที่ไม่สอดคล้องกับการให้ความหมายการกลั่นแกล้งกันของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนออสเตรเลีย (AHRC, 2023) คือ ความหมายที่กล่าวถึงเจตนาในการกลั่นแกล้ง ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สะท้อนให้เห็นว่า การกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชนอาจเกิดได้ทั้งเจตนาและไม่เจตนา (unintentional bullying) และอาจเกิดขึ้นได้จากการขาดความตระหนักรู้ (lack of awareness) โดยขาดความตระหนักรู้นี้อาจเกิดจากความเคยชิน เพราะประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมาได้มีการกลั่นแกล้งกันจนเป็นเรื่องปกติ ทำให้ไม่ตระหนักถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้ถูกระทำ รวมถึงไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างเหมาะสม และการกลั่นแกล้งกันโดยไม่เจตนา นี้นักพบมากในกลุ่มเด็ก เพราะเมื่อเด็กโตขึ้นมักมีการกลั่นแกล้งที่ซับซ้อนและมีเจตนาในการกระทำนั้น สอดคล้องกับบทความของ Hinduja และ Patchin (2011) เรื่อง Can Someone be an Unintentional Bully? ซึ่งชี้ให้เห็นว่า บางครั้งเด็กและเยาวชนอาจกระทำการบางอย่างที่ส่งผลกระทบต่อผู้อื่นโดยไม่ตั้งใจ เช่น การโพสต์ชื่นชมเพื่อน แต่ทำให้เพื่อนรู้สึกไม่ดี การตั้งฉายาเพื่อการหยอกล้อเพื่อน หรือการทำเรื่องที่เพื่อนกังวลเป็นเรื่องขบขัน ซึ่งการขาดความตระหนักรู้ทางสังคม (social awareness) และการขาดทักษะความเห็นอกเห็นใจ (empathy) อาจนำไปสู่พฤติกรรมการกลั่นแกล้งโดยไม่เจตนาได้ ส่วนวิธีการป้องกันการกลั่นแกล้งกันโดยไม่เจตนา Committee for Children (2016) เสนอแนวทางในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social-Emotional Learning - SEL) เพื่อป้องกันการกลั่นแกล้งในโรงเรียน SEL จะนำไปสู่การสร้างความเห็นอกเห็นใจ (empathy) การจัดการอารมณ์ (emotion regulation) และการแก้ปัญหาทางสังคม (social problem-solving skills) ที่ส่งผลต่อการสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรกับเด็กและเยาวชนด้วย

5.2.2 พฤติกรรมและประเด็นในการกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชน

ในส่วนผู้กลั่นแกล้งจากผลการวิจัย พบว่า ส่วนใหญ่ผู้กลั่นแกล้งเป็นเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน และประเภทของการกลั่นแกล้งที่พบมากที่สุดในการวิจัยในครั้งนี้ คือ การกลั่นแกล้งทางคำพูด เช่น การล้อเลียน การพูดจาดูถูก การทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่ รวมถึงการข่มขู่ และการกลั่นแกล้ง และส่วนใหญ่พบการกลั่นแกล้งมากกว่า 1 ประเภท

สอดคล้องกับผลการวิจัยของอนุรักษ์ จันทรรอด (2565) ที่ศึกษาเรื่องความรุนแรงของพฤติกรรม การกลั่นแกล้งกันของนักเรียน ในโรงเรียนอำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก พบว่า รูปแบบพฤติกรรม การกลั่นแกล้งที่พบมากที่สุด คือ ทางคำพูดในลักษณะของการล้อเลียน การนินทา และการเข้าแหย่ ซึ่งสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง พบว่า มีสาเหตุที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งมากกว่า 1 สาเหตุ ทั้งการกลั่นแกล้ง โดยไม่รู้ไม่ยั้งคิดและทำเพื่อความสนุกสนาน มีพฤติกรรมก้าวร้าวไม่สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองได้ บางรายเคยอยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงและเคยเป็นผู้ถูกกลั่นแกล้งมาก่อนทำให้คิดว่าการกลั่นแกล้ง เป็นเรื่องปกติ ในส่วนนี้เกี่ยวข้องโดยตรงกับสภาพแวดล้อมรอบตัวเด็ก ทั้งครอบครัว สถานศึกษา และชุมชน รวมทั้งสื่อต่างๆ ที่เด็กเสพ โดยไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนจากผู้ปกครอง อีกทั้งยังพบว่า นักเรียนเคยถูกคน ในครอบครัวตีทรมานที่เมื่อทำให้เขาโกรธ เมื่อเห็นเพื่อนแกล้งคนอื่น นักเรียนก็จะเข้าไปร่วมทรมาน และปัจจัย แวดล้อมด้านสื่อที่พบว่านักเรียนที่อ่านหนังสือการ์ตูนที่มีความรุนแรงและการใช้ความรุนแรงในชีวิตจริง นอกจากนี้ยังพบสาเหตุของการกลั่นแกล้งจากการต้องการการยอมรับ การขู่ข่มขู่จากเพื่อน รวมถึงการไม่เข้าใจ ความแตกต่างและไม่เคารพสิทธิของผู้อื่นด้วย

สำหรับผู้พบเห็นเหตุการณ์ผลการวิจัยพบว่า ผู้พบเห็นหรืออยู่ในสถานการณ์ การกลั่นแกล้งกันมีทั้งนิ่งเฉย ปกป้อง โดยการตัดสินใจขึ้นอยู่กับความความสัมพันธ์ มุมมองต่อการกลั่นแกล้งกัน ความรุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และความกล้าของบุคคลนั้น หากมีการปกป้องหรือระงับเหตุ การกลั่นแกล้งนั้นมักจะจบลง แต่อาจเกิดขึ้นอีกในภายหลังขึ้นอยู่กับผู้กระทำและผู้สนับสนุนการกระทำนั้น ซึ่งโดยส่วนใหญ่คือเพื่อน ด้วยเหตุนี้ ทำให้ผู้พบเห็นไม่กล้าเข้าไปแทรกแซง อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนจาก ผู้พบเห็นเป็นผู้ปกป้องที่ช่วยระงับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันได้ แต่ส่วนใหญ่ครูหรือผู้ปกครองจะเข้าไป แทรกแซงเพื่อยุติพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมมากกว่าเด็ก เพราะเด็กยังกังวลถึงผลที่จะตามมา สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ญาดา หิรัญะนันท์. (2564) เรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการแสดงบทบาทผู้ปกป้อง หรือ ผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์รังแกกันที่พบว่า เมื่อเกิดเหตุการณ์การกลั่นแกล้งขึ้นการช่วยลดผลกระทบทางลบ กับเหยื่อรวมถึงลดจำนวนความถี่ของการเกิดขึ้นคือ การเปลี่ยนจากบทบาทผู้สังเกตการณ์มาเป็นผู้ปกป้อง (Yun, H.Y., 2019) และการประเมินได้ว่ากลั่นแกล้งนั้นมีความรุนแรงในระดับใดจะนำไปสู่การระงับเหตุได้ เร็วขึ้น แต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับผลที่ตามมาหลังจากตัดสินใจกระทำการใด ๆ ต่อเหตุการณ์นั้น

5.2.2.1 อำนาจที่ไม่เท่ากันปัจจัยร่วมของการกลั่นแกล้งกัน

ผลการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่า ผู้กลั่นแกล้ง ผู้ถูกกลั่นแกล้ง และผู้พบเห็นเหตุการณ์มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ไม่เท่าเทียม ผู้กลั่นแกล้งมักมีอำนาจมากกว่า อำนาจในที่นี้ไม่ได้หมายถึงอำนาจที่เป็นทางการ แต่เป็นอำนาจแบบไม่เป็นทางการที่สามารถควบคุม ข่มขู่ หาแหล่งสนับสนุน และสามารถแสดงอำนาจเหนือคนอื่นได้ อย่างในงานวิจัยที่กล่าวถึงวัฒนธรรม “ตัวแม่ ตัวพ่อ” เป็นการแสดงอำนาจเหนือบุคคลอื่นรูปแบบหนึ่งที่ได้รับการสนับสนุนจากเพื่อน รุ่นพี่ และเป็นอำนาจที่สามารถสร้างการยอมรับในกลุ่มเดียวกันได้ อีกทั้งยังมีการส่งต่ออำนาจที่ก่อให้เกิดวงจรการกลั่นแกล้งกัน เพราะรับวัฒนธรรมเดียวกัน หรือการกล่าวถึงครอบครัว บุคลากรในสถาบันการศึกษาที่ยกย่องเด็ก หรือกลั่นแกล้งเด็กโดยไม่รู้ตัวเกิดจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจเช่นกัน เช่น การเรียกลูกว่า “อีดำ” การล้อเด็กว่า “ขี้เกียจเหมือนแม่” เป็นต้น

ส่วนผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งมักสะท้อนถึงภาวะการจำยอมต่ออำนาจดังกล่าว ดังที่ผู้ให้สัมภาษณ์กล่าวว่า “อีกอย่างเด็กไม่กล้าบอกครู เพราะกลัวว่าจะโดนบูลลี่ซ้ำ” สะท้อนให้เห็นอำนาจที่ไม่เท่ากันที่ทำให้อีกฝ่ายต้องยอมทำตาม หรือไม่สามารถต่อต้านได้ อำนาจที่ไม่เท่ากันนี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของผู้พบเห็นการกลั่นแกล้ง ในการศึกษาวิจัยนี้ พบว่า เด็กที่เป็นแกนนำนักเรียน ไกล่ชิดครู หรือมีครอบครัวให้การสนับสนุนจะกล้าเข้าแทรกแซง ตักเตือน เมื่อเกิดการกลั่นแกล้งกัน เพราะมีอำนาจตามหน้าที่ที่เป็นทางการ อีกทั้งยังรู้สึกถึงอำนาจจากแหล่งสนับสนุน ซึ่งต่างกับผู้พบเห็นการกลั่นแกล้งรู้สึกว่าตนมีสถานะต่ำกว่าซึ่งจะไม่เข้าไปแทรกแซงการกลั่นแกล้งกันโดยไม่จำเป็น

ประเด็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (power relation) ในงานวิจัยนี้จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ Menesini และ Salmivalli (2017) และงานวิจัยของ Smith และ Brain (2000) กล่าวถึงเรื่องปัจจัยสำคัญของการกลั่นแกล้ง คือ อำนาจที่ไม่เท่ากัน (imbalance power) ระหว่างผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้ง ซึ่งจากการศึกษา พบว่า ในหลายกรณี ผู้ถูกกลั่นแกล้ง ทั้งจากครอบครัว เครือญาติ เจ้าหน้าที่ ครู และเพื่อน และในพื้นที่ออนไลน์ มีประเด็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงอำนาจซ่อนอยู่ โดยผู้ถูกกลั่นแกล้งจะเป็นผู้ที่มีอำนาจน้อยกว่าและจำยอมต่อการถูกกระทำ ดังนั้น แนวทางการจัดการปัญหาอาจต้องพิจารณาการเพิ่มพลังอำนาจให้เด็กและเยาวชน และส่งเสริมให้รู้จักสิทธิของตนเอง ซึ่งเป็นแนวทางในการสร้างอำนาจการต่อรองหากเกิดกรณีการกลั่นแกล้ง โดย Smith และ Brain (2000) ยังเสนอแนวทางว่าหากต้องการลดการกลั่นแกล้ง ต้องสร้างระบบการศึกษาที่เด็กมีอำนาจและเป็นศูนย์กลางของระบบ หรือสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับเด็กทุกคน

5.2.2.2 ประเด็นที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชน

นอกจากสาเหตุของผู้กลั่นแกล้งดังที่กล่าวไปในตอนต้นแล้ว ประเด็นของการกลั่นแกล้งเป็นสิ่งที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งกันขึ้น โดยประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งเกิดจากรูปลักษณะภายนอกมากที่สุด รองลงมาคือ การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ และการกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา โดยประเด็นที่มีความน่าสนใจ คือ การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพ ฐานะ มีเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งแตกต่างจากข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลที่น่าสนใจจากการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การกลั่นแกล้งมักเกิดจากประเด็นมากกว่า 1 ประเด็น และประเด็นที่นำไปสู่การกลั่นแกล้งคือลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพโดยประเด็นที่นำไปสู่การกลั่นแกล้ง ในการวิจัยนี้พบ 7 ประเด็น ได้แก่

1) การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ ผู้กลั่นแกล้งและผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจเป็นเพศเดียวกันหรือต่างเพศก็ได้ แต่การกลั่นแกล้งจะมีประเด็นเรื่องเพศเข้ามาเกี่ยวข้อง และบางครั้งการกลั่นแกล้งอาจรุนแรงจนผู้ถูกกลั่นแกล้งรู้สึกถูกคุกคาม

2) กลั่นแกล้งจากรูปลักษณะภายนอก โดยผู้กลั่นแกล้งจะกลั่นแกล้งเด็กที่มีรูปลักษณะภายนอกแตกต่างหรือไม่ตรงตามมาตรฐานที่พวกเขากำหนด

3) การกลั่นแกล้งเกิดจากความพิการ/โรคประจำตัว โดยผู้กลั่นแกล้งพยายามนำความพิการหรือข้อจำกัดของผู้อื่นมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งและอาจมีการกลั่นแกล้งในประเด็นอื่นร่วมด้วย เพราะความพิการหรือโรคประจำตัวบางอย่างส่งผลต่อบุคลิกและพฤติกรรมของบุคคลนั้น

4) การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ ผู้ถูกกลั่นแกล้งอาจไม่ใช่กลุ่มเปราะบาง แต่อาจเป็นบุคคลที่มีลักษณะนิสัยหรือบุคลิกภาพที่แตกต่างจากคนอื่นอย่างชัดเจน หรือเรียกว่า “สุดโต่ง” ซึ่งเป็นได้ทั้งทางบวกและทางลบ

5) การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว ประเด็นที่ถูกนำมากลั่นแกล้งกันส่วนใหญ่คือสถานะของครอบครัว และเป็นการกลั่นแกล้งที่รวมกับประเด็นอื่น เช่น การดูแลตัวเอง พฤติกรรม

6) การกลั่นแกล้งเกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์ มักจะเกิดขึ้นจากการไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความแตกต่างนั้นจะแสดงให้เห็นชัดเจน เช่น พูดย่อไม่ชัด การแต่งกายที่ต่างจากคนอื่น หรือการใช้ชีวิตประจำวันที่ต่างออกไป

7) การกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ อาจมีการกลั่นแกล้งกันในประเด็นอื่นร่วมด้วย และผู้ที่กลั่นแกล้งมักจะคิดว่าตนมีสติปัญญาและความสามารถมากกว่า หรือหากมีความสามารถน้อยกว่าอาจเกิดจากความอิจฉาร่วมด้วย

ทั้งสาเหตุและประเด็นของการกลั่นแกล้งสอดคล้องกับ มูลนิธิยุวพัฒน์ (2562) และ สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ และคณะ (2565) ที่อธิบายสาเหตุของการกลั่นแกล้งไว้หลากหลายประเด็น ได้แก่ การมีพฤติกรรมก้าวร้าว การมีประสบการณ์เคยถูกแกล้งมาก่อนในอดีตและการแก้แค้นเอาคืนสอดคล้องกับการที่ผู้กระทำเคยอยู่ในสภาพแวดล้อมหรือมีประสบการณ์ที่ใช้ความรุนแรง ส่วนความแตกต่างของบุคคลที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้งสอดคล้องกับการไม่ยอมรับความแตกต่าง และการที่ผู้กระทำรู้สึกโดดเดี่ยว ต้องการอำนาจ การถือว่าตนเองสำคัญ การได้รับสิ่งที่ต้องการรวมถึงการรวมกลุ่มและการกระจายความรับผิดชอบ สอดคล้องกับการต้องการการยอมรับ ส่วนความความอิจฉาริษยาหรือมีความพึงพอใจในตนเองต่ำ ถูกพูดถึงในการกลั่นแกล้งกันด้านสติปัญญาและความสามารถที่ได้กล่าวถึงในการวิจัยนี้ นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับ ปัจจัยที่ส่งผลต่อทัศนคติ โดย วิสูตร ยังพลจันทร์ (2544) กล่าวถึง อิทธิพลจากวัฒนธรรม อิทธิพลจากครอบครัว อิทธิพลจากประสบการณ์ส่วนตัว อิทธิพลจากกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม และอิทธิพลจากสื่อมวลชน

ตารางที่ 5.2 สรุปสาเหตุของการกลั่นแกล้งกันทั้งจากงานวิจัยนี้และงานวิจัยที่ผ่านมา

สาเหตุจากผลการวิจัยในครั้งนี้	มูลนิธิยุวพัฒน์ (2562)	สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ และคณะ (2565)
1. เกิดจากความไม่รู้และไม่ยั้งคิด กระทำไปโดยไม่ตระหนักถึงความรู้สึกของผู้ถูกระทำ หรือมองว่าการกลั่นแกล้งเป็นเรื่องสนุกสนาน อาจเพราะเคยถูกกลั่นแกล้งมาก่อน	การมีประสบการณ์เคยถูกแกล้งมาก่อนในอดีต	
2. เกิดจากพฤติกรรมก้าวร้าว ขาดการยับยั้งชั่งใจและความเห็นอกเห็นใจต่อผู้อื่น รวมถึงมีปัญหาในการจัดการอารมณ์ อาจเกิดจากการเลี้ยงดูและเกี่ยวข้องกับประสบการณ์เดิมของเด็กด้วย		การเรียนรู้การกลั่นแกล้งว่าเป็นพฤติกรรมก้าวร้าว ความอิจฉาริษยา การแก้แค้นเอาคืน
3. เกิดสภาพแวดล้อมที่ใช้ความรุนแรงหรือมีปัญหาครอบครัว โดยเด็กอาจเคยเป็นผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงมาก่อน ทำให้เด็กมองว่าความรุนแรงเป็นเรื่องปกติ รวมทั้งการเลียนแบบ		

สาเหตุจากผลการวิจัยในครั้งนี้	มูลนิธยวพัฒน์ (2562)	สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์ และคณะ (2565)
พฤติกรรมจากสื่อโดยไม่ไตร่ตรอง เนื่องจากครอบครัวยังไม่ได้อบรมสั่งสอน หรือครอบครัวยังไม่มีความรุนแรงในการแก้ปัญหา		
4. เกิดจากการต้องการการยอมรับ เมื่อเพื่อนยั่วเย้าหรือให้การสนับสนุน เด็กยังมีพฤติกรรมกลั่นแกล้งกันมากขึ้น เพื่อให้เพื่อนยอมรับ ทั้งนี้อาจรวมถึงการเลียนแบบพฤติกรรมจากสื่อและบุคคลรอบข้าง เช่น ครอบครัวยุ เพื่อน รุ่นพี่	การที่ผู้กระทำรู้สึกโดดเดี่ยว การมีความพึงพอใจในตนเองต่ำ การถือว่าตนเองสำคัญ	ความต้องการอำนาจและการได้รับสิ่งที่ต้องการ และกลุ่มและการกระจายความรับผิดชอบ
5. เกิดจากความไม่เข้าใจและไม่ยอมรับความแตกต่าง ไม่เคารพสิทธิของผู้อื่น มองว่าความแตกต่างคือความผิดปกติ และสามารถนำมาเป็นประเด็นในการกลั่นแกล้งกันได้	ความแตกต่างของบุคคล	

5.2.2.3 เส้นทางจากการกลั่นแกล้งไปสู่ความรุนแรง (Bullying-to-Violence Pathway)

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ สะท้อนให้เห็นว่าจากการกลั่นแกล้งกันในเด็กและเยาวชนสามารถพัฒนาไปสู่การใช้ความรุนแรงได้ อย่างในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์ให้ข้อมูลว่า “จากไม่พอใจ ไม่ชอบหน้ากัน ด่ากันจนไปถึงขั้นทำร้ายร่างกาย บังคับให้กราบเท้า” การกลั่นแกล้งลักษณะนี้จะแตกต่างจากการกลั่นแกล้งลักษณะอื่น เพราะมีเจตนาให้เกิดผลกระทบทางลบต่อผู้ถูกกลั่นแกล้งชัดเจน เช่น การทำร้ายผู้อื่น ทั้งทางร่างกาย วาจา หรือสังคม เมื่อพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้รับการแก้ไขหรือถูกมองข้าม ผู้กระทำอาจรู้สึกว่าการกระทำของตนเป็นที่ยอมรับ ส่งผลให้พฤติกรรมการกลั่นแกล้งทวีความรุนแรงขึ้น การกลั่นแกล้งที่ต่อเนื่องสามารถนำไปสู่ผลกระทบทางจิตใจที่รุนแรงต่อผู้ถูกกระทำ เช่น ความเครียด ซึมเศร้า และความวิตกกังวล ส่วนผู้กระทำยังมีแนวโน้มที่จะพัฒนาพฤติกรรมก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับ มูลนิธยวพัฒน์ (2560) และ ยุติ แตรประสิทธิ์ และคณะ (2566) ที่กล่าวถึง ปัจจัยที่ส่งเสริมให้การกลั่นแกล้งกันไปสู่การใช้ความรุนแรง โดยสรุป ได้แก่ การขาดการแทรกแซงที่เหมาะสมจากผู้ใหญ่หรือสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา การขาดการสนับสนุนทางสังคม และสภาพแวดล้อมที่ยอมรับ

พฤติกรรมก้าวร้าว ดังนั้น การป้องกันและแก้ไขปัญหากลั่นแกล้งตั้งแต่ระยะแรกเริ่มจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อป้องกันไม่ให้พฤติกรรมดังกล่าวพัฒนาไปสู่ความรุนแรงที่ร้ายแรงขึ้น การสร้างสภาพแวดล้อมที่สนับสนุนและปลอดภัยในโรงเรียน การให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบของการกลั่นแกล้ง และการส่งเสริมทักษะทางสังคมและอารมณ์ สามารถช่วยลดความเสี่ยงของการพัฒนาพฤติกรรมกลั่นแกล้งไปสู่ความรุนแรงได้

ส่วนที่ 2 แนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชน ในจังหวัดชลบุรี

การรับมือการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชน

แนวทางการรับมือและป้องกันจากการกลั่นแกล้ง ในมุมมองของเด็กและเยาวชน ส่วนใหญ่จะใช้วิธีการรับมือและป้องกัน คือ การมองหาวิธีการแก้ไขอื่นๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท รองลงมาคือ การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง สอดคล้องคล้อยกับการศึกษาของของ ยวดี แตรประสิทธิ์ และคณะ (2566) เรื่อง การกลั่นแกล้งทางสังคมของวัยรุ่น: บทบาทพยาบาลในการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ โดยกล่าวถึงการรับมือไว้หลายรูปแบบ หนึ่งในนั้น คือ การเดินหนีหรือออกจากสถานการณ์ หรือเพิกเฉยไม่ใส่ใจต่อสถานการณ์ การพูดคุยปรึกษากับบุคคลที่ไว้ใจได้ เพื่อหาแหล่งสนับสนุนกันและกัน (supportive group) รวมถึงการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญ และสอดคล้องกับ Smith และ Brain (2000) ที่กล่าวถึงการหาแหล่งสนับสนุนจากเพื่อนเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

ส่วนประเด็นที่น่าสนใจคือ เมื่อช่วงอายุเพิ่มขึ้นการเสี่ยงไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง และการอยู่กับเพื่อนสนิทกลับเพิ่มขึ้น การพยายามไม่สนใจ และการโต้ตอบกลับจะสูงขึ้น แต่การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นจะลดลง สอดคล้องกับ Olweus (1993) เกี่ยวกับการกลั่นแกล้งในโรงเรียนที่พบว่า เมื่อเด็กอายุมากขึ้น มักขอความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่ลดลง เนื่องจากความกังวลว่าจะถูกมองว่าอ่อนแอหรือกลัวผลกระทบที่จะตามมา เช่นเดียวกับ ผลการศึกษาของ Cowie (2000) กล่าวถึงแนวโน้มของเด็กที่อายุเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะผู้ชาย มักไม่ขอความช่วยเหลือ เพราะกลัวจะถูกมองว่า "ไม่เข้มแข็ง" ซึ่งเป็นปัญหาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ทางเพศที่ส่งผลต่อการรับมือกับการกลั่นแกล้ง อย่างไรก็ตาม ผลจากการวิจัยเชิงคุณภาพได้กล่าวถึงเหตุผลของการรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้งที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ความรุนแรง ทักษะทางสังคม และแหล่งสนับสนุน ซึ่งเด็กที่อายุเพิ่มขึ้นอาจมีทักษะทางสังคมและแหล่งสนับสนุนมากขึ้น สอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ Smith et al. (1999) ที่พบว่าเด็กที่มีอายุเพิ่มขึ้นจัดการปัญหาด้วยตนเองมากขึ้น เพราะพวกเขาเริ่มมีทักษะทางสังคมมากขึ้นจึงสามารถจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง

สิ่งที่สะท้อนวิธีการรับมือการกลั่นแกล้งด้วยวิธีการข้างต้น คือ ในกรณีที่ไม่ขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นเพราะกังวลว่าจะถูกมองว่าอ่อนแอ สะท้อนให้เห็นว่า การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่นอาจทำให้เกิดการกลั่นแกล้งในรูปแบบอื่นตามมา เช่น การถูกล้อว่าอ่อนแอ ขี้ฟ้อง ส่วนการโต้ตอบกลับอาจเป็นการสู้กลับทางวาจา ร่างกาย หรือสิ่งของ เช่น ตะโกนดั่งๆ กระทำกลับ ทำลายสิ่งของ เมื่อเด็กมีช่วงอายุเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับผลการศึกษาข้างต้นว่าที่สะท้อนให้เห็นว่าเด็กที่อยู่ในสถานการณ์ความรุนแรงหรือเคยถูกกลั่นแกล้งจะกลายเป็นผู้ใช้ความรุนแรงหรือกลั่นแกล้งผู้อื่นได้

การรับมือของโรงเรียน

แนวทางการรับมือของโรงเรียนต่อปัญหาการกลั่นแกล้งควรให้ความสำคัญกับการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและเป็นมิตรทั้งระบบ โดยโรงเรียนต้องมีนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง เช่น การกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสมสำหรับผู้กระทำผิด และการให้ความช่วยเหลือผู้ถูกกลั่นแกล้งอย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ โรงเรียนควรจัดให้มีช่องทางในการร้องเรียน และขอความช่วยเหลือที่เข้าถึงง่าย เช่น กล่องรับเรื่องร้องเรียน การสนทนากับครูที่ปรึกษา หรือการใช้แอปพลิเคชันที่ช่วยให้เด็กสามารถขอความช่วยเหลือได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน สิ่งสำคัญคือทำให้ความสำคัญกับการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูและนักเรียน รวมถึงการสนับสนุนจากเพื่อนในกลุ่ม เพื่อให้เด็กกล้าที่จะเปิดเผยปัญหาและได้รับความช่วยเหลืออย่างทันท่วงที

นอกจากนี้ โรงเรียนควรเน้นการส่งเสริมทักษะทางสังคมและการแก้ไขปัญหา ผ่านการจัดกิจกรรมในห้องเรียน เช่น การทำงานเป็นทีม การเรียนรู้ความแตกต่างหลากหลาย การจัดกิจกรรมอบรมเกี่ยวกับการสื่อสารเชิงบวก ผลกระทบของการใช้ความรุนแรง และการสร้างความเข้าใจในความหลากหลาย เพื่อให้มีการให้เกียรติซึ่งกันและกันของเด็กและเยาวชน และจะส่งเสริมสิ่งแวดล้อมที่ดีในระบบ ซึ่งการสอนเรื่องการจัดการอารมณ์และการควบคุมตนเอง เพื่อให้เด็กสามารถรับมือกับสถานการณ์ตึงเครียดได้อย่างมีประสิทธิภาพ โรงเรียนควรมีครูแนะแนว นักสังคมสงเคราะห์หรือนักจิตวิทยาประจำโรงเรียนที่สามารถให้คำแนะนำและสนับสนุนทางจิตใจได้อย่างต่อเนื่อง การมีระบบสนับสนุนที่เข้มแข็งและการส่งเสริมทักษะชีวิตเหล่านี้จะช่วยให้เด็กสามารถรับมือกับการกลั่นแกล้งได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดปัญหาการกลั่นแกล้งในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

นอกจากนี้ หลักสูตรเฉพาะที่จะแก้ไขปัญหาโดยตรง และสร้างแกนนำที่สามารถจัดการปัญหาได้ เช่น “นักจัดการความรุนแรง” จะสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนสถานะจากผู้พบเห็นเป็นผู้แก้ปัญหา หรือ ผู้ปกป้องผู้ที่ถูกกลั่นแกล้งได้ โดยการออกแบบที่เน้นการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้นักเรียน ครู และบุคลากรสามารถฝึกทักษะจริงในสถานการณ์จำลอง การใช้กรณีศึกษาที่คล้ายปัญหาที่เด็กและเยาวชนพบเจออยู่ปัจจุบัน

ให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์สถานการณ์ความรุนแรงและแนวทางการแก้ไข และอาจเพิ่มการเรียนรู้ผ่านบทบาทสมมติ เพื่อฝึกการสื่อสารและการเจรจา การไกล่เกลี่ย และอื่นๆ เพื่อพัฒนาทักษะการจัดการความขัดแย้ง และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และส่งเสริมทักษะการควบคุมอารมณ์และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และท้ายที่สุดต้องมีการติดตามและประเมินผล ติดตามผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและบรรยากาศในโรงเรียน เพื่อพัฒนาหลักสูตรและประเมินผลของโครงการต่อไป

บุคลากรในโรงเรียนควรมีบทบาทในการจัดกิจกรรมเชิงป้องกัน สนับสนุน และคุ้มครอง โดยมีแนวทางที่ชัดเจนในการทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เช่น การสอนเรื่องการสร้างความเห็นอกเห็นใจ (empathy) ซึ่งควรบูรณาการแนวทางเหล่านี้ผ่านกิจกรรมในชั้นเรียนหรือกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น การโต้วาที กิจกรรมกลุ่ม หรือบทบาทสมมติ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจและตระหนักถึงผลกระทบของการกลั่นแกล้ง นอกจากนี้ครูควร สนับสนุนการมีส่วนร่วมของเพื่อนนักเรียน เพื่อเปลี่ยนจากการเป็นผู้พบเห็น การกลั่นแกล้ง เป็นผู้ปกป้อง หรือการจัดตั้งกลุ่มนักเรียนแกนนำที่ทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการรับฟังและช่วยแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งในเบื้องต้น ในส่วนของ สหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ควรทำงานร่วมกับครูและผู้บริหารในการ สร้างกลยุทธ์การรับมือในระยะยาว เช่น การให้คำปรึกษารายบุคคลหรือกลุ่ม การให้ความรู้เกี่ยวกับผลกระทบทางจิตใจของการกลั่นแกล้ง และการจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและการพัฒนาทักษะทางสังคม นักจิตวิทยาควรเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงจากการกลั่นแกล้ง รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิถีจัดการกับความเครียดและอารมณ์อย่างเหมาะสม สหวิชาชีพยังสามารถทำงานร่วมกับผู้ปกครองในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่บ้าน เพื่อให้นักเรียนได้รับการดูแลและช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ทั้งนี้ ต้องมีการดำเนินงานออกแบบระบบร่วมกัน เพื่อลดช่องว่าง และสามารถระบุผู้รับผิดชอบหลักในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับทีมสหวิชาชีพ

ทั้งนี้ เนื่องจากครูเป็นผู้ที่อยู่ใกล้กับปัญหามากที่สุด การพัฒนาครูในฐานะกลไกในการจัดการปัญหาความรุนแรงในโรงเรียน เป็นแนวทางสำคัญที่สามารถช่วยลดปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูควรได้รับการอบรมและพัฒนาทักษะด้านการจัดการความขัดแย้ง การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยในชั้นเรียน รวมถึงการส่งเสริมความเข้าใจในพฤติกรรมของนักเรียน เพื่อนำไปสู่การออกแบบหลักสูตรหรือโปรแกรมการเรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการความรุนแรงในโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม ดังนั้นการพัฒนาหลักสูตรควรมุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะชีวิต (life skills) เช่น การสื่อสารเชิงบวก การบริหารจัดการอารมณ์ นอกจากนี้ ควรให้ความสำคัญกับการสอนเกี่ยวกับความเห็นอกเห็นใจ (empathy) และการทำงานเป็นทีม เพื่อให้นักเรียนสามารถพัฒนาแนวทางการจัดการปัญหาความขัดแย้งด้วยตนเอง

ในอนาคต การมีครูที่มีความเข้าใจในบทบาทของตนเองในฐานะผู้ช่วยสนับสนุนและเป็นแบบอย่างในการแก้ไขปัญหา จะช่วยสร้างวัฒนธรรมแห่งสันติภาพและลดปัญหาความรุนแรงในโรงเรียนได้อย่างยั่งยืน

การรับมือของชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ผู้ปกครอง ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานในระดับชุมชนมีความสำคัญอย่างมากในการแก้ไขปัญหา และต้องมีการบูรณาการระหว่างโรงเรียนและชุมชน แนวทางการรับมือและป้องกันปัญหาการกลั่นแกล้งอย่างมีประสิทธิภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ผู้ปกครอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการดำเนินงานต้องเป็นไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง ทั้งนี้การสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยและสนับสนุนทางจิตใจจะช่วยให้เด็กและเยาวชนสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่เผชิญได้อย่างเหมาะสม ซึ่งต้องอาศัยบทบาทของแต่ละภาคส่วนในการทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการและสอดคล้องกัน และมีการทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

ในระดับครอบครัวและผู้ปกครอง การสร้างเป็นพื้นฐานให้กับเด็กเป็นปัจจัยสำคัญ ผู้ปกครองควรสังเกตพฤติกรรมของบุตรหลานอย่างใกล้ชิด รวมถึงสร้างบรรยากาศภายในบ้านที่เอื้อต่อการเปิดเผยปัญหาโดยไม่มีการตัดสิน นอกจากนี้ การส่งเสริมทักษะทางสังคมและการควบคุมอารมณ์จะช่วยให้เด็กสามารถรับมือกับสถานการณ์ที่กดดันได้อย่างมีสติ ขณะที่ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง รวมถึงการประสานงานกับโรงเรียนและหน่วยงานในพื้นที่เพื่อติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์อย่างใกล้ชิด

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นอีกหน่วยงานที่มีทรัพยากรในการจัดกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา ซึ่งควรมีบทบาทในการสนับสนุนนโยบายและทรัพยากร เช่น การจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนโครงการอบรมและรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันการกลั่นแกล้ง การจัดตั้งกลไกติดตามและประเมินผล ตลอดจนการสร้างศูนย์รับเรื่องร้องเรียนเพื่อให้เด็กและเยาวชนสามารถร้องเรียนได้อย่างปลอดภัยและเป็นความลับ โดยการทำงานร่วมกับโรงเรียนและกลไกต่าง ๆ ที่อยู่ในระดับกลไกการป้องกัน สนับสนุน และคุ้มครอง

นอกจากนี้ การทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างโรงเรียน ครอบครัว ชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็ง ควรมีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับท้องถิ่นที่มีตัวแทนจากทุกฝ่าย เพื่อกำหนดแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้ง รวมถึงการบูรณาการแผนงานระดับโรงเรียนและชุมชน เช่น การสร้างเครือข่ายผู้ปกครองในชุมชน การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสร้างกลุ่มสนับสนุนในชุมชน และการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวจะช่วยส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีทักษะในการรับมือกับปัญหา การกลั่นแกล้งได้อย่างมั่นใจ อีกทั้งยังช่วยลดปัญหาการกลั่นแกล้งในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและ ยั่งยืนในระยะยาว ทั้งนี้ ควรมีกลไกตัวกลางในการประสานระหว่างโรงเรียน และชุมชนด้วย

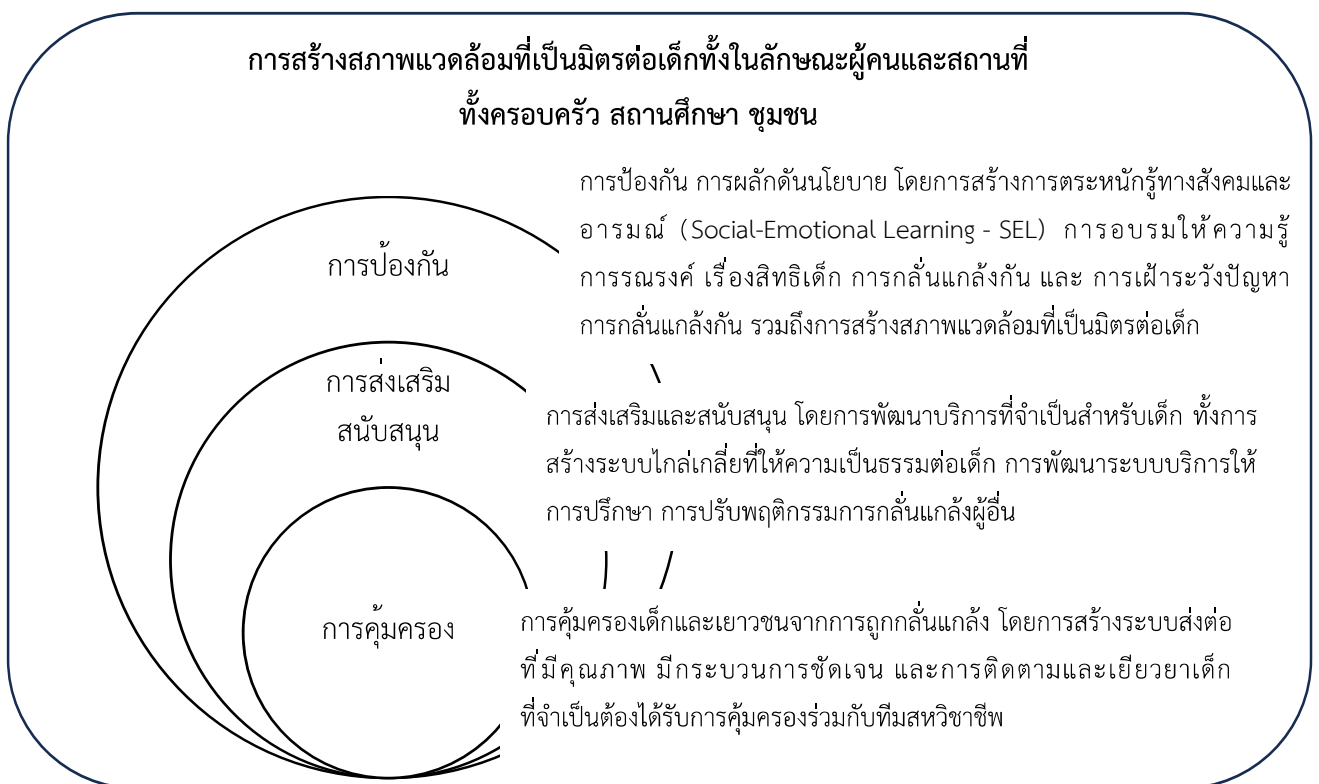
ส่วนที่ 3 แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจาก การถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

สำหรับแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้ง ในจังหวัดชลบุรี ถูกกล่าวถึงใน 3 ระดับคือ 1) มาตรการเชิงป้องกัน โดยผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็ก การสร้าง ความตระหนักเกี่ยวกับการเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น การอบรมให้ความรู้เรื่องสิทธิเด็ก การคุ้มครองเด็ก การกลั่นแกล้งกัน และพฤติกรรมที่อาจนำไปสู่การกลั่นแกล้ง การเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกัน การสร้าง สภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็ก 2) มาตรการเชิงส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กสามารถป้องกันและแก้ไข ปัญหาการกลั่นแกล้งกันในจังหวัดชลบุรี อาจนำไปสู่การพัฒนาบริการที่จำเป็นสำหรับเด็ก ทั้งการสร้างระบบ ไกล่เกลี่ยที่ให้ความเป็นธรรมต่อเด็กทั้งผู้กระทำและถูกกระทำ การพัฒนาระบบบริการให้การปรึกษา ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน การปรับพฤติกรรมการกลั่นแกล้งผู้อื่น ร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และ ชุมชน และ 3) มาตรการการคุ้มครองเด็กและเยาวชนจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี โดยการสร้าง ระบบส่งต่อที่มีคุณภาพ มีกระบวนการชัดเจน และการติดตามและเยียวยาเด็กที่จำเป็นต้องได้รับการคุ้มครอง ร่วมกับทีมสหวิชาชีพ สอดคล้องกับ ประเภทของบริการคุ้มครองเด็ก (Child Protection Services Typology) โดย UNICEF แบ่งบริการคุ้มครองเด็กออกเป็น 3 ระดับ ที่สอดคล้องกับการกลั่นแกล้งกัน ดังนี้

- ระดับปฐมภูมิ คือ การป้องกันไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งกันในชุมชน สังคม โดยการสร้าง สภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย สร้างทัศนคติ ประเพณีและวัฒนธรรม และการปฏิบัติในเชิงบวก เสริมทักษะชีวิต ให้ความรู้ การสร้างการตระหนักรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social-Emotional Learning - SEL) และ สร้างการมีส่วนร่วมในเชิงป้องกันเฝ้าระวังปัญหาการกลั่นแกล้งกันในชุมชน และสนับสนุนให้ภาครัฐและ เอกชนที่เกี่ยวข้องที่ปกป้องสิทธิในการได้รับการคุ้มครองของเด็ก

- ระดับทุติยภูมิ คือ การลดความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน โดยการส่งเสริม สนับสนุนบริการที่จำเป็น เช่น การปรึกษาในกรณีที่ได้มีความไม่สบายจากการสถานการณ์การกลั่นแกล้งกัน ในชุมชน โดยบริการที่จำเป็นนี้ต้องครอบคลุมทั้งเด็กที่ถูกกลั่นแกล้ง หรือมีภาวะเสี่ยง และรวมไปถึง เด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่น

- ระดับตติยภูมิ คือ การคุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยาเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งในชุมชน เน้นไปที่การทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้การเยียวยาและคุ้มครองเด็กที่ถูกกระทำ โดยในระดับนี้จะเป็นกลไกที่เน้นการให้ความคุ้มครอง ช่วยเหลือ เยียวยา และมุ่งให้ความสำคัญกับเด็กที่ถูกกระทำ ซึ่งต้องมีการบูรณาการและทำงานร่วมกับทีมสหวิชาชีพ

ภาพที่ 5.1 สรุปแนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชน
ในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี

ส่วนบทบาทของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสอดคล้องกับนโยบายการและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการปกป้องคุ้มครองเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งของประเทศญี่ปุ่น คือ The Act for the Promotion of Measures to Prevent Bullying (Act No. 71 of 2013) หรือ กฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้ง ที่มีแนวทางให้รัฐบาลท้องถิ่น มีบทบาทในการกำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้งกันในเขตอำนาจของตน โดยการจัดตั้งคณะกรรมการในการประสานงานในส่วนที่เกี่ยวข้อง

รวมถึงการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน อาจเป็นการจัดกิจกรรมร่วมกันเพื่อป้องกันและเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดขึ้น โรงเรียน มีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและมาตรการในการป้องกันการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน มีการสำรวจ เก็บข้อมูลจากเด็ก ครู เจ้าหน้าที่ เกี่ยวกับการถูกกลั่นแกล้ง และมีการให้การปรึกษาในกรณีเกิดการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียน ผู้ปกครอง มีหน้าที่ในการดูแลเด็กที่อยู่ในปกครองในเรื่องการศึกษา พฤติกรรม และจิตใจ จำเป็นต้องปลูกฝังให้เด็กเคารพผู้อื่น ไม่กลั่นแกล้งผู้อื่น และเมื่อมีกรณีการกลั่นแกล้งกันต้องร่วมมือกับการกระทำความผิดกล่าวอย่างเหมาะสม รวมทั้งต้องร่วมมือกับรัฐบาล สถานศึกษา และชุมชนในการเฝ้าระวังและป้องกันการกลั่นแกล้ง ส่วนเด็ก มีหน้าที่ในการดูแลตนเอง เคารพผู้อื่นไม่ให้เกิดการกลั่นแกล้งกัน หรือหากเกิดการกลั่นแกล้งกันต้องร่วมมือกับสถานการณ์ดังกล่าวอย่างเหมาะสม รวมถึงเฝ้าระวังปัญหาที่เกิดขึ้นด้วย

อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องสภาพแวดล้อมที่ปกป้องคุ้มครองเด็ก (Protective Environment Concept) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบ 8 ประการ (UNICEF, 2011, อ้างถึงใน ฐิติมา ไพลำยอง, 2560) ทั้งการประกาศความมุ่งมั่นของภาครัฐที่เกี่ยวข้องที่จะปกป้องสิทธิในการได้รับการคุ้มครองของเด็ก การบังคับใช้กฎหมาย การสร้างทัศนคติ ประเพณีและวัฒนธรรม และการปฏิบัติในเชิงบวก การพูดคุยเรื่องคุ้มครองเด็กอย่างเปิดเผยรวมถึงการนำเสนอผ่านสื่อและการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การเสริมทักษะชีวิตและความรู้และการมีส่วนร่วมของเด็ก การพัฒนาศักยภาพการคุ้มครองเด็กของบุคคลและเจ้าหน้าที่ที่แวดล้อมตัวเด็ก รวมถึงการบริการทั่วไปและบริการเฉพาะเพื่อการป้องกันและการช่วยเหลือเยียวยา และการติดตามสถานการณ์และการควบคุมตรวจสอบ

5.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- 1) ควรสร้างการมีส่วนร่วมของเด็กในการกำหนดนโยบายเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งกัน โดยจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากเด็กและเยาวชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง
- 2) ควรมีการผลักดันนโยบายคุ้มครองเด็กตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก และการส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กในทุกพื้นที่ โดยต้องบูรณาการร่วมกันระหว่างกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน และกลุ่มเปราะบาง
- 3) ควรมีการผลักดันนโยบายทั้งในเชิงป้องกันการกลั่นแกล้ง ส่งเสริมสนับสนุนระบบบริการเพื่อลดความเสี่ยงจากการกลั่นแกล้งกัน รวมทั้งการคุ้มครอง การส่งต่อ และเยียวยาจิตใจเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งพร้อมทั้งปรับพฤติกรรมเด็กที่กลั่นแกล้งผู้อื่น

4) ควรมีนโยบายสนับสนุนวิชาชีพเฉพาะในการให้การปรึกษา เพื่อให้บริการกับเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการกลั่นแกล้งกัน

5) ควรมีนโยบายพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่ปฏิบัติงานตรงกับเด็ก ทั้งในด้านทักษะ ความรู้ และทัศนคติ เพื่อให้พร้อมต่อการป้องกันและแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกันของเด็กและเยาวชน

6) ควรมีการผลักดันให้กระทรวงศึกษาธิการบรรจุเรื่องสิทธิเด็กและการคุ้มครองเด็กลงในหลักสูตรการเรียนการสอน เพื่อให้เด็กเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น

7) ควรนำทีมสหวิชาชีพผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ครู นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ ที่อยู่ในกลไกการคุ้มครองมาทบทวนกระบวนการและออกแบบการทำงานร่วมกัน

ข้อเสนอสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยนี้เน้นที่การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กและเยาวชนในภาวะเปราะบางจากการถูกกลั่นแกล้งในจังหวัดชลบุรี จึงควรมีการขยายพื้นที่การวิจัยให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอในระดับประเทศ

2) การศึกษาแนวทางการรับมือและการป้องกันจากการกลั่นแกล้งในเด็กและเยาวชนในจังหวัดชลบุรี ควรนำมาศึกษาต่อในประเด็นทักษะสำคัญสำหรับเด็กในการรับมือกับการกลั่นแกล้ง ซึ่งจะนำไปสู่การส่งเสริมทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็กในอนาคต

3) ควรมีการศึกษาที่มุ่งเน้นแนวทางการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เป็นมิตรต่อเด็กทั้งระบบ ที่รวมทั้งครอบครัว โรงเรียน และชุมชน โดยอาจศึกษาการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) ในระดับตำบล เพื่อจัดทำรูปแบบหรือแนวทาง และขยายผลในอนาคต

4) ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่สามารถลดการกลั่นแกล้ง เช่น “หลักสูตรนักจัดการความรุนแรง”

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). กรม สบส. เผยผลสำรวจเด็กและเยาวชนเคยถูกบูลลี่ร้อยละ 44.2
ชวนยุว อสม. แแกนนำนักเรียนร่วมกันเฝ้าระวังการบูลลี่ในระดับพื้นที่. สืบค้นเมื่อ 20 กันยายน 2566,
จาก https://hss.moph.go.th/show_topic.php?id=5747&utm_source=chatgpt.com
- ญาดา หิรัญยานนท์. (2564). ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการแสดงบทบาทผู้ปกป้อง หรือผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์
รังแกในปัจจัยที่สัมพันธ์กับการแสดงบทบาทผู้ปกป้อง หรือผู้สังเกตการณ์ในเหตุการณ์รังแกใน
โรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายโรงเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอน
ปลาย. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จิตติมา ให้อยอง. (2560). การสังเคราะห์องค์ความรู้การคุ้มครองทางสังคมในกลุ่มเด็ก. วารสารสิทธิปริทัศน์,
31(97), 1–9.
- ทัศนีย์ คำเกตุศักดิ์, & แก้วกัญญา เสวกสุริยวงศ์. (2566). แนวทางป้องกันการลดพฤติกรรมการกลั่นแกล้งบน
โลกไซเบอร์ (Cyberbullying) โดยใช้มาตรการทางกฎหมาย. วารสารนิติศาสตร์และ
สื่อสารมวลชน, 21(2), 45–63.
- ไทยโพสต์ออนไลน์. (2566). “ไซเบอร์บูลลี่” ภัยโลกออนไลน์ในเด็กและเยาวชน. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม
2566, https://www.thaipost.net/newsupdate/391911/?utm_source=chatgpt.com
- นิยาพร ไชยเสน (2561). การพัฒนาการปฏิบัติงานของพี่เลี้ยงในสถานสงเคราะห์เด็กอ่อนตามกรอบ
การปฏิบัติงานการคุ้มครองเด็กในสถานรองรับเด็กของกรมกิจการเด็กและเยาวชน. วิทยานิพนธ์
สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ประสาร มาลากุล และคณะ. (2527). รูปแบบการพัฒนาทัศนคติต่อการประหยัดพลังงาน. เอกสารบทความ
วิจัย. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปณณธร นันทิประภา. (2565). การขับเคลื่อนเครือข่ายเพื่อการคุ้มครองเด็ก: กรณีศึกษาเครือข่ายคุ้มครอง
เด็กเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วารสารพัฒนาสังคม, 24(2), 1–20.
- ปัทมา แสงสะอาด. (2547). ทัศนะของชุมชนต่อการคุ้มครองเด็ก ศึกษาเฉพาะกรณี ชุมชนวัดประหารระบือ
ธรรม เขตดุสิต จังหวัดกรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พวงชมพู ประเสริฐ. (2563). 'บูลลี่' ไม่ใช่เรื่องเด็กๆ ความรุนแรงที่รอวันปะทุ! สืบค้นเมื่อวันที่ 17
ธันวาคม 2566, จาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/861456>

- มูลนิธิยุวพัฒน์. (2563). การกลั่นแกล้ง (Bullying) ความรุนแรงในสังคม. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2566 จาก <https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/การกลั่นแกล้ง-bullying-วัยรุ่น/>
- มูลนิธิศูนย์พิทักษ์สิทธิเด็ก. (2566). คู่มือการดำเนินงานโครงการชุมชนคุ้มครองเด็ก. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2566 จาก <https://www.thaichildrights.org/multimedia/child-protection-community-manual/>
- ยุวดี แตรประสิทธิ์ และคณะ. (2566). การกลั่นแกล้งทางสังคมของวัยรุ่น: บทบาทพยาบาลในการสร้างภูมิคุ้มกันทางใจ. วารสารวิจัยเพื่อการส่งเสริมสุขภาพและคุณภาพชีวิต, 3(2), 72-81.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. สืบค้นเมื่อวันที่ 17 ธันวาคม 2566 จาก https://law.m-society.go.th/law2016/uploads/lawfile/20180209_21.pdf
- วันวิสาข์ ไชยพันธ์. (2562). ความผิดฐานกลั่นแกล้งเด็กบนอินเทอร์เน็ต. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิสูตร ยังพลขันธ์. (2544). ความตระหนักในสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของพนักงานปฏิบัติการคลังน้ำมันบริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน). วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). ‘ปฏิบัติการต้านบูลลี่ในโรงเรียน’ กสศ. จัดสัมมนาวิชาการนานาชาติ เปิดแนวทางรับมือการกลั่นแกล้งในโรงเรียน จากประสบการณ์ประเทศฟินแลนด์. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2567 จาก <https://www.eef.or.th/news-280623/>
- สถาบันส่งเสริมการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี. (2563). การกลั่นแกล้งในโรงเรียนจากมุมมองของ PISA. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2566 จาก <https://pisathailand.ipst.ac.th/issue-2020-54/>
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2564). มาตรการในการต่อต้านและการคุ้มครองบุคคลจากการถูกกลั่นแกล้งในสังคม. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2566 จาก <https://lawforasean.krisdika.go.th/File/files/Anti-Bullying%20Laws.pdf>
- สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2567). เด็กถูกเพื่อน หรือรุ่นพี่รุมกลั่นแกล้งในโรงเรียน สามารถดำเนินคดีตามกฎหมายได้.
- สุจริต กันขุม. (2564). การรับรู้แผนปฏิบัติการคุ้มครองเด็กในระดับตำบลของผู้ปฏิบัติงานด้านการคุ้มครองเด็กในบ้านพักเด็กและครอบครัว 76 จังหวัด. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุธีรา นิมิตรนิวัฒน์, เชียง เกาซิด, & นักรบ หมี่แสน. (2565). มองพินิจการกลั่นแกล้งกันในโรงเรียนและสถานที่ทำงาน. ศิลปศาสตร์ปริทัศน์, 17(1), 138–148. ห้างหุ้นส่วนจำกัด ทริปปี้ เอ ก้อปปี.

อนุรักษ์ จันทร์รอด. (2565). การศึกษาความรุนแรงของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันของนักเรียนในโรงเรียน
อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. สืบค้นจาก [https://so06.tci-
thaijo.org/index.php/Jclmd_psr/article/download/257008/173304/951053](https://so06.tci-thaijo.org/index.php/Jclmd_psr/article/download/257008/173304/951053)

อภิญญา เวชยชัย. (2551). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ การพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในสังคมไทย.

อารีรัตน์ โกสิทธิ์. (2564). “ญี่ปุ่นอย่างที่เป็น” ลำดับที่ 21: การคุ้มครองสิทธิเด็กในญี่ปุ่น: กรณีศึกษา
การกลั่นแกล้งในโรงเรียน. [ม.ป.ท.]:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. คณะรัฐศาสตร์. โครงการสันติไมตรี
ไทย-ญี่ปุ่น.

ภาษาอังกฤษ

American Educational Research Association. (2013). Prevention of bullying in schools, colleges, and universities: Research report and recommendations. Washington, DC: American Educational Research Association.

Assael, H. (1995). Consumer behavior and marketing action (5th ed.). South-Western College Publishing.

Chisala, M., Ndhlovu, D., & Mandyata, J. M. (2023). Child protection measures on bullying in special education schools. European Journal of Special Education Research, 9(3), 58–72. Retrieved June 26, 2024, from <https://doi.org/10.46827/ejse.v9i3.4964>

Colino, S., and Broadwell, L. (2023). How To Deal with Bullying in Schools. Retrieved June 26, 2024, from <https://www.parents.com/kids/problems/bullying/bully-proof-your-child-how-to-deal-with-bullies/>

Cowie (2000) มาจากบทความในวารสารหรือหนังสือที่มีชื่อว่า "Peer Support in Action: From Bystanding to Standing By" เขียนโดย Helen Cowie และ Dawn Jennifer

Government of Japan. (2013). The Act for the Promotion of Measures to Prevent Bullying (Act No. 71 of 2013). Retrieved June 26, 2024, from <https://www.japaneselawtranslation.go.jp>

Landgren, K. (2005). The protective environment: Development support for child protection. UNICEF. Retrieved June 26, 2024, from https://www.unicef.org/media/82771/file/The_Protective_Environment.pdf

- Menesini, E., & Salmivalli, C. (2017). Bullying in schools: The state of knowledge and effective interventions. *Psychology, Health & Medicine*, 22(sup1), 240–253. Retrieved June 26, 2024, from <https://doi.org/10.1080/13548506.2017.1279740>
- Munn, N. L. (1971). *Introduction to psychology*. Houghton Mifflin Co. Research Center. Retrieved June 26, 2024, from <https://cyberbullying.org/bullying-cyberbullying-sexual-orientation-lgbtq.pdf>
- Olweus, D. (2013). School bullying: Development and some important challenges. *Annual Review of Clinical Psychology*, 9, 751–780. Retrieved June 26, 2024, from <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-050212-185516>
- Sanook.com. (2566). ประเทศไทยมีอัตราการกลั่นแกล้งในโรงเรียนสูงเป็นอันดับ 2 ของโลก. สืบค้นเมื่อ 17 กันยายน 2566 จาก <https://www.sanook.com/news/8737954/>
- Shannon, C. S. (2013). Bullying in recreation and sport settings: Exploring risk factors, prevention efforts, and intervention strategies. *Journal of Park and Recreation Administration*, 31(1), 15–33.
- Smith, P. K., & Brain, P. F. (2000). Bullying in schools: Lessons from two decades of research. *Aggressive Behavior*, 26(1), 1–9. [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1098-2337\(2000\)26:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-7](https://doi.org/10.1002/(SICI)1098-2337(2000)26:1<1::AID-AB1>3.0.CO;2-7)
- Smith, P. K., Morita, Y., Junger-Tas, J., Olweus, D., Catalano, R., & Slee, P. (Eds.). (1999). *The nature of school bullying: A cross-national perspective*. Routledge.
- Susman, D. (2021). Attitudes and behavior in psychology. Verywell Mind. Retrieved September 17, 2023, from <https://www.verywellmind.com/attitudes-how-they-form-change-shape-behavior-2795897>
- UNICEF. (2021). *Child protection systems strengthening: Mapping and assessment toolkit*. United Nations Children's Fund. Retrieved June 26, 2024, Retrieved June 26, 2024, from <https://www.unicef.org/reports/child-protection-systems-strengthening>
- Yun, H.-Y., & Juvonen, J. (2020). Navigating the healthy context paradox: Identifying classroom characteristics that improve the psychological adjustment of bullying victims. *Journal of Youth and Adolescence*, 49, 2203–2213.

ภาคผนวก

แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการดำเนินโครงการวิจัย

แบบสอบถามการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาระบบการคุ้มครองเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน กรณีศึกษา พฤติกรรมการกลั่นแกล้ง (Bullying) ของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี

แบบสอบถามนี้ วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสถานการณ์พฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรี และเพื่อศึกษาแนวทางที่เด็กและเยาวชนในพื้นที่จังหวัดชลบุรีใช้ในการรับมือและการป้องกันจากพฤติกรรมการกลั่นแกล้ง

แบบสอบถามนี้ประกอบด้วย 5 ส่วน รวมทั้งสิ้น 50 ข้อคำถาม

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล	3	ข้อคำถาม
ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกัน	27	ข้อคำถาม
ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้กลั่นแกล้ง	8	ข้อคำถาม
ส่วนที่ 4 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง	7	ข้อคำถาม
ส่วนที่ 5 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง	5	ข้อคำถาม

กำหนดระดับคะแนนและความหมาย 5 ระดับ โดยกำหนดระดับคะแนนและความหมาย ดังนี้
สำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 2

เป็นประจำ	ให้คะแนน 4 คะแนน
บ่อยครั้ง	ให้คะแนน 3 คะแนน
บางครั้ง	ให้คะแนน 2 คะแนน
นานๆ ครั้ง	ให้คะแนน 1 คะแนน
ไม่เคยเลย	ให้คะแนน 0 คะแนน

และสำหรับแบบสอบถามส่วนที่ 3 ถึงส่วนที่ 5

เห็นด้วยมากที่สุด	ให้คะแนน 5 คะแนน
เห็นด้วยมาก	ให้คะแนน 4 คะแนน
เห็นด้วยปานกลาง	ให้คะแนน 3 คะแนน
เห็นด้วยน้อย	ให้คะแนน 2 คะแนน
เห็นด้วยน้อยที่สุด	ให้คะแนน 1 คะแนน

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคล

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐ LGBTQIA+ ☐ ไม่ระบุ
2. ระดับชั้น ☐ ประถมศึกษา ☐ มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย ☐ ปวช.
☐ ปวส. ☐ ปริญญาตรี
3. ช่วงอายุ ____ ปี
3. ประเภทสถานศึกษา ☐ สถานศึกษาของรัฐ ☐ สถานศึกษาของเอกชน ☐ อื่นๆ

ส่วนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกัน ประกอบด้วยคำถาม 27 ข้อ

แบบสอบถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกัน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
พฤติกรรมที่ถูกกลั่นแกล้ง (ใน 12 เดือนที่ผ่านมา)					
1) ฉันถูกทำร้ายร่างกาย เช่น ตบหัว ชกต่อย ผลัก เดินชน ตบตี					
2) ฉันถูกขว้างปาสิ่งของใส่					
3) ฉันถูกจับร่างกายทั้งที่ฉันไม่ยินยอม					
4) ฉันถูกพูดจา ดูถูก ตำหนิ					
5) ฉันถูกกีดกันออกจากกลุ่ม					
6) ฉันถูกทำให้เป็นตัวตลก ถูกล้อเลียน ล้อปมด้อย ล้อชื่อพ่อแม่					
7) ฉันถูกข่มขู่ หรือถูกนินทา					
8) ฉันถูกกระจายข่าวหรือภาพที่ไม่ดีเกี่ยวกับฉันในสังคมออนไลน์					
9) ฉันถูกขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์					
10) ฉันเคยถูกเปิดเผยเรื่องส่วนตัวในสังคมออนไลน์					
พฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันในฐานะผู้พบเห็น (ใน 12 เดือนที่ผ่านมา)					
11) ฉันเคยเห็นการทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ชน ตบตี					
12) ฉันเคยเห็นการขว้างปาสิ่งของใส่คนอื่น					
13) ฉันเคยเห็นการจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ					

แบบสอบถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งกัน	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
14) ฉันเคยเห็นการกีดกันออกจากสิ่งต่าง ๆ หรือออกจากกลุ่ม					
15) ฉันเคยเห็นการทำให้ผู้อื่นถูกล้อ หรือทำให้เป็นตัวตลก					
16) ฉันเคยเห็นการข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น					
17) ฉันเคยเห็นการถูกกระจายข่าวที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์					
18) ฉันเคยเห็นการขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์					
19) ฉันเคยเห็นการเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นในสังคมออนไลน์					
พฤติกรรมการกลั่นแกล้งกันในฐานะผู้กระทำ (ใน 12 เดือนที่ผ่านมา)					
20) ฉันเคยทำร้ายร่างกายคนอื่น เช่น ชกต่อย ผลัก ขน ตบตี					
21) ฉันเคยขว้างปาสิ่งของใส่คนอื่น					
22) ฉันเคยจับอวัยวะส่วนตัวของผู้อื่น โดยไม่ยินยอมเพื่อหยอกล้อ					
23) ฉันเคยกีดกันเพื่อนคนอื่นออกจากกลุ่ม					
24) ฉันเคยล้อ หรือทำให้ผู้อื่นเป็นตัวตลก					
25) ฉันเคยข่มขู่ หรือนินทาผู้อื่น					
26) ฉันเคยกระจายข่าวที่ไม่ดีของผู้อื่นในสังคมออนไลน์					
27) ฉันเคยขู่ทำร้าย โจมตี คุกคาม หลอกลวง ในสังคมออนไลน์					
28) ฉันเคยเปิดเผยเรื่องส่วนตัวของผู้อื่นในสังคมออนไลน์					

ส่วนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้กลั่นแกล้ง ประกอบด้วยคำถาม 8 ข้อ

แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้กลั่นแกล้ง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อน รุ่นพี่ รุ่นน้อง ในสถาบันเดียวกัน					
2) การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อนต่างสถาบันการศึกษา					
3) การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากเพื่อนในสังคมออนไลน์					
4) การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากครอบครัว/เครือญาติ					

แบบสอบถามเกี่ยวกับผู้กลั่นแกล้ง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
5) การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากบุคลากรในสถานศึกษา เช่น ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่					
6) การกลั่นแกล้งกันมักเกิดจากคนในชุมชนเดียวกัน เพื่อนบ้าน					

ส่วนที่ 4 ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง ประกอบด้วยคำถาม 7 ข้อ

ประเด็นที่ทำให้เกิดการกลั่นแกล้ง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) การกลั่นแกล้งเกิดจากเพศ					
2) การกลั่นแกล้งเกิดจากบุคลิกภายนอก					
3) การกลั่นแกล้งเกิดจากความพิการ/โรคประจำตัว					
4) การกลั่นแกล้งเกิดจากลักษณะนิสัย/บุคลิกภาพ					
5) การกลั่นแกล้งเกิดจากพื้นฐานของครอบครัว เช่น สถานภาพครอบครัว อาชีพฐานะ					
6) การกลั่นแกล้งเกิดจากเชื้อชาติ ศาสนา และชาติพันธุ์					
7) การกลั่นแกล้งเกิดจากสติปัญญา ความสามารถ					

ส่วนที่ 5 การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง ประกอบด้วยคำถาม 5 ข้อ

การรับมือและป้องกันการถูกกลั่นแกล้ง	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1) การขอความช่วยเหลือจากผู้อื่น เช่น เพื่อน ครู ผู้ปกครอง					
2) การมองหาวิธีการแก้ไขอื่น ๆ เช่น ไม่อยู่ในสถานการณ์เสี่ยง อยู่กับเพื่อนสนิท					
3) สื่อสารว่าไม่ชอบ เจ็บ บอกรหรือขอร้องให้หยุดทำ					
4) การพยายามไม่สนใจ ทำเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น					
5) การแสดงความรู้สึกเศร้า โกรธ ร้องไห้ กังวล หงุดหงิด					
6) การโต้ตอบกลับหรือสู้กลับทางวาจา ร่างกาย หรือสิ่งของ เช่น ตะโกนดัง ๆ กระทำกลับ ทำลายสิ่งของ					

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งและสถานการณ์ในพื้นที่

- 1) ท่านให้ความหมายของพฤติกรรมการกลั่นแกล้งว่าหมายถึงอะไร

.....

.....

- 2) ปัจจุบันพฤติกรรมการกลั่นแกล้งของเด็กในชุมชนมีในรูปแบบใดบ้าง

.....

.....

- 3) เหตุการณ์หรือสถานการณ์การกลั่นแกล้งที่ท่านเคยรับทราบ/เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการปัญหา

.....

.....

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับผู้ถูกกลั่นแกล้ง ผู้กลั่นแกล้งผู้อื่น สาเหตุ

- 4) เด็กที่ถูกกลั่นแกล้งคือกลุ่มใด เพราะอะไร

.....

.....

- 5) เด็กที่แกล้งผู้อื่นคือกลุ่มใด เพราะอะไร

.....

.....

- 6) สาเหตุจากการกลั่นแกล้ง มีอะไรบ้าง

.....

.....

- 7) ท่านเข้าใจว่า เด็กในภาวะเปราะบางคือใคร ในชุมชนของท่าน

.....

.....

ส่วนที่ 3 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

- 8) ท่านเกี่ยวข้องอย่างไร และทำอะไรเมื่อเกิดปัญหาการกลั่นแกล้ง (บทบาทของท่านในการแก้ไข/ป้องกันการกลั่นแกล้งของเด็กในชุมชน)

.....

.....

- 9) นอกจากท่านแล้ว มีบุคคล/หน่วยงาน/วิชาชีพ ไດบ้างที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการกลั่นแกล้งของเด็กในชุมชน

.....

.....

ส่วนที่ 4 กลไกและมาตรการการป้องกันการกลั่นแกล้งในชุมชน

- 10) ชุมชนของจัดการกับปัญหาอย่างไร

.....

.....

- 11) ชุมชนของท่านมีกลไกหรือมาตรการรับมือกับปัญหาการกลั่นแกล้งอย่างไร

.....

.....

ข้อเสนอแนะ

- 12) วิธีการรับมือกับปัญหาการกลั่นแกล้งเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน ทั้งมาตรการระยะสั้น และระยะยาว ต้องทำอะไร

.....

.....

- 13) หน่วยงานใดบ้างที่ควรเข้ามาร่วมดำเนินงานหรือสร้างมาตรการป้องกันการกลั่นแกล้งเด็กในภาวะเปราะบางในชุมชน

.....

.....

14) ท่านคิดว่าควรมี กลไกหรือมาตรการทางกฎหมาย อื่นๆ ที่สามารถนำมาแก้ไขปัญหาได้หรือไม่
อย่างไร

.....

.....

ข้อคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึกสำหรับเด็กและเยาวชน

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับการกลั่นแกล้งและสถานการณ์ในพื้นที่

- 1) ที่ชุมชนของหนู/น้อง มีการกลั่นแกล้งกันอย่างไรบ้าง ช่วยเล่าให้ฟังหน่อย

.....

ส่วนที่ 2 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหา

- 2) หนู/น้อง ทำอย่างไรเมื่อเกิดปัญหาการกลั่นแกล้งกัน

.....

- 3) นอกจากหนู/น้อง แล้ว มีใครเข้ามาช่วยแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งของเด็กๆ บ้าง แล้วเขามาจากที่ไหน

.....

ส่วนที่ 3 กลไกและมาตรการการป้องกันการกลั่นแกล้งในชุมชน

- 4) ชุมชนของหนู/น้อง จัดการกับปัญหาการกลั่นแกล้งกันอย่างไร

.....

- 5) ชุมชนของหนู/น้อง มีการรับมือกับปัญหาการกลั่นแกล้งอย่างไร

.....

ข้อเสนอแนะ

- 6) หนู/น้อง คิดว่าเราควรมีวิธีการรับมือกับปัญหาการกลั่นแกล้งเด็กในชุมชนอย่างไร

.....

- 7) หนู/น้อง คิดว่าใครควรเข้ามาช่วยป้องกันการกลั่นแกล้งเด็กในชุมชนบ้าง

.....

- 8) หนู/น้อง คิดว่าควรมีมาตรการหรือแนวทางในการแก้ปัญหาการกลั่นแกล้งกันอย่างไร

.....

หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

  INSTITUTIONAL REVIEW BOARD ASSOCIATION OF LEGAL & POLITICAL STUDIES	
Certificate of ALPS-IRB Approval	
CERTIFICATE OF APPROVAL NUMBER :	ALPS-IRB-2024-8-0001
TITLE OF PROJECT :	Developed guidelines for child protection systems in delicate communities: A case study of bullying behaviors among children and youth in the Chonburi region
PRINCIPAL INVESTIGATOR :	Sirothip Phonseemhat Technical Promotion and Support Office 2
CO-INVESTIGATORS :	1) Parameet Thitiphonchanawee 2) Supaporn Kamakchum 3) Phakchanat Khammantha 4) Parida Namadorn 5) Patcha Jongsakulchun 6) Thanchai Somwan 7) Siripong Sawatsundak
DOCUMENTS APPROVED :	1) ALPS-IRB Application Form (Date: 31 August 2024) 2) Protocol (Date: 31 August 2024) 3) Participant Information Sheet (Date: 31 August 2024) 4) Informed Consent Form (Date: 31 August 2024) 5) Data Collection Form (Date: 31 August 2024)
The above-mentioned project has been reviewed by the Institutional Review Board, Association of Legal & Political Studies (ALPS-IRB) based on International Guidelines of Human Research's Protection such as Declaration of Helsinki, Belmont Report, and CIOMS Guidelines.	
Date of Approval :	01 September 2024
Date of Expiration :	31 August 2025
 T. Srivakul (Associate Professor Dr. Thanaporn SRIVAKUL) Chairman of ALPS-IRB	 P. Siriattakul (Dr. Parinya SIRIATTAKUL) Secretary of ALPS-IRB (Panel 1)
	
Office of the Institutional Review Board, Association of Legal & Political Studies 8/82 Burdangkong Nguanwongwan, Nguanwongwan Road, Soi Nguanwongwan 47, Thong Hong Hong Lak Si, Bangkok 10210, Thailand Website: https://alps-th.com/ E-mail: alps.irb@gmail.com	

THIS RESEARCH PROJECT HAD BEEN CERTIFIED BY ALPS-IRB.

Research methodology was as follow:

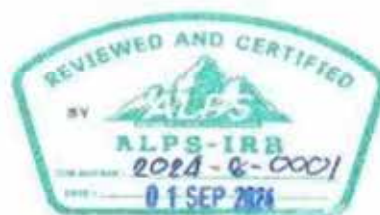
1) The researcher had to use the copies of Participant Information Sheet and Informed Consent Form with the seal of ALPS-IRB for research project participants only.

2) If the researcher wanted to amend some details of the research project, the researcher had to inform ALPS-IRB by completing the Protocol Amendment Form for consideration and certification before beginning doing the research. After considering and certifying, ALPS-IRB would send the researcher an acceptance letter with date of consideration and certification. After that, the researcher was able to begin doing the research.

3) If research participants severely faced an adverse event and an unexpected event, the researcher had to report this issue to ALPS-IRB by completing the Adverse Event Report Form or send ALPS-IRB the report copy sent to scholarship givers. After considering the adverse event report, ALPS-IRB would send the researcher a letter with consideration date.

4) If the researcher completely did the research within a year, the researcher must send ALPS-IRB the research project progress report called "Annual Research Report Form". After receiving the report, ALPS-IRB would send the researcher an acceptance letter with closure of the project.

5) If the research project was done for more than a year, the researcher had to send ALPS-IRB the research project progress report called "Approval Extension Request Form". After receiving the report, ALPS-IRB would send the researcher the acceptance letter with renewal of the research project (according to the Announcement of the ALPS-IRB on Human Research Ethics Approval Fees dated 12th February 2024, renewal of certification of research project having to pay fees at the amount of 5,000 THB).

Office of the Institutional Review Board, Association of Legal & Political Studies
8/82 Sanitlangmuang Ngumwongwan, Ngumwongwan Road, Soi Ngumwongwan 47,
Thong-Song Hong, Loh 5, Bangkok 10210, Thailand
Website: <https://alps-th.com/> E-mail: alps.irb@gmail.com

INSTITUTIONAL REVIEW BOARD
ASSOCIATION OF LEGAL & POLITICAL STUDIES

Certificate of ALPS-IRB Amendment Approval

CERTIFICATE OF AMENDMENT APPROVAL NUMBER :	ALPS-IRB-2025-2-0001
TITLE OF PROJECT :	Developed guidelines for child protection systems in delicate communities A case study of bullying behaviors among children and youth in the Chonburi region
PRINCIPAL INVESTIGATOR :	Sirintip Phatthanasub Technical Promotion and Support Office 2
CO-INVESTIGATOR(S) :	1) Parinwat Thitiphonharawat 2) Supaporn Kanchachum 3) Phakchanon Khumruantua 4) Parida Nantadorn 5) Patsika Jeungkinnachai 6) Thianchai Sutissas 7) Siripong Sawasuntakul
DOCUMENT(S) APPROVED :	1) ALPS-IRB Application Form (Date: 13 February 2025) 2) Protocol (Date: 13 February 2025) 3) Participant Information Sheet (Date: 13 February 2025) 4) Informed Consent Form (Date: 13 February 2025) 5) Data Collection Form (Date: 13 February 2025)

The abovementioned project has been reviewed by the Institutional Review Board, Association of Legal & Political Studies (ALPS-IRB) based on International Guidelines of Human Research Protection such as Declaration of Helsinki, Belmont Report, and CIOMS Guidelines.

Date of Approval : 14 February 2025

T. Sriyakul
 (Associate Professor Dr. Thanaporn SRIYAKUL)
 Chairman of ALPS-IRB

Date of Expiration : 31 August 2025

P. Siriattakul
 (Dr. Parinya SIRIATTAKUL)
 Secretary of ALPS-IRB (Panel 1)

Office of the Institutional Review Board, Association of Legal & Political Studies
 8/82 Ratchakongkarn Ngamwongwan Road, Soi Ngamwongwan 47,
 Tsang Song Hong, Luk Si, Bangkok 10210, Thailand
 Website: <https://alps-th.com/> E-mail: alps.irb@gmail.com

THIS RESEARCH PROJECT HAD BEEN CERTIFIED BY ALPS-IRB.

Research methodology was as follow:

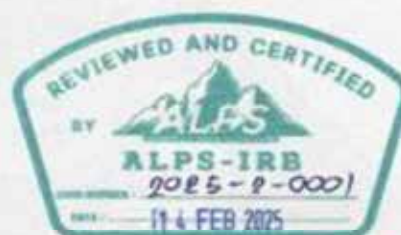
1) The researcher had to use the copies of Participant Information Sheet and Informed Consent Form with the seal of ALPS-IRB for research project participants only.

2) If the researcher wanted to amend some details of the research project, the researcher had to inform ALPS-IRB by completing the Protocol Amendment Form for consideration and certification before beginning doing the research. After considering and certifying, ALPS-IRB would send the researcher an acceptance letter with date of consideration and certification. After that, the researcher was able to begin doing the research.

3) If research participants severely faced an adverse event and an unexpected event, the researcher had to report this issue to ALPS-IRB by completing the Adverse Event Report Form or send ALPS-IRB the report copy sent to scholarship givers. After considering the adverse event report, ALPS-IRB would send the researcher a letter with consideration date.

4) If the researcher completely did the research within a year, the researcher must send ALPS-IRB the research project progress report called "Annual Research Report Form". After receiving the report, ALPS-IRB would send the researcher an acceptance letter with closure of the project.

5) If the research project was done for more than a year, the researcher had to send ALPS-IRB the research project progress report called "Approval Extension Request Form". After receiving the report, ALPS-IRB would send the researcher the acceptance letter with renewal of the research project (according to the Announcement of the ALPS-IRB on Human Research Ethics Approval Fees dated 12th February 2024, renewal of certification of research project having to pay fees at the amount of 5,000 THB.).

Office of the Institutional Review Board, Association of Legal & Political Studies
5/82 Sukhlangmaeng Ngamwongwan, Ngamwongwan Road, Soi Ngamwongwan 42,
Thung Song Hong, Lak Si, Bangkok 10210, Thailand
Website: <https://alps-th.com/> E-mail: alps.irb1@gmail.com

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 ชลบุรี
172/9 หมู่ที่ 4 ตำบล บางละมุง อำเภอ บางละมุง จังหวัด ชลบุรี 20150

โทร : 038 241 821

E-mail : tpso-2@m-society.go.th

website : <http://tpso-2@m-2.m-society.go.th>

Facebook : สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 2 ชลบุรี

LINE official Account : @091yufdy

TIKTOK : @tpso_02

